

Kommunstyrelsens arbetsutskott kallas till sammanträde

Tid: 2016-02-23 kl. 13:00

Plats: Kommunsalen

Öppnande, närvaro, justering

Beslutsärenden

1. **Handlingsprogram för skydd mot olyckor 2015 - 2018, Orsa kommun**
(Johan Szymanski, Per-Erik Jonsson 13.00 – 13.30)
2. **Beslut om Orsa kommuns medverkan i Siljansringen – geopark**
(Joakim Larsson, 14.00 - 14.20)
3. **Ekonomiska mål 2017 och plan 2018-2019** (Johan Hult, 14.20 – 15.20)
4. **Svar på granskningen av kommunens hel- och delägda bolag**
(Ann-Therese Albertsson, Johan Hult, 15.20 – 15.40, kompletterande handlingar skickas senare)
5. **Ägarförändring av Orsa Lokaler AB** (Arne Grahn, 15.40 – 16.10)
6. **Svar på granskning av kommunens samverkan med upphandlingsenheten** (Ann-Therese Albertsson, Cecilia Bogg 16.15- 16.30, kompletterande handlingar skickas senare)
7. **Återkallande av beslut om Nya Visit Dalarna**

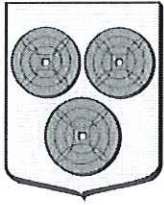
Informationsärenden

1. Information om Siljansringen - geopark (Agneta Arnesson Westerdahl, Per Johansson, Länsstyrelsen Dalarna, 13.30 – 14.00)
2. Information om preliminärt bokslut 2015 (Sara Laggår, Johan Hult, 14.20 - 15.20)
3. Rutin för tillfälligt stöd för integrationsbefrämjande insatser (Cecilia Bogg)
4. Information om fortsatt arbete med organisationsförändringen (Ann-Therese Albertsson)

Delgivningar

Mikael Thalin
Ordförande

Camilla Staberg
Sekreterare

Beslut (1)

Tjänsteskrivelse 1 (1)
2016-02-16

Dnr: KS 2015/00254

Räddningstjänsten
Johan Szymanski

Kommunstyrelsen

Handlingsprogram för skydd mot olyckor 2015-2018

Sammanfattning

Enligt lag (2003:778) om skydd mot olyckor ska kommunen anta ett handlingsprogram för den olycksförebyggande och operativa räddningstjänstverksamheten varje mandatperiod. Till grund för handlingsprogrammet finns en riskanalys, där risker, konsekvenser och behov av förmåga har identifierats.

I handlingsprogrammet redovisas målen för den olycksförebyggande och operativa verksamheten, den förmåga som kommunen har idag till räddningsinsats liksom vilken förmåga som kommunen saknar men avser skaffa under perioden 2015–2018.

De nationella målen i lagen stipulerar att alla människor ska beredas ett tillfredställande och likvärdigt skydd mot olyckor, likväl som att räddningstjänsten ska planeras och organiseras så att räddningsinsatserna kan påbörjas inom godtagbar tid och genomföras på ett effektivt sätt.

Arbetet med skydd mot olyckor inom Orsa kommun ska leda till ökad trygghet och säkerhet i kommunen, genom ett tvärasektoriellt arbete där processer byggs, utvecklas och synliggörs över gränserna mellan förvaltningar, kommuner, myndigheter och organisationer.

Underlag

Handlingsprogram för skydd mot olyckor 2015-2018.

Riskanalys över händelser som kan föranleda räddningsinsatser i Orsa kommun.

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar att anta handlingsprogram för skydd mot olyckor 2015-2018 och riskanalys över händelser som kan föranleda räddningsinsatser i Orsa kommun.

Ann-Therese Albertsson
Kommunchef

Sammanfattning

Ett förändrat klimat och en åldrande befolkning är två av flera aspekter som sannolikt kan påverka riskbilden i Orsa kommun idag och i framtiden. För att hantera en komplex riskbild har kommunen i uppgift att inför varje mandatperiod anta ett handlingsprogram enligt LSO vars syfte är dels att öka kunskapsnivån i kommunen, dels att förbättra och driva verksamheten inom skydd mot olyckor framåt. I grund och botten är handlingsprogrammet ett kommunalt styrdokument.

I riskanalysen har Orsa kommuns olika risker redovisats tillsammans med statistik rörande exempelvis insatser under åren 1997-2014. Sammanfattningsvis går det att konstatera att riskbilden är divergerande, det vill säga att det inte finns någon specifik risk som sticker ut utan det är det totala spektret av olika risker som måste hanteras. Beträffande åldersstrukturen visar statistiken att befolkningen är åldrande och det finns en stor andel människor som är äldre än 66 år. Dessa är klart överrepresenterade i den nationella dödsbrandstatistiken.

Händelser som kan inträffa till följd av klimatförändringar är exempelvis långa perioder av torka eller perioder med extrem nederbörd. Orsa kommun har varit förhållandevis förskonade av olyckor till följd av dessa fenomen, men det finns efter skogsbranden i Västmanland 2014 synnerliga skäl att planera för stora och komplexa räddningsinsatser, exempelvis skogsbränder och översvämningar.

Orsa kommun behöver en mycket bred förmåga för att hantera alla förekommande olyckor i kommunen, allt från rökdykning till att ingripa vid båtolyckor till sjöss. Den samlade förmågan kanske inte alltid kan upprätthållas av kommunen själv, utan uppnås genom samverkan med andra kommuner, myndigheter och organisationer.

Innehåll

1	Inledning.....	4
1.1	Syfte	4
1.2	Mål	4
1.3	Avgränsningar	4
1.4	Metod	4
2	Orsa kommun.....	6
3	Demografi över ålder.....	7
3.1	Åldersfördelning i kommunen.....	7
3.2	Framtida utveckling.....	8
4	Riskobjekt.....	9
4.1	Byggnader och anläggningar med stor risk och fara.....	9
4.2	Hotell och större tillfälliga boenden.....	9
4.3	Kulturhistoriska byggnader	10
4.4	Samlingslokaler.....	11
4.5	Riskutsatta transportleder.....	11
4.6	Evenemang med förhöjd risk	11
4.7	Övriga risker.....	11
5	Insatsstatistik.....	13
5.1	Antal insatser 1997-2014	13
5.2	Fördelning över dygnet, alla insatser 1997 - 2014.....	14
5.3	Brand i byggnad 1997 – 2014	14
5.4	Brand ej i byggnad 1997 - 2014	15
5.5	Trafikolycka 1997 - 2014.....	15
5.6	Drunkning.....	16
5.7	Automatiska brandlarm 1997 - 2014.....	17
6	Risk- och sårbarhetsanalys	17
7	Slutsats	19
8	Referenser	20

1 Inledning

År 2004 trädde lag (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO) i kraft. Bestämmelserna i lagen syftar till att ge människors liv och hälsa samt egendom och miljö ett tillfredställande och likvärdigt skydd mot olyckor i hela landet, med hänsyn till lokala förhållanden. (MSB, 2011)

Ett förändrat klimat och en åldrande befolkning är två av flera aspekter som sannolikt kan påverka riskbilden i Orsa kommun idag och i framtiden. För att hantera en komplex riskbild har kommunen i uppgift att inför varje mandatperiod anta ett handlingsprogram enligt LSO vars syfte är dels att öka kunskapsnivån i kommunen, dels att förbättra och driva verksamheten inom skydd mot olyckor framåt. I grund och botten är handlingsprogrammet ett kommunalt styrdokument. Vid regeringens presentation av arbetet med LSO fanns målet och förväntningen att ”det måste bli färre som dör, färre som skadas och mindre som förstörs”. (MSB, 2011)

Enligt 3 kap. 3 och 8 § ska handlingsprogrammet beskriva de risker för kommunen som kan leda till räddningsinsatser. Exempel på sådana risker är brand, trafikolycka, utsläpp av farligt ämne, drunkning och översvämning. Detta förutsätter att kommunen identifierar risker samt analyserar och bedömer dem. Den sammantagna riskbilden kan sedan användas som grund för hur kommunen prioriterar och sätter upp mål, planerar den förebyggande verksamheten samt bedömer vilken förmåga kommunen bör ha för att genomföra räddningsinsatser. Riskbilden, vilket presenteras i en riskanalys, är därför ett grundläggande underlag för arbetet som helhet. (MSB, 2011)

1.1 Syfte

Syftet med riskanalysen är att identifiera risker i Orsa kommun som kan föranleda räddningsinsats enligt 1 kap. § 2 lag (2003:778) om skydd mot olyckor och på så vis ligga till grund för kommande handlingsprogram enligt LSO för mandatperioden 2015-2018 samt ge andra intressenter en möjlighet att skapa sig en samlad bild över risker i kommunen.

1.2 Mål

Presentera en samlad bild över risker i Orsa kommun.

1.3 Avgränsningar

Riskanalysen avser enbart sådana risker och händelser som kan föranleda räddningsinsats enligt 1 kap. § 2 lag (2003:778) om skydd mot olyckor. Sårbarheter i samhället kopplade till lag (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap behandlas i en separat risk- och sårbarhetsanalys. Resultatet av denna risk- och sårbarhetsanalys finns dock presenterad i denna riskanalys i form av en riskmatris.

Insatsstatik som redovisas i denna riskanalys gäller enbart Orsa kommuns geografiska område. Antalet insatser som genomförs är egentligen högre på grund av de förstärkningar som genomförs till grannkommunerna.

1.4 Metod

Orsa kommun har valt att genomföra en översiktlig kartläggning av nuläget;

- Demografi - vilka bor i kommunen och vart.
- Riskobjekt - vilka risker för olyckor finns det.

- Insatsstatistik - vilka skador och olyckor har inträffat tidigare och hur ser utvecklingen ut.

Initialt bearbeta och sammanställa insatsstatistik under perioden 1997-2013 samt identifiera de riskobjekt och riskområden som finns i kommunen och sammanställa dessa. Därefter genomförs en grovanalys där risker i Orsa kommun värderas. Resultatet av grovanalysen sammanvägs med Orsa kommuns demografi och en samlad bild över de risker som kan föranleda räddningsinsats presenteras.

2 Orsa kommun

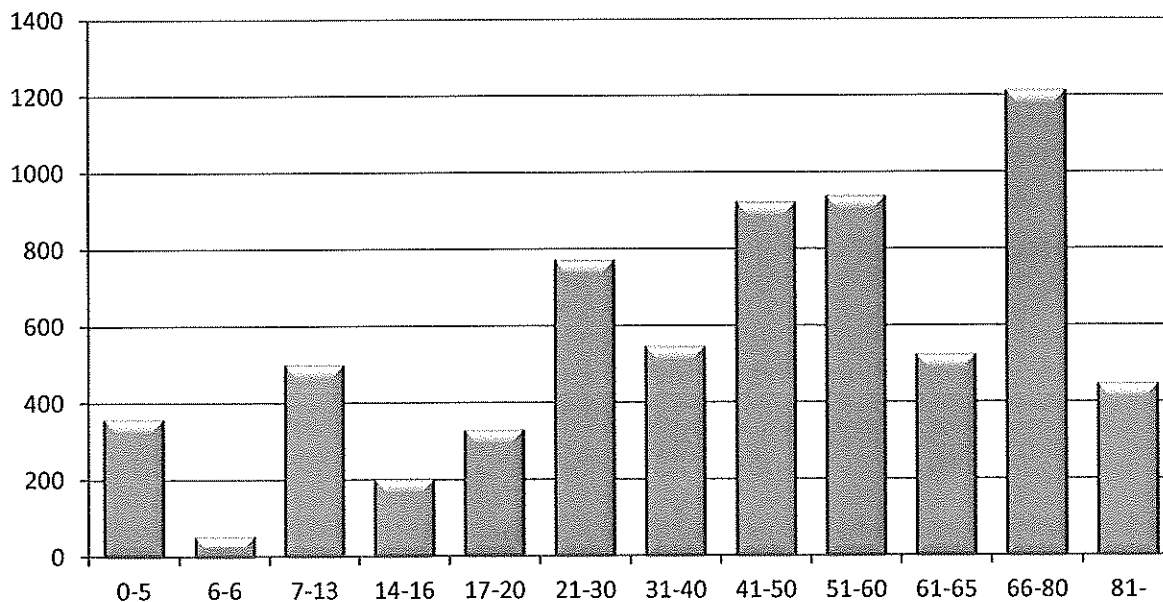
Orsa kommun är en glesbygdskommun mellan kulturlandskap och vildmark i Dalarnas län med drygt 6 700 invånare. Med en total area på 1 742 km². Detta ger sammantaget en befolkningstäthet på 3,85 invånare/km².

Orsa har få industrier den största näringen är turismen, vintertid främst Grönklitt och sommartid Orsa camping vid Orsajön. Genom kommunen löper trafikintensiva Europaväg 45 med ett besvärligt vägavsnitt mellan Orsa-Noppikoski. Även inlandsbanan går genom kommunen. Huvuddelen av befolkningen bor i centrala Orsa. Den största byn är Skattungbyn som ligger 15 km från centralorten. Midsommar med folkdräkter och firande är också ett känt märke för Orsa. I Orsa finns även ett rikt musikliv med bl.a. Orsa Spelmän och Orsaryorna.

3 Demografi över ålder

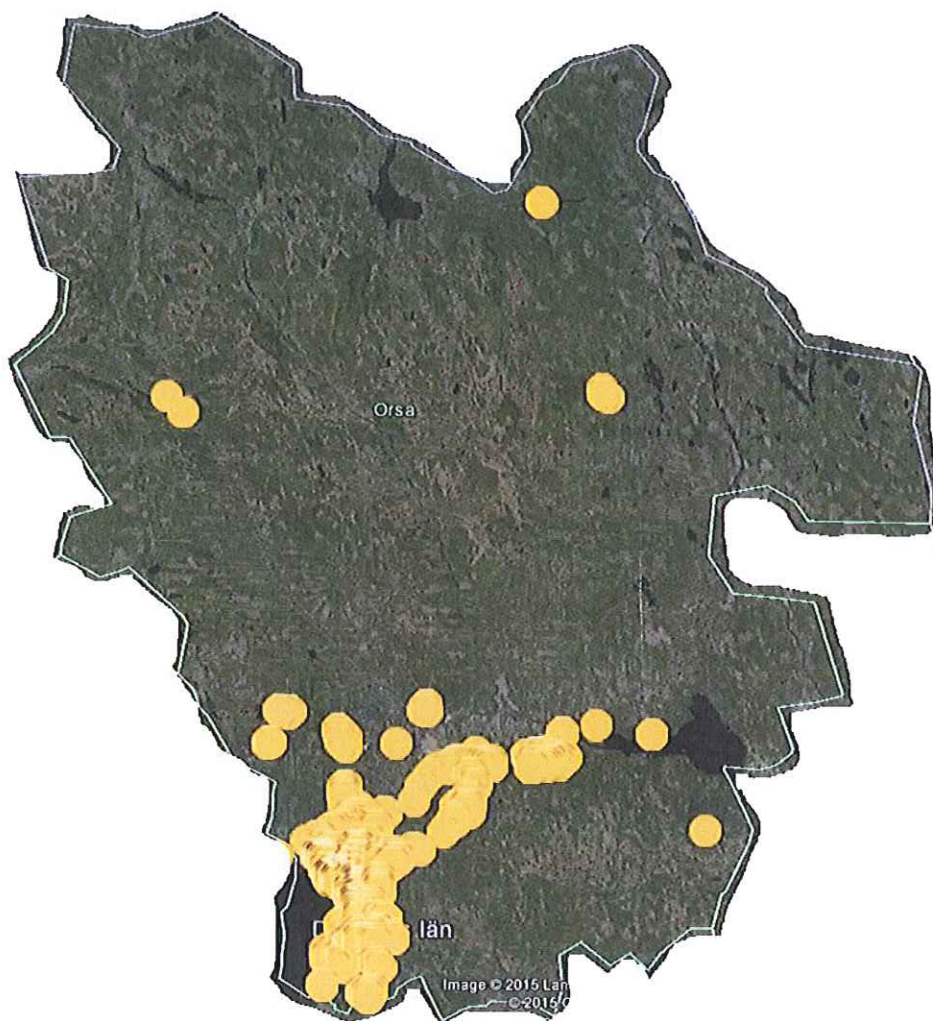
Beroende på befolkningsstrukturen i kommunen går det ofta att se tendenser till att olika händelsetyper är högre eller lägre frekvent förekommande. En kommun med en högre andel äldre kan exempelvis oftare drabbas av dödsbränder och fallolyckor, fallolyckor medför dock sällan räddningsinsats och finns därför inte redovisade i riskanalysen.

3.1 Åldersfördelning i kommunen

Figur 1. Åldersfördelning i Orsa kommun per den 2014-12-30.

Av figur 1 kan det konstateras att det finns många äldre i kommunen och de i åldern 66-80 år är klart överrepresenterade. I den ålderskategorin är det också flest omkomna vid bränder sett till nationell statistik.

Figur 2. Fördelning av var personer i ålderskategorin 66-80 år är bosatta i Orsa kommun.

Av figuren 2 kan man konstatera att den övervägande delen av ålderskategorin 66-80 år är bosatta i Orsa centrum. Det bor även en del av den kategorin i Skattungbyn med en insattid av 15-20. Slutsatsen är att en stor del av den äldre befolkningen bor centralt i kommunen.

3.2 Framtida utveckling

Enligt stadsbyggnadsförvaltningen beräknas befolkningen ligga på nuvarande numerär.

En ökning av fritidsbebyggelsen beräknas ske i Grönklitt samt i Lisselhed (området Styversbacken) på gränsen mot Mora.

4 Riskobjekt

I en kommun kan det finnas många olika riskobjekt. Beroende på vem som svarar går det att få lika många olika svar. För att strukturera riskobjekt i Orsa kommun utifrån olika kriterier har räddningstjänsten valt att identifiera följande:

- Byggnader med stor risk och fara,
- Hotell och större tillfälliga boenden,
- Kulturhistoriska byggnader,
- Vårdanläggningar,
- Samlingslokaler.
- Riskutsatta transportleder,
- Evenemang med förhöjd risk.
- Övriga risker

Indelningen är vald av Orsa Räddningstjänst och det finns ingen särskild instruktion eller allmänt råd från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) om vilka typer av objekt och anläggningar som bör ingå i begreppet ”riskobjekt”.

4.1 Byggnader och anläggningar med stor risk och fara

Objekt	Risk
Vässinkoskidammen	Större kraftverksdamm i Oreälven som vid olycka kan medföra mycket stora konsekvenser för Orsa-Ljusdal och Rättviks kommun, klassas som farlig verksamhet enligt 2 kap. § 4 LSO
Orsa Flygplats	Sport flygfält med alla typer av flygaktiviteter
Drivmedelsanläggningar	I Orsa kommun finns några drivmedelsanläggningar med bensin, diesel och etanol.
Koncentrerad centrumbebyggelse	Uppfyller ej dagens brandskydds krav

Tabell 1, byggnader och anläggningar med stor risk och fara

4.2 Hotell och större tillfälliga boenden

Objekt	Risk
Orsa Hotell	Stor mängd sovande människor i tätorten.
Kungshaga	Sovande människor 4 km söder om tätorten
Fryksås Hotell	Sovande människor 15 km från tätorten
Strandvillan	Sovande människor i tätorten

Tabell 2, hotell och större tillfälliga boenden.

Hotell omfattas normalt av räddningstjänstens tillsyner enligt lag (2003:778) om skydd mot olyckor och har också särskilda krav avseende brandsäkerhet, exempelvis har Statens Räddningsverk utgivit allmänna råd om brandskydd i hotell, pensionat, vandrarhem och liknande anläggningar (SRVFS 2008:3). Detta innebär ett förhållandevis starkt skydd mot brand, både tekniskt och organisatoriskt. Orsa Räddningstjänst strävar efter att de allmänna råd som myndigheterna har tagit fram efterlevs. När någon istället väljer att nyttja lokaler som normalt sett är avsedda för annan verksamhet, exempelvis skolsalar för övernattnings innebär detta en förhöjd risk eftersom samma brandskydd som i hotell inte finns.

4.3 Kulturhistoriska byggnader

Flertalet av dessa objekt har antikviteter och andra konstföremål som är oersättliga

Objekt	Risk
Orsa kyrka	Stor mängd människor i samlingslokal, stora kulturhistoriska värden.
Skattunges kyrka	Stor mängd människor i samlingslokal, stora kulturhistoriska värden.
Orsa Hembygdsgård	Stor mängd människor i samlingslokal, stora kulturhistoriska värden
Tingshuset	Kulturhistoriskt värde.

Tabell 3, byggnader och anläggningar med kulturhistori.

4.4 Vårdanläggningar

Objekt	Risk
Orsagården	Stort byggnadskomplex med många sängliggande och dementa människor som behöver hjälp vid utrymning.
Lillåhem	Stort byggnadskomplex med många sängliggande och dementa människor som behöver hjälp vid utrymning.
Gruppboenden	Det finns flera gruppboenden enligt LSS eller HVB där det kan finnas människor som behöver hjälp vid utrymning.

Tabell 4, vårdanläggningar i Orsa kommun.

Vårdanläggningar omfattas normalt av räddningstjänstens tillsyn enligt lag om skydd mot olyckor och har ett relativt högt brandskydd. Minskad personaltäthet och åldrande befolkning gör dock att problemen vid utrymning kan öka på grund av att personalen själva inte hinner sätta alla i säkerhet före räddningstjänstens ankomst. Räddningstjänstens samt personalens roll kommer därför bli avgörande vid bränder på de anläggningar som redovisas i tabell 4.

4.4 Samlingslokaler

Objekt	Risk
Folkets Park Skeer	Stor mängd människor, ca 600 personer som vistas i anläggningen, risk för påverkan av alkohol.
Bykrogen	Upp till 250 personer, risk för påverkan av alkohol.
Orsa Ishall	Stor mängd människor i samlingslokal .
Orsa Sporthall	Stor mängd människor i samlingslokal .
Orsa Ridhus	Stor mängd människor i samlingslokal .

Tabell 5, större samlingslokaler.

För lokaler där fler än 150 personer får vistas samtidigt ställs högre krav på brandskyddet i byggprocessen. Bland annat krävs särskilda ytskikt, viss bredd på utrymningsvägar liksom utrymningslarm. Risk finns dock fortfarande att alla människor inte hinner sätta sig i säkerhet innan kritiska förhållanden uppstår, exempelvis på grund av inverkan av alkohol.

4.5 Riskutsatta transportleder

Objekt	Risk
Riksväg 296	Riksväg 296 går från tätort och vidare mot Furudal. farligt godsled
Europaväg 45	Europaväg 45 går från gränsen till Mora förbi Orsa tätort och vidare mot Jämtlands län. Stor mängd trafik. Farligt godsled.
Inlandsbanan (järnväg)	Framförallt persontransporter samt godstransport i form av olika träprodukter, ej elektrifierad. Flera obevakade järnvägsövergångar. Idag sker ingen transport av farligt gods.

Tabell 6, riskutsatta vägavsnitt.

I Orsa kommun finns två större vägar, riksväg 296 och Europaväg 45. Båda dessa vägar är rekommenderade för farligt gods. Det finns en studie genomförd sedan tidigare som visar på att den övervägande delen som transporteras är petroleumprodukter i form av diesel och bensin.

4.6 Evenemang med förhöjd risk

Objekt	Risk
Orsa Yrorna	Evenemang 5 onsdagar under sommaren i centrum. Mycket folk i rörelse, även mycket båttrafik på Orsasjön

Tabell 7, evenemang med förhöjd risk.

4.7 Övriga risker

Objekt	Risk
Orsasjön	Populär sjö för fiske, bad, båttrafik och skridskoåkning.

Översvämningsrisk	Orsa tätort tillhör riskområde för översvämnning, höga flöden, alternativt i samband med dammbrott.
Större skogsbränder	Med ett varmare och klimat ökar risken för stora skogsbränder

Tabell 8, Övriga risker

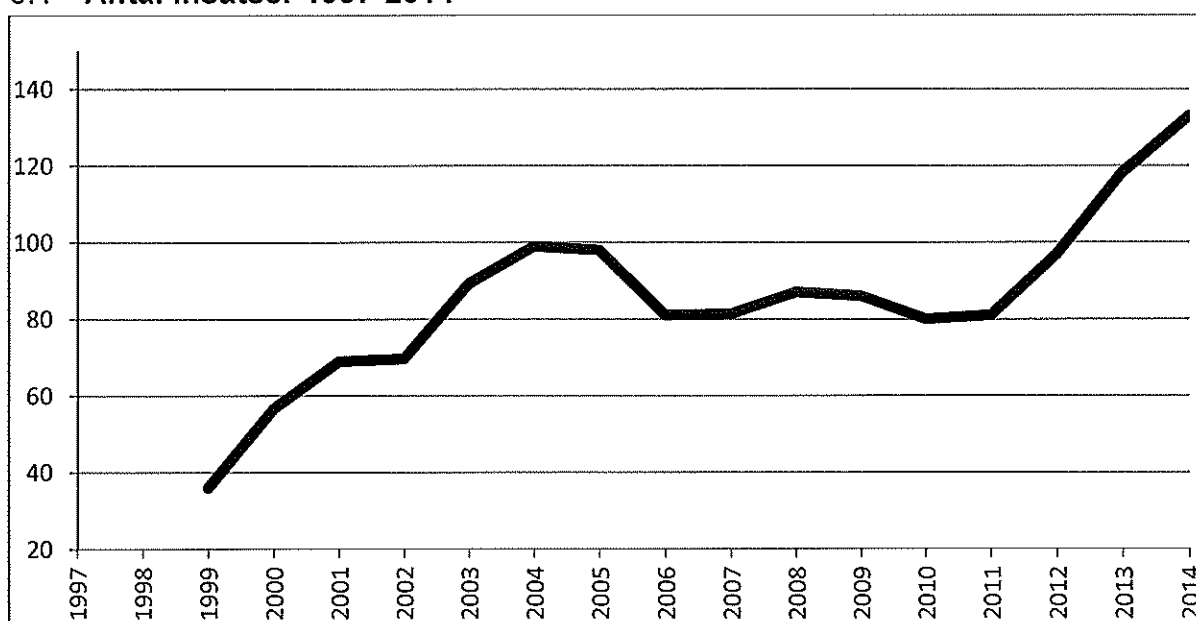
Av tabell 8 framgår att det finns många större vattendrag i kommunen som innebär att risken för drunkningstillbud är förhållandevis hög.

5 Insatsstatistik

Statistik över Räddningstjänstens insatser kan redovisas på många olika sätt. Denna statistik avser enbart inträffade larm i Orsa kommuns geografiska område. Räddningstjänsten har ett väl utvecklat samarbete med grannkommunerna om exempelvis förstärkning med högre befäl och vattenenhet vid brand i byggnad, vilket gör att totala antalet insatser är fler än vad som redovisas.

De vanligaste insatstyperna finns beskriva längre fram, exempelvis brand i byggnad, trafikolycka och automatlarm. Det är dock viktigt att påpeka att Räddningstjänsten åker på många andra händelsetyper. Räddningstjänsten rycker även ut för att hjälpa exempelvis IVPA larm samt hjälper hemtjänsten med tunga lyft då någon person ramlat i hemmet. Det sker även ett antal djurlivräddningar per år, vilket kan handla om ett djur som gått genom isen eller liknande. Alla dessa mindre insatser ingår i statistiken i figur 4.

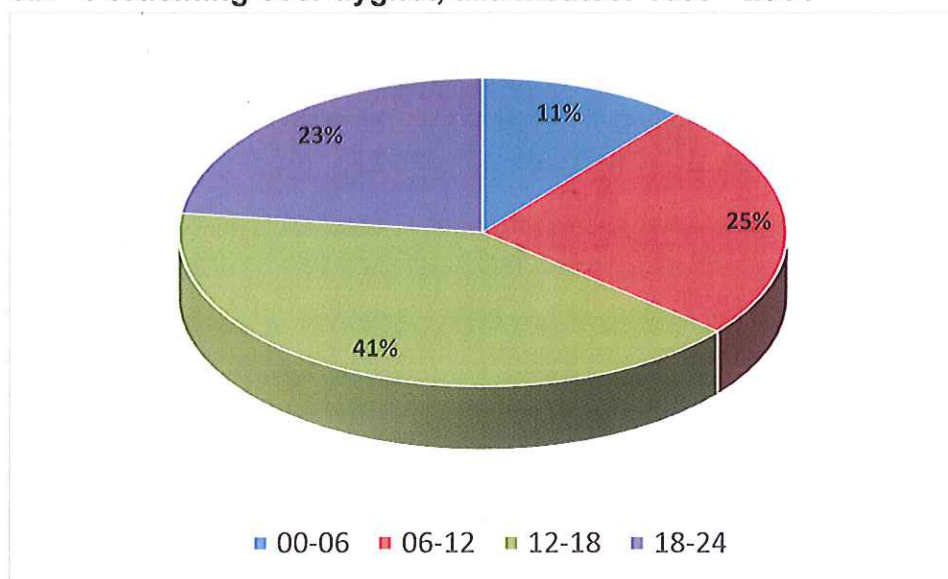
5.1 Antal insatser 1997-2014

Figur 4. Insatser 2004-2014 som Orsa Räddningstjänst larmats till i Orsa kommun

Figur 4 redovisar olyckor i form av exempelvis bränder och trafikolyckor men även saneringar med mera. Insatserna ökar stadigt och har mer än dubblats 2013 jämfört med 1997. Det finns flera orsaker till att larmen ökar, exempelvis har rapporteringen av insatser blivit bättre. Räddningstjänsten har även börjat åka på hjärtstoppslarm 2012, där hjärt- och lungräddning påbörjas i väntan på att ambulans, vilket omfattar nästan 80 stycken årligen. Antalet objekt som har automatiska brandlarm vidarekopplade har också ökat stadigt sedan 1997, vilket innebär ett ökat antal onödiga larm.

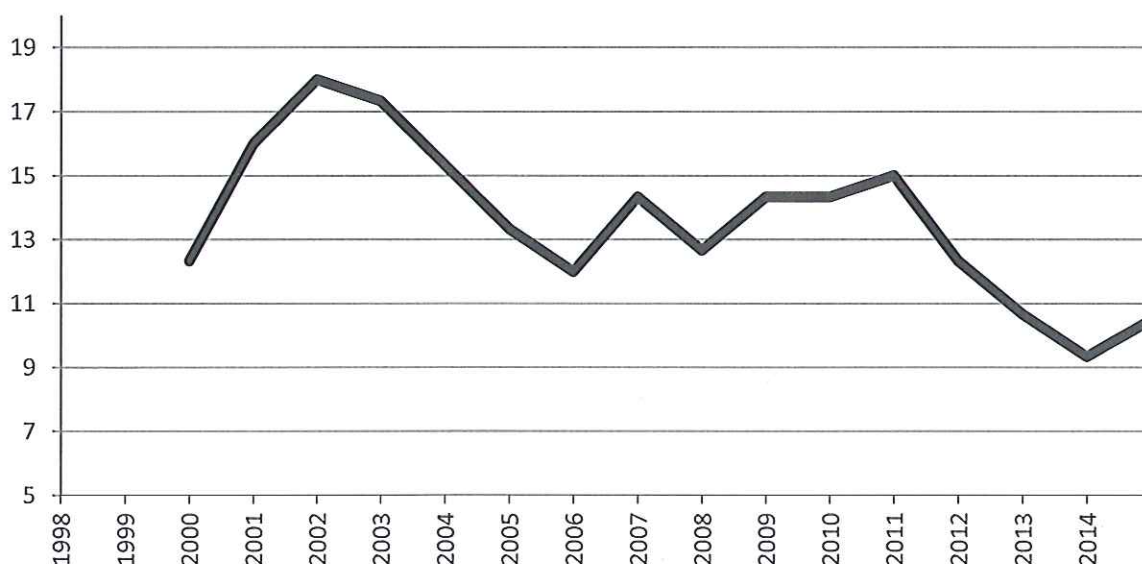
5.2 Fördelning över dygnet, alla insatser 1997 - 2014

Figur 5. Fördelning av insatser över dygnet 1997-2014.

Figur 5 visar att huvuddelen av antalet insatser inträffar under dagtid mellan klockan 06:00 och 18:00, hela 61 procent. Kvällstid, vilket i diagrammet är mellan klockan 18:00 och 24:00 inträffar 25 procent av insatserna och nattetid 14 procent. Redovisningen är ett snitt över perioden 1997-2014. Detta innebär att brandkårens resurser är ianspråktagna till hög grad under dagtid än kvälls- och nattetid. Observera att vardag och helg inte är särredovisade, utan medelvärdet avser veckans alla sju dagar.

5.3 Brand i byggnad 1997 – 2014

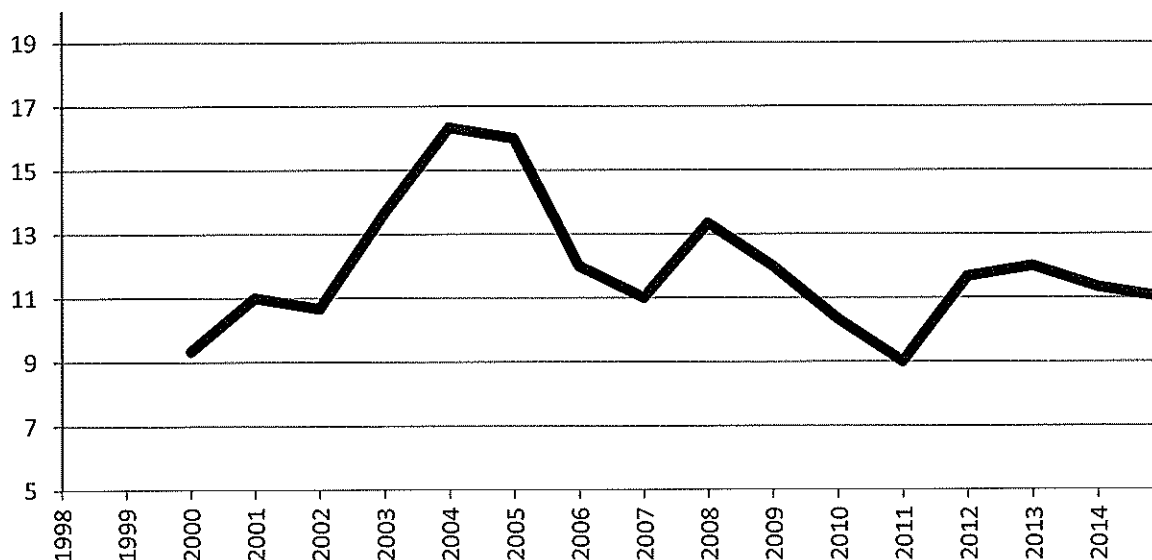

Figur 6. Antalet brand i byggnad har ökat under den senare perioden under 1997-2014.

Statistiken i figur 6 visar att antalet brand i byggnad legat på en förhållandevis hög nivå fram till år 2002. Denna minskning kan ha flera orsaker, eldstadsrelaterade bränder minskat troligen beroende på den brandskyddskontrollen på eldstäder. Kartläggning över brand i byggnad sker i

kommunens ärenderapporteringsystem och Orsa kommun har för avsikt att ansluta sig till MSB:s nya händelserapport.

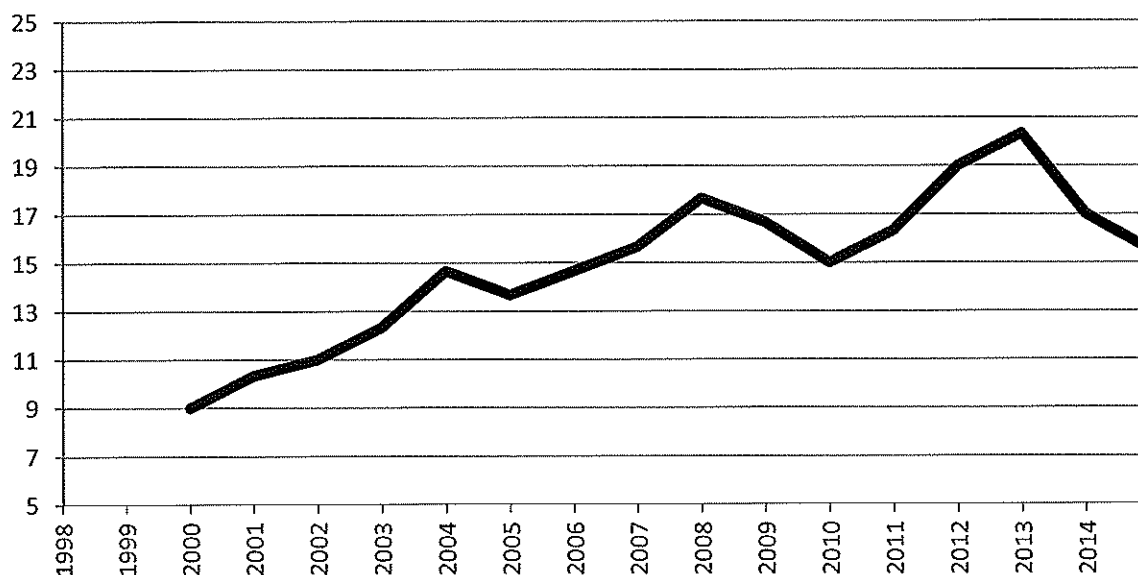
5.4 Brand ej i byggnad 1997 - 2014

Figur 7. Antalet brand ej i byggnad avser marktbränder, skogsbränder, bilbränder m.m. under 1997-2014.

Brand ej i byggnad avser alla typer av bränder som sker utomhus, exempelvis skogsbrand, bilbrand, gräsbrand, brand i papperskorg med mera, se figur 7. Statistiken tyder på att antalet inträffade händelser legat på en jämn nivå en längre tid. Antalet inträffade brand ej i byggnad är relativt väderberoende, exempelvis varma och torra somrar leder till fler gräs- och skogsbränder. De vanligaste orsakerna, utöver okänd då brandorsaken inte kunnat bestämmas, är tekniska fel, blixtnedslag, eldning och anlagd brand.

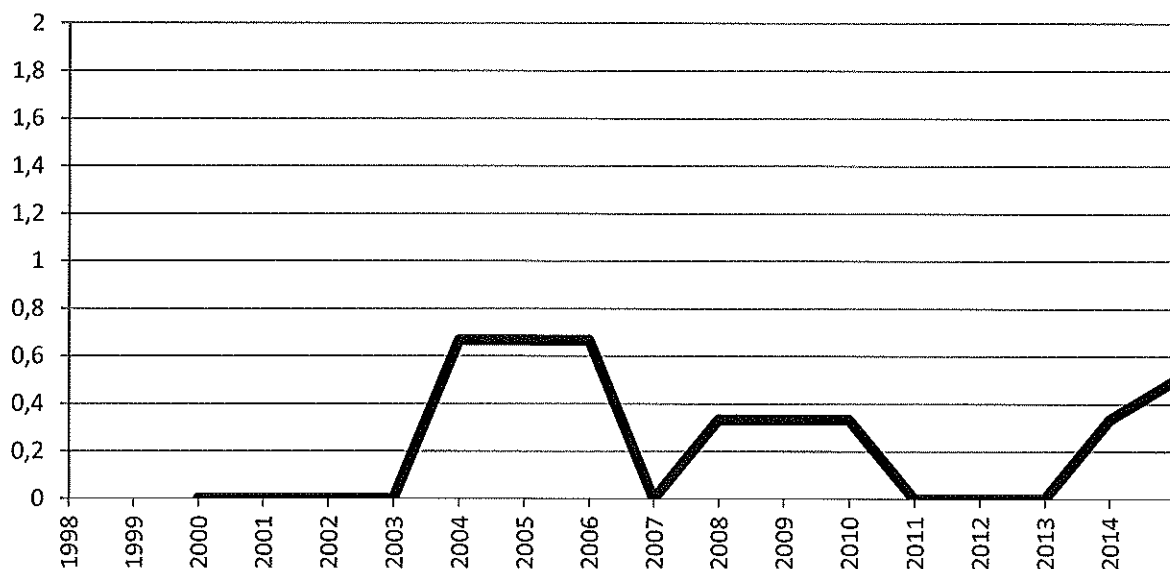
5.5 Trafikolycka 1997 - 2014

Figur 8. Antalet trafikolyckor under perioden under 1997-2014.

Diagrammet i figur 8 redovisar antalet trafikolyckor som räddningstjänsten larmats till. Under 2000-talet har antalet trafikolyckor ökat. En tendens har varit att allmänheten larmar SOS Alarm oftare än tidigare, även om samtliga personer har tagit sig ur fordonet som är inblandat. Tidigare har dessa händelser enbart blivit bärgningsuppdrag, men genom denna ökade benägenhet att larma så har räddningstjänst och ambulans möjlighet att göra bedömning av skador på plats samt säkra olycksplatserna från övrig trafik.

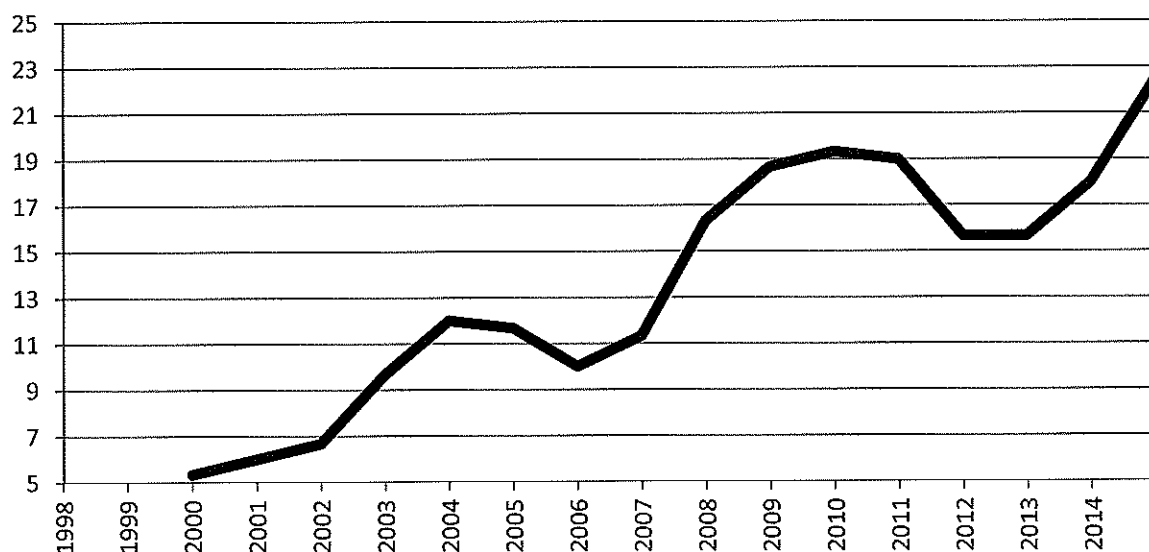
5.6 Drunkning

Figur 9. Antalet drunkningstillbud under 1997-2014.

Statistiken i figur 9 avser inte faktiska drunkningar utan alla insatser där räddningstjänsten larmats om drunkning eller förmodad drunkning. Lyckligtvis är det få fall vilket gör det svårt att dra några generella slutsatser.

5.7 Automatiska brandlarm 1997 - 2014

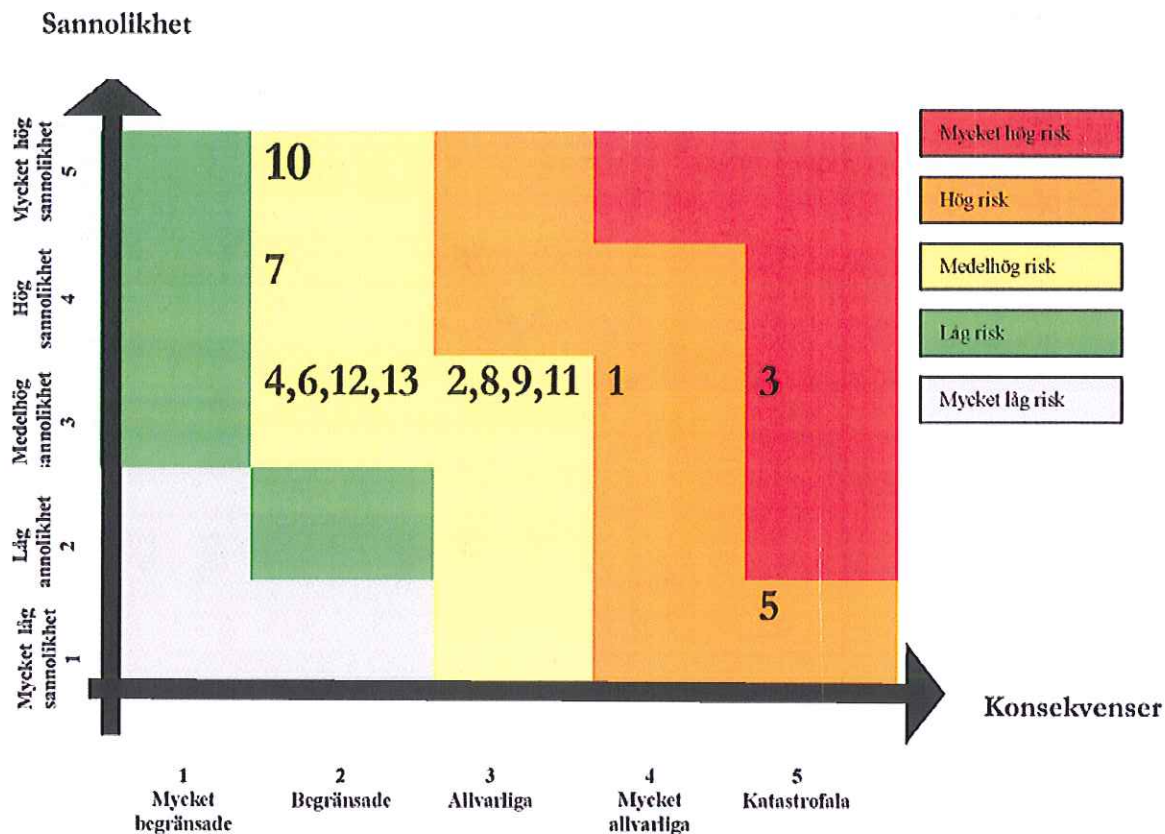
Figur 10. Antalet automatiska brandlarm under 1997-2014.

Statistiken i figur 10 visar antalet automatiska brandlarm som visat sig vara utlösta av någon annan orsak än brand. Vid konstaterad brand dokumenteras dessa som brand i byggnad i insatsstatistiken. Tendensen är objekt som är anslutna med automatiska brandlarm till SOS Alarm har ökat. Orsaken till de onödiga larmen är flera, men ofta handlar det om tekniska fel på utrustningen eller felaktigt handhavande vid exempelvis hantverksarbeten eller provning.

6 Risk- och sårbarhetsanalys

Arbetet med lokal risk- och sårbarhetsanalys i kommunen ska bidra till att bygga och upprätthålla ett robust, tryggt och säkert samhälle. Vidare är risk- och sårbarhetsanalysen ett viktigt underlag för åtgärder som syftar till att förebygga de identifierade extraordinära händelserna och stärka beredskapen inför dessa. Analysen skall utöver detta bidra till en ökad medvetenhet om de regionala riskerna och dess konsekvenser. Mer information om kommunens risk- och sårbarhetsanalys finns på kommunens hemsida.

Resultatet av denna risk- och sårbarhetsanalys presenteras i en riskmatris, se figur 14 där de olika riskerna värderats utifrån sannolikhet och konsekvens.

Figur 11. Resultat av Orsa kommuns risk- och sårbarhetsanalys 2015.

I nedanstående tabell, se tabell 9, presenteras risk- och sårbarheterna utifrån riskmatrisen.

Risknummer	Kommentar
1. Elförsörjning	Problem med elförsörjningen kan ställa till stora problem i samhället och för brandkåren. Bedömningen är dock inte att dessa direkt leder till räddningsinsatser.
2. IT-system och telekommunikation	Avbrott i IT-system och telekommunikation kan medföra att brandkåren exempelvis behöver bemanna olika platser i kommunen för att allmänheten ska kunna larma ambulans och räddningstjänst. Bedömningen är dock inte att direkt leder till räddningsinsatser.
3. Dricksvattenförsörjning och avloppshantering	Problem med VA-näten medför inga direkta räddningsinsatser.
4. Översvämning	Översvämmade byggnader kan innebära att brandkårens hjälp behövs, sannolikt blir det många räddningsinsatser på kort tid där prioritering av samhällsviktiga funktioner måste göras.
5. Dammbrott	Dammbrott kommer innebära stora påfrestningar på samhället och sannolikt

	innebära flertalet räddningsinsatser på kort tid.
6. Ras- och skred	Ras- och skred kan innebära att exempelvis byggnader behöver evakueras eller genomsökas. Sådana insatser är räddningsinsatser enligt LSO.
7. Allvarlig smitta	Allvarliga smittor bedöms inte direkt medföra några räddningsinsatser.
8. Extremt väder	Extremt väder, exempelvis stormar kan medföra att nedfallna träd behöver tas bort, långa perioder av torka och hetta kan medföra stora och svåra skogsbränder. Stor risk att räddningsinsatser inträffar.
9. Transport av farligt gods	Transport av farligt gods finns med i denna riskanalys, se vidare avsnitt om trafikolyckor.
10. Olyckor	Olyckor avser händelser av mer vardaglig karaktär som redan finns redovisade i riskanalysen.
11. Sociala risker	En social risk är risken för oönskade händelser, beteenden eller tillstånd med ursprung i sociala förhållanden som har negativa konsekvenser för det som bedöms vara skyddsvärt.
12. Evenemang	Risken kan vara en brand eller attentat mot ett evenemang i kommunen, exempelvis Orsayran.
13. Antagonistiska hot	Angrepp eller attacker av enskilda eller grupper mot medborgare samt sabotage av infrastruktur eller byggnader. Hotet kan även bestå i etablering av kriminella organisationer i kommunen.

Tabell 9. Resultat av Orsa kommuns risk- och sårbarhetsanalys 2015.

Av tabell 9 framgår att det finns risk- och sårbarheter som kan föranleda räddningsinsats i kommunen.

7 Slutsats

I avsnitt 1-5 har Orsa kommuns olika risker redovisats tillsammans med statistik rörande exempelvis insatser under åren 1997-2014. Sammanfattningsvis går det att konstatera att riskbilden är divergerande, det vill säga att det inte finns någon specifik risk som sticker ut utan det är det totala spektret av olika risker som måste hanteras.

Händelser som kan inträffa till följd av klimatförändringar är exempelvis långa perioder av torka eller perioder med extrem nederbörd. Orsa kommun har varit förhållandevis förskonade av olyckor till följd av dessa fenomen, men det finns efter skogsbranden i Västmanland synnerliga skäl att planera för stora och komplexa räddningsinsatser, exempelvis skogsbränder och översvämningar.

Behov av förmåga hos kommunens organisation för räddningstjänst kan konstateras vara väldigt bred, allt från rökdykning vid bränder i byggnader till att hantera båtolyckor till sjöss. Detta spann av händelser måste hanteras genom egen förmåga eller genom att samverka med andra kommuner, organisationer och myndigheter. Förmågan för Orsa kommun redovisas i handlingsprogrammet för skydd mot olyckor.

8 Referenser

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), 2011, "Vägledning för kommunala handlingsprogram"

Innehåll

1	Inledning	4
	Lag om skydd mot olyckor	4
	Nationella mål	4
	Syftet med handlingsprogrammet	5
2	Risikanaly	6
	Kommunens risker och dess konsekvenser	6
	Behov av förmåga	7
3	Förebyggande verksamhet	8
	Mål med den förebyggande verksamheten	8
	Beskrivning av kommunens förebyggande verksamhet	8
	Tillsyn	8
	3.1.1 Tillsyn 2 kap. § 2 LSO	9
	3.1.2 Tillsyn 2 kap. § 4 LSO	9
	3.1.3 Tillsyn och tillstånd för brandfarliga och explosiva varor	9
	Skriftlig redogörelse	9
	Systematiskt brandskyddsarbete	10
	Rengöring och brandskyddskontroll	10
	3.1.4 Avgifter	10
	3.1.5 Egensotning	10
	Information och rådgivning	11
	3.1.6 Internutbildning inom kommunkoncernen	11
	3.1.7 Extern utbildning	11
	3.1.8 Eldning utomhus	12
	Samverkan	12
	3.1.9 Samverkan inom och med andra kommuner	12
	3.1.10 Stöd till andra myndigheter	13
4	Operativ räddningstjänst	14
	Mål med den operativa räddningstjänstverksamheten	14
	Beskrivning av kommunens operativa verksamhet	14
	4.1.1 Kommunens förmåga till räddningsinsats i fred och under höjd beredskap	14
	4.1.2 Personella och materiella resurser i fred och under höjd beredskap	19

4.1.3	Minimistyrka vid förstärkning	22
4.1.4	Förmåga till räddningsinsats som kommunen avser skaffa sig.....	22
4.2	Ledning av räddningsinsats	22
4.2.1	Ledningsorganisation	23
4.2.2	Stab	24
4.3	Alarmering och kommunikation	25
4.4	Insatsplanering	26
4.5	Samverkan och avtal	26
4.5.1	Landstinget	26
4.5.2	Kemskydd	26
4.5.3	Ledning.....	26
4.5.4	Räddningsdykare.....	26
4.5.5	Metriaavtal	26
4.5.6	Höjdenhet	27
4.5.7	Räddning på hög höjd.....	27
4.5.8	Försäkringsbranschens restvärderäddning AB.....	27
4.5.9	Frivillig resursgrupp (FRG).....	27
4.6	Kommunal och statlig räddningstjänst.....	27
4.7	Rekrytering	28
4.8	POSOM.....	28
5	Uppföljning och egenkontroll	29
5.1	Olycksundersökning och insatsutvärdering.....	29
5.2	Uppföljning av målen för den förebyggande och operativa verksamheten.....	29
6	Förkortningar och definitioner.....	31
Bilaga 1: Riskanalys över händelser som kan föranleda räddningsinsats i Orsa kommun.		

1 Inledning

Inom en kommun inträffar många oönskade händelser i form av olyckor. Kommunen har till uppgift att identifiera dessa möjliga händelser och analysera vilket behov av förmåga som föreligger för att både förebygga dessa och hantera dem när de väl inträffar.

Handlingsprogrammet är ett kommunalt styrdokument som beskriver detta arbete.

Lag om skydd mot olyckor

Lag (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO) innehåller bestämmelser om det ansvar som stat och kommun samt den enskilde har att vidta till skydd mot olyckor. I LSO anges övergripande nationella mål för verksamheten skydd mot olyckor, därutöver ska kommunen själv formulera mål utifrån den lokala riskbilden och de lokala förutsättningarna.

Samhället har alltid drabbats av olyckor som medfört skador på människor, egendom och miljö. I LSO är det utpekade att den enskilde har ett tydligt ansvar att i skälig omfattning hålla utrustning för släckning av brand och för livräddning vid brand eller annan olycka och i övrigt vidta de åtgärder som behövs för att förebygga och för att hindra eller begränsa skador till följd av brand.

LSO tydliggör också att kommunen i högre utsträckning än tidigare lagstiftning ska ta initiativ till en samordning av olycksförebyggande och skadebegränsande verksamhet såväl inom kommunen och inom kommunens områdesansvar. Kommunen ska dock inte ta över ett ansvar från någon annan myndighet, enskild person eller något annat organ. Samsynen ska ligga till grund för kommunens olycksförebyggande verksamhet.

I en kommun ska det finnas en räddningschef, räddningschefen är också den som ansvarar för att räddningstjänsten är ändamålsenligt ordnad. Räddningschefen är räddningsledare, men kan utse någon annan (3 kap. §16 LSO).

Nationella mål

Bestämmelserna i lagen om skydd mot olyckor (LSO) syftar till att i hela landet bereda människors liv och hälsa samt egendom och miljö ett med hänsyn till de lokala förhållandena tillfredställande och likvärdigt skydd mot olyckor (1 kap. §1 LSO). Ytterligare ett nationellt mål anges i 4 kap. 3§ LSO: Räddningstjänsten skall planeras och organiseras så att räddningsinsatserna kan påbörjas inom godtagbar tid och genomföras på ett effektivt sätt.

Skrivningen ”ett tillfredställande och likvärdigt skydd” innebär att ett betryggande skydd skall finnas oavsett var i landet människor befinner sig. Eftersom riskbilden ser olika ut i olika kommuner och olika delar inom en kommun skall en anpassning ske till de lokala förhållandena och kommunerna kommer därigenom att vidta olika åtgärder för att nå upp till målet. Orsa kommun har i handlingsprogrammet jämfört sig med andra kommuner både regionalt och nationellt, exempelvis avseende antal brand i byggnad per 1000 invånare. Skydd mot olyckor omfattar förebyggande och skadeavhjälpanande åtgärder när det gäller olyckor.

Utifrån de nationella målen har Orsa kommun formulerat säkerhets mål som beskriver vad som ska uppnås avseende säkerheten i kommunen. Hur säkerhetsmålen ska uppfyllas beskrivs i prestationsmål. Av prestationsmålen framgår tydligt vilka konkreta åtgärder och aktiviteter kommunen tänker genomföra i sina förvaltningar och verksamheter, samt de resurser som krävs.

Syftet med handlingsprogrammet

I alla kommuner finns risker som kan uppfattas som osannolika i vardagen. Likväl ska kommunens planläggning utgå från att dessa kan inträffa utan att för den skull vidta specifika åtgärder. Kända risker ska däremot förhindras i möjligaste mån. Sådana kända risker är samhällsstörningar som till exempel sabotage, större el-/tele-/IT-störningar, störningar i dricksvattenförsörjning, extremväder, terrorhandlingar, större och mindre bränder i bostäder, industrier, vårdanläggningar, samlingslokaler, hotell, lantbruk och terräng, väg-/tåg-/flygolyckor, kemikalieolycka, drunkning och andra personolyckor. För större oönskade händelser finns en särskild handlingsplan för ledning och information vid extraordinär händelse och verksamhetsspecifika planer vid respektive verksamhet.

Arbetet med skydd mot olyckor inom Orsa kommun ska leda till ökad trygghet och säkerhet i kommunen. Det ska ske genom ett tvärsektoriellt arbete där processer byggs, utvecklas och synliggörs över gränserna mellan myndigheter, kommuner och förvaltningar. Samverkan med andra kommuner, myndigheter och aktörer är viktig – som en del i detta har handlingsprogrammet tagits fram i nära samverkan med Mora, Älvdalen, Malung-Sälen, Leksand och Vansbro kommuner.

Handlingsprogrammet utgör ett övergripande dokument som beskriver kommunens mål och verksamhet, både för olycksförebyggande arbete och för hur räddningstjänst skall genomföras och utvecklas. Handlingsprogrammet ska stimulera den politiska debatten och ställningstagandet vad gäller skydd mot olyckor samt kunna utgöra ett instrument för uppföljning och utvärdering, en redovisning till staten om att räddningstjänsten är ändamålsenligt ordnad samt underlag vid information till allmänheten.

Handlingsprogrammet beslutas av kommunfullmäktige och är fullmäktiges uppdrag till förvaltningsorganisationen. I Orsa kommun är det kommunstyrelsen som har ansvar för att kommunen fullgör sina uppgifter enligt lagen (3 kap. § 11 LSO). Kommunstyrelsen har också, med stöd av 3 kap. 3, 8 §§ fullmäktiges uppdrag att vid behov under perioden 2015-2018 anta närmare riktlinjer för hur handlingsprogrammet ska tillämpas, så länge de säkerhets mål som fullmäktige beslutat inte ändras.

2 Riskanalys

Enligt 3 kap. §§ 3 och 8 ska handlingsprogrammet beskriva de risker för kommunen som kan leda till räddningsinsats. Exempel på sådana risker är brand, trafikolycka, utsläpp av farligt ämne, drunkning och översvämning. Detta förutsätter att kommunen identifierar risker samt analyserar och bedömer dem. Den sammantagna riskbilden kan sedan användas som grund för hur kommunen prioriterar och sätter upp mål, planerar den förebyggande verksamheten samt bedömer vilken förmåga kommunen bör ha för att genomföra räddningsinsats. I bilaga 1 redovisas Orsa kommuns riskanalys.

Kommunens risker och dess konsekvenser.

Orsa kommun är en glesbygdskommun mellan kulturlandskap och vildmark i Dalarnas län med drygt 6 700 invånare. Med en total area på 1 742 km². Detta ger sammantaget en befolkningstäthet på 3,85 invånare/km².

Orsa har få industrier, den största näringen är turismen, vintertid främst Grönklitt och sommartid Orsa camping vid Orsajön. Genom kommunen löper trafikintensiva E 45 med ett besvärligt vägavsnitt mellan Orsa-Noppikoski. Även inlandsbanan går genom kommunen. Huvuddelen av befolkningen bor i centrala Orsa. Den största byn är Skattungbyn som ligger 15 km från centralorten. Midsommar med folkdräkter och firande är också ett känt märke för Orsa. I Orsa finns även ett rikt musikliv med b.l.a Orsa Spelmän och Orsaytorna.

I riskanalysen, se bilaga 1, har Orsa kommuns olika risker redovisats tillsammans med statistik rörande exempelvis insatser under åren 1997-2014. Exempel på områden som identifierats är;

- Byggnader med stor risk och fara,
- Hotell och större tillfälliga boenden,
- Kulturhistoriska byggnader,
- Vårdanläggningar,
- Samlingslokaler.
- Riskutsatta transportleder,
- Evenemang med förhöjd risk.
- Vässinkoskidammen.

Sammanfattningsvis går det att konstatera att det inte finns någon specifik risk som sticker ut utan det är det totala spektret av olika risker som måste hanteras. Beträffande åldersstrukturen visar statistiken att befolkningen är åldrande och det finns en stor andel äldre människor som valt att bo kvar i sin egen hemmiljö. Dessa är dessutom överrepresenterade i den nationella dödsbrandstatistiken.

Händelser som kan inträffa till följd av klimatförändringar är exempelvis långa perioder av torka eller perioder med extrem nederbörd. Orsa kommun har varit förhållandevis förskonade av olyckor till följd av dessa fenomen, men det finns efter skogsbranden i Västmanland 2014 synnerliga skäl att planera för stora och komplexa räddningsinsatser, exempelvis skogsbränder och översvämningar.

Ett förändrat klimat och en åldrande befolkning är två av flera aspekter som sannolikt kan påverka riskbilden i Orsa kommun idag och i framtiden. Riskanalysen i sin helhet kan återfinnas i bilaga 1 till detta handlingsprogram.

Behov av förmåga

Orsa kommun behöver en mycket bred förmåga för att hantera alla förekommande olyckor i kommunen, allt från rökdykning till att ingripa vid båtolyckor till sjöss, se riskanalys i bilaga 1. Den samlade förmågan kanske inte alltid kan upprätthållas av kommunen själv, utan uppnås genom samverkan med andra kommuner, myndigheter och organisationer. I avsnittet förebyggande verksamhet samt operativ räddningstjänst redovisas kommunens samlade förmåga för skydd mot olyckor.

Bild 1: Förmåga till livräddning genom rökdykning är viktig eftersom Orsa kommun har en stor andel äldre, som dessutom är överrepresenterad i den nationella dödsbrandsstatistiken (Riskanalys, bilaga 1).

3 Förebyggande verksamhet

Orsa kommun ska främja den enskildes förmåga att förhindra och hantera olyckor, riskanalysen visar tydligt behovet av insatser mot exempelvis äldre. Kommunen skall se till att åtgärder vidtas så att bränder och skador till följd av brand förebyggs. Kommunen skall också vara verksam för skydd mot andra olyckor än bränder. Detta skall dock inte innebära någon inskränkning i det ansvar som någon annan har enligt lag om skydd mot olyckor (LSO). Orsa kommun skall ta tillvara möjligheterna att utnyttja andra kommuners resurser och själv stå till förfogande med de resurser vi kan erbjuda andra kommuner för olycks- och skadeförebyggande verksamhet.

Mål med den förebyggande verksamheten

Säkerhetsmål: Antalet människor som skadas eller omkommer i olyckor ska minska årligen, genom att kunskapen och förmågan hos allmänheten om olycksförebyggande och olyckshanterande åtgärder kontinuerligt ökar där målet är att den enskilde alltid ska kunna genomföra den första skadebegränsande åtgärden vid en olycka.

Beskrivning av kommunens förebyggande verksamhet

Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för risk- och säkerhetsarbetet inom kommunen och kommunens gränser. Varje förvaltning och bolag bär ansvar för risk- och säkerhetsarbetet inom sitt verksamhetsområde. De ska, om behov uppstår, samverka med varandra och bistå med lämpliga resurser vid övriga händelser. Samtliga medarbetare ska göras delaktiga i risk- och säkerhetsarbetet. Arbetet ska inriktas på att den enskilde genom ökad riskmedvetenhet och kunskap själva i högre grad kan ta ansvar för sin egen och sin omgivnings säkerhet. Kommunstyrelsen ska fortlöpande följa upp säkerhetsarbetet och se till att antagna dokument följs.

Tillsyn

Genom att genomföra tillsyn kontrollerar kommunen om företag, verksamheter och den enskilde lever upp till de krav som ställs på dem i det olycksförebyggande arbetet. I Orsa kommun genomför räddningstjänsten tillsyn inom ramen för lag om skydd mot olyckor (LSO) och lag om brandfarliga och explosiva varor (LBE).

Inför varje år tas en tillsynsplan fram vilken beskriver de objekt och verksamheter som ska tillsynas. Räddningstjänsten deltar även vid kvällstillsyner tillsammans med socialförvaltningen och polisen. Vid dessa tillfällen sker tillsynerna oannonserat i verksamheter där det bedrivs offentlig tillställning, exempelvis samlingslokaler och restauranger.

Tillsyner kan också komma att genomföras vid enstaka oplanerade tillfällen, för kontroll av att ägare och innehavare tar sitt ansvar enligt lagstiftningen. Sådana tillfällen kan vara att tillsyn utförs i samband med större publika evenemang såsom festivaler, konserter och andra tillfälliga arrangemang eller utifrån olika teman.

Prestationsmål 1: Räddningstjänsten ska årligen genomföra tillsyn på 30 procent av tillsynsobjekten.

Prestationsmål 2: Räddningstjänsten ska årligen följa upp 100 procent av verksamheterna som vid tillsyn förelagts att vidta åtgärder för att uppnå ett skäligt brandskydd.

3.1.1 Tillsyn 2 kap. § 2 LSO

I 2 kap. § 2 LSO förtydligas den enskildes ansvar;

”Ägare eller nyttjanderättsbavare till byggnader eller andra anläggningar skall i skälig omfattning hålla utrustning för släckning av brand och för livräddning vid brand eller annan olycka och i övrigt vidta de åtgärder som behövs för att förebygga brand och för att hindra eller begränsa skador till följd av brand.”

Vid tillsyn granskar kommunen arbetet och förmågan att nå en skälig nivå, både vad gäller brandskydd men även andra olyckor såsom säkerhet vid hamnar, badplatser och lekplatser.

Lägsta kompetens på den som utför tillsyn på efterlevnaden av denna paragraf är i Orsa kommun satt till tillsyn A eller förebyggande 1. För detta ska finnas minst en person anställd på heltid med motsvarande kompetens.

3.1.2 Tillsyn 2 kap. § 4 LSO

Vid anläggningar och verksamheter som innebär fara för att en olycka kan orsaka allvarliga skador på människor eller miljö krävs mer arbete av den ansvarige för att förebygga och begränsa konsekvenserna av en olycka. Detta kan vara att själv hålla och bekosta beredskap med personal och eller utrustning. Vilka objekt eller verksamheter som omfattas av denna paragraf beslutas av länsstyrelsen men tillsynen av dess efterlevnad genomförs av kommunen. I Orsa kommun utförs denna tillsyn av räddningstjänsten.

Lägsta kompetens på den som utför tillsyn på efterlevnaden av denna paragraf är i Orsa kommun satt till tillsyn A.

Prestationsmål 3: Räddningstjänsten ska informera allmänheten minst en gång vart tredje år om de särskilda risker som finns vid dessa verksamheter och vilken förmåga kommunen har för att hantera dessa.

3.1.3 Tillsyn och tillstånd för brandfarliga och explosiva varor

Brandfarliga och explosiva varor utgör förhöjda risker för olyckor i samband med hantering och förvaring. Hanteras större mängder krävs dessutom tillstånd för detta. Lag om brandfarliga och explosiva varor (LBE) reglerar tillsammans med myndighetsföreskrifter hur denna hantering skall genomföras. I Orsa kommun är det räddningstjänsten som beviljar tillstånd och genomför tillsyn över efterlevnad av gällande regler för brandfarlig och explosiv vara.

Lägsta kompetens på den som utför tillsyn över efterlevnaden av denna lag och tillhörande föreskrifter är i Orsa kommun satt till tillsyn A eller förebyggande 1. Lägsta kompetens för beviljande av tillståndsansökningar för brandfarliga och explosiva varor är i Orsa kommun satt till tillsyn B.

Skriftlig redogörelse

Skriftlig redogörelse innebär att den som äger en byggnad eller annan anläggning, där det med hänsyn till risken för brand eller konsekvenserna av brand bör ställas särskilda krav på en kontroll av brandskyddet, skall redogöra för sitt brandskydd i skriftlig form. Det är ägaren till byggnaden som ansvarar för att upprätta och skicka in redogörelsen till kommunen. Tanken från början, när lagen kom, vara dels att betona den enskildes ansvar men också att kommunen skulle använda

dessa redogörelser som underlag för sin tillsynsverksamhet. Det har dock visat sig att detta inte fungerar i praktiken och Orsa kommun ber därför om dessa uppgifter inför varje tillsyn, alternativt hämtar in dessa under själva tillsynsbesöket. På det viset anser kommunen att ägaren uppfyller det krav som ställs enligt lagen och kommunen får in de uppgifter som behövs.

Systematiskt brandskyddsarbete

Att arbeta systematiskt med brandskyddet är viktigt. Detta medför bland annat att risker identifieras, rutiner vid nödläge hålls aktuella och att utrustning och brandtekniska konstruktioner fungerar. Systematiskt brandskyddsarbete är en viktig del i brandskyddet och vid tillsyn kontrolleras bland annat detta arbete.

Rengöring och brandskyddskontroll

Kommunen ansvarar för sotningen enligt 3 kap. § 4-6 LSO. Sotningsverksamheten är utlagd till en extern entreprenör, som hanterar brandskyddskontroll och rengöring i kommunen. Fristerna för brandskyddskontroll och rengöring har kommunfullmäktige fastställt med stöd av Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps (MSB) föreskrifter. Brandskyddskontroll får endast utföras av person med skorstensfejarteknikerutbildning med delegation att utfärda föreläggande och förbud. Detta säkerställs genom avtal med Sotning och Brandskydd i Dalarna AB.

Sotningsentreprenören är ansvarig att föra kontrollbok över rengöring och brandskyddskontroll och rapportera arbetet årligen till kommunstyrelsen.

Prestationsmål 4: Rengöring (sotning) och brandskyddskontroll ska utföras på alla fristående objekt enligt de intervall som beslutats.

3.1.4 Avgifter

Avgifterna för sotning och brandskyddskontroll fastställs enligt taxa av kommunfullmäktige, de revideras därefter med ett särskilt sotningsindex varje år. Sotningsindex är en central överenskommelse mellan Sveriges kommuner och landsting (SKL) och Skorstensfejarmästarnas riksförbund. På kommunens hemsida finns information om aktuella taxor och frister.

3.1.5 Egensotning

Som följer av 3 kap. § 4 lagen om skydd mot olyckor (LSO) får kommunen, efter ansökan, medge att en fastighetsägare utför eller låter någon annan utföra sotning på den egna fastigheten om sotningen kan ske på ett från brandskyddspunkt betryggande sätt. Prövning av ansökan omfattar förutsättningarna för att utföra sotning av anläggningens i dess helhet och i prövningen beaktar kommunen risksituationen, förbränningsanordningens komplexitet och den enskildes kunskap samt de generella förutsättningarna för uppgiften.

Anläggningen får inte vara behäftad med föreläggande eller förbud som kan hänföras till 3 kap. § 4 LSO. För de fall en fastighetsägare ansöker om att låta någon annan utföra sotningen så ska denne ha kompetens motsvarande vad som gäller för de personer som utför sotning för kommunens räkning. Fastighetsägaren ansvarar för att utförda rengöringar dokumenteras i enlighet med kommunens föreskrifter. Kontroll av dokumentation utförs i samband med brandskyddskontroll.

Om det vid brandskyddskontroll eller tillsyn skulle visa sig att sotningen inte skett på ett sådant sätt att anläggningen är säker från brandskyddssynpunkt kan medgivandet återkallas.

Information och rådgivning

Kommunen ska aktivt arbeta för att öka förmågan hos den enskilde att förebygga olyckor. Ökad insikt leder till förändrade attityder och beteenden, hos såväl allmänhet som verksamheter inom kommunen. För att den enskilde skall kunna ta sitt ansvar och skydda sig själv, sin egendom och miljön är det nödvändigt att denne kan få stöd från kommunen. Sådant stöd kan ges i form av råd och information.

I Orsa kommun erbjuder Räddningstjänsten utbildnings- och informationsinsatser i brandskydd till allmänhet, kommunala verksamheter och skola samt kommunexterna verksamhetsutövare.

Räddningstjänsten deltar även i evenemang såsom julslyktning, Orsayror med mera för att vara synliga för kommuninnevanorna och media och i dessa sammanhang förmedla råd och information om hur olyckor förebyggs. För att kunna erbjuda information och utbildning inom kommunen ska finnas minst en person anställd på heltid med brandbefälskompetens.

Prestationsmål 6: Räddningstjänsten ska genom information, rådgivning, möten och en levande dialog (tillsyn) verka för att andelen bostäder med fungerande brandvarnare och tillgång till släckutrustning ökar.

Prestationsmål 7: Skolprojektet förebyggande brandskydd från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap för årskurs 2, 5 samt 8 ska genomföras varje år.

Prestationsmål 8: Elever i lågstadiet skall beredas möjlighet till simundervisning

3.1.6 Internutbildning inom kommunkoncernen

Enligt beslut skall all personal anställd av Orsa kommun vart tredje år genomgå en grundläggande brand- och säkerhetsutbildning. Räddningstjänsten genomför denna utbildning men det är varje enskild förvaltnings ansvar att tillse att personal genomför utbildning inom detta intervall. Ingen internfakturering skall förekomma. Riskanalysen har påvisat nyttan med utbildning, särskilt för personal som arbetar på vårdanläggningar där personalstyrkan blir mindre och de boende allt äldre.

3.1.7 Extern utbildning

Räddningstjänsten skall tillhandahålla brandskyddsutbildning till såväl enskilda medborgare, organisationer, föreningar samt företag. Den utbildning som räddningstjänsten är huvudman för skall genomföras till självkostnadspris, det vill säga endast täcka de kostnader som räddningstjänsten har för utbildningen. Viss utbildning kan även genomföras till reducerat pris eller som gratisutbildning för beställaren där det finns möjlighet till kostnadstäckning via statligt stöd. Utbildningens målsättning är att förebygga olyckor samt att förbättra den enskildes möjligheter att begränsa och förhindra skador till följd av inträffade olyckor.

Utbildningar som räddningstjänsten tillhandahåller är;

- Grundläggande brandskyddsutbildning,

- Hjärt- och lungräddning med hjärtstartare för vuxna,

Prestationsmål 9: Räddningstjänsten skall erbjuda den enskilde utbildning inom området skydd mot olyckor, i huvudsak brandskydd och den akutsjukvård som inte omfattas av hälso- och sjukvårdslagen. Utbildningarna ska anpassas så att de speglar den lokala riskbilden.

3.1.8 Eldning utomhus

Kommunen kan vid stor brandrisk förbjuda eldning utomhus. Upplysningar om aktuell brandriskprognos och eventuellt eldningsförbud kan erhållas via länsstyrelsens hemsida eller per telefon, aktuellt telefonnummer finns på hemsidan.

Samverkan

I samhället har vi att förhålla oss till hela olycksspektret från så kallade vardagsolyckor som är mer frekventa (typ fallolyckor, trafikolyckor och bränder) och som har stor betydelse för individens upplevelse av trygghet och säkerhet, till olyckor som är ovanliga och berör mindre eller större grupper i samhället. För att på bästa sätt förebygga hela olycksspektret krävs att kommunala förvaltningar, kommuner, myndigheter och organisationer samverkar. Det ska ske genom ett tvärsektorielt arbete där processer byggs, utvecklas och synliggörs över gränserna mellan myndigheter, kommuner och förvaltningar.

Kommunen ska därför, i större utsträckning än tidigare, ta initiativet till en samordning av olycksförebyggande och skadebegränsande verksamhet såväl inom kommunen som inom kommunens områdesansvar. Strävan är att uppnå samsyn mellan de olika inblandade aktörerna om vilka åtgärder för säkerheten i kommunen som ska vidtas.

Ett exempel på denna typ av samverkan är kommunens POSOM-grupp, som innebär att det i Orsa kommun finns en väl övad organisation för psykiskt- och socialt omhändertagande i samband med större olyckor och kriser. I gruppen ingår representanter både från kommunen, landstinget och kyrkan samt det privata näringslivet.

3.1.9 Samverkan inom och med andra kommuner

Räddningstjänsten skall lämna det brandtekniska biträde som byggnadsnämnden behöver. Lämplig kompetens skall ställas till byggnadsnämndens förfogande vid byggsamråd.

Räddningstjänsten skall svara på remisser från kommunala förvaltningar vid upprättande av översiktsplaner och detaljplaner, vid tillståndsärenden för alkoholutskänkning samt övriga ärenden då räddningstjänstens kompetens efterfrågas. Räddningstjänsten skall även delta i de samverkans forum som finns på regional och nationell nivå.

Inom kommunen ska det finnas en säkerhetsgrupp med representanter från samtliga förvaltningar och kommunala bolag som arbetar med säkerhet och skydd mot olyckor.

Prestationsmål 10: Kommunen ska verka för att antalet trygghetslarm med rökdetektor kopplat till räddningstjänsten ökar.

Prestationsmål 11: Kommunen ska systematiskt arbete med andra olyckor än bränder, såsom fallolyckor, olyckor på lekplatser och liknande.

Prestationsmål 12: Badplatser, hamnar och andra områden nära sjöar och vattendrag där många personer kan förväntas vistas regelbundet ska vara försedda med livräddningsredskap.

3.1.10 Stöd till andra myndigheter

Räddningstjänsten skall genom samverkan med andra myndigheter verka för att förebygga olyckor och bränder. Olycksförebyggande arbete kan till exempel genomföras i form av gemensamma tillsyn med Miljö och hälsoskyddsförvaltningen, Länsstyrelsen, Polisen eller Arbetsmiljöverket.

Räddningstjänsten skall på remisser från polismyndigheten lämna yttrande vid exempelvis offentliga tillställningar, hotelltillstånd, mm.

Räddningschef eller stf räddningschef ska kunna lämna sakkunnigutlåtanden till polismyndigheten när behov finns.

4 Operativ räddningstjänst

Trots att det olycksförebyggande arbetet prioriteras inträffar olyckor. Med utgångspunkt i riskanalysen, se bilaga 1, konstateras att kommunen behöver en mycket bred förmåga för att hantera alla förekommande olyckor, allt från rökdykning till att ingripa vid båtolyckor. Den samlade förmågan kanske inte alltid kan upprätthållas av kommunen själv, utan uppnås genom samverkan med andra kommuner, myndigheter och organisationer.

Mål med den operativa räddningstjänstverksamheten

Säkerhetsmål: Kommunen ska kunna leda och hantera olyckor på ett effektivt och professionellt sätt i syfte att så snabbt som möjligt bryta skadutvecklingen när den enskildes förmåga inte längre räcker till, genom egna räddningstjänststämplatser, genom samverkan inom och med andra kommuner samt genom samverkan med andra myndigheter och organisationer.

Beskrivning av kommunens operativa verksamhet

Den operativa verksamheten avser den verksamhet som dygnet runt står till förfogande för att kunna hantera olyckor på ett effektivt och professionellt sätt. Antalet tillfällen då räddningstjänsten larmas ökar ständigt, år 2014 genomfördes ca 140 uppdrag.

4.1.1 Kommunens förmåga till räddningsinsats i fred och under höjd beredskap

Kommunens förmåga till räddningsinsats har sin utgångspunkt i riskanalysen där risker och konsekvenser finns beskrivet, se bilaga 1. I följande tabell redovisas kommunens förmåga till räddningsinsats, observera att beredskapen enbart omfattar en av dessa händelser - inte flera samtidigt.

4.1.1.1 Brand i byggnad

Typ	Förmåga
Brand i byggnad (bostäder)	<p>Byggnader kan ha olika komplexitet och utformning, vilket gör att en brand kan få olika konsekvenser. Utgångspunkten är en villa eller ett flerfamiljshus, där branden ska hållas inom en brandcell under en föreskriven tid.</p> <p>Räddningsstyrkan i Orsa är dimensionerad att klara av att utföra invändig livräddning/släckning genom rökdykarinsats alternativt yttre livräddning/släckning med hjälp av stegutrustning. Livräddning med bärbar stegutrustning ska kunna hanteras upp till 4:e våningen (11 meter). Med hjälp från Mora kan båda alternativen utföras samtidigt. Förmågan förutsätter att brandcellens storlek inte är för stor, att brandcellsgränser är intakta och rätt utförda samt att brandbelastningen inte är för hög. Räddningsstyrkan ska ha olika släckmetoder till sitt förfogande, grundade på exempelvis vatten, skum eller pulver.</p> <p><i>Exempel:</i> Vid en lägenhetsbrand ska branden inte kunna spridas till nästa lägenhet inom 60 minuter. Räddningsstyrkan ska då kunna söka igenom den branddrabbade lägenheten</p>

	<p>med rökdykare samtidigt som människor i en grannlägenhet kan räddas med räddningstjänstens stegutrustning.</p>
Brand i byggnad (komplexa objekt)	<p>Industrier och andra komplexa objekt innebär ofta till ytan stora brandceller vilket kan innebära stora brandgasvolymmer och långa inträngningsvägar. Detta kan medföra att den ordinarie rökdykarorganisationen som gäller vid brand i bostad inte räcker till, utan måste förstärkas. Komplexiteten kan också betyda att en invändig insats är omöjlig och istället måste inriktas på att skydda intilliggande bebyggelse.</p> <p>Räddningsstyrkan i Orsa har inte förmåga att ensam klara av en brand i en komplex byggnad, utan detta kräver samverkan med flera kommuner. Räddningstjänsten ska dock arbeta aktivt för att insatsplaner upprättas på de objekt som bedöms nödvändiga. Dessa typer av insatser kräver stor förmåga till ledning och samverkan.</p> <p><i>Exempel:</i> En brand i en industribyggnad kan medföra en mycket hög effektutveckling och stora brandgasvolymmer, räddningsstyrkan ska då exempelvis kunna upprätta begränsningslinjer mot intilliggande bebyggelse för att hindra vidare spridning.</p>
Brand i byggnad (skolor, samlingslokaler, hotell och tillfälliga boenden, kulturbyggnader m.fl.)	<p>Större samlingslokaler innebär att ett stort antal människor med dålig lokalkännedom kan vistas i en byggnad, dessutom innebär det ofta stora brandceller och hög brandbelastning. Dessa lokaler ska vara utformade med stora krav på utrymnings säkerhet, så att alla människor hinner sätta sig i säkerhet innan kritiska förhållanden uppstår. Utgångspunkten är att alla människor ska vara utrymda då räddningstjänsten kommer på plats, men om detta misslyckas kan det komma att krävas en mycket stor räddningsstyrka med flera rökdykargrupper.</p> <p>Räddningsstyrkan i Orsa har inte förmåga att ensam klara av en brand i en samlingslokal där alla inte har utrymt, utan detta kräver samverkan med flera kommuner. Räddningstjänsten ska arbeta aktivt för att insatsplaner upprättas på de objekt som bedöms nödvändiga. Dessa typer av insatser kräver stor förmåga till ledning och samverkan.</p> <p><i>Exempel:</i> En brand på en skola skall innebära att branden tidigt uppmärksammas av det automatiska brand- och utrymningslarmet, under tiden räddningstjänsten kör fram till objektet skall människor hinna sätta sig i säkerhet. När väl räddningstjänsten är framme skall en släckinsats kunna genomföras, sannolikt med förstärkningsbehov, under förutsättning att branden är begränsad i omfattning till en brandcell.</p>
Brand i byggnad (vårdanläggningar m.fl.)	<p>Det finns vårdinrättningar i kommunen där människorna inte själv förväntas kunna sätta sig i säkerhet. Istället krävs en egen organisation på plats som kan hjälpa människorna i händelse</p>

	<p>av brand. Utgångspunkten är att räddningstjänsten inte ska behöva hjälpa till med utrymningen utan fokusera på brandsläckning, misslyckas utrymningen kommer det dock att kräva mycket stora räddningsresurser med flera rökdykargrupper.</p> <p>Räddningsstyrkan i Orsa har inte förmåga att ensam klara av en brand i en vårdinrättning där alla inte har utrymt, utan detta kräver samverkan med flera kommuner. Räddningstjänsten skall arbeta aktivt för att insatsplaner upprättas på de objekt som bedöms nödvändiga. Dessa typer av insatser kräver stor förmåga till ledning och samverkan.</p> <p>Exempel: En brand på ett äldreboende i kommunen innebär att brand- och utrymningslarmet tidigt ska detektera branden så att personalen hinner sätta människorna som vistas i brandcellen i säkerhet. Därefter kan räddningsstyrkan, under förutsättning att branden är begränsad i storlek och omfattning, genomföra släckinsats.</p>
--	--

4.1.1.2 Brand ej i byggnad

Typ	Förmåga
Skogs- och markbrand	<p>Inom Orsa kommuns geografiska område finns stora mängder skog och skogsmark. Bränder i skogen kan bli mycket stora om de inte hanteras på ett effektivt sätt tidigt i förloppet. Större skogsbränder kräver förstärkningsresurser i form av helikopter, hemvärn m.m.</p> <p>Räddningsstyrkan i Orsa ska ha förmåga att hantera en mindre skogs- eller markbrand tillsammans med räddningsvärnen i Orsa och Skattungbyn. För detta krävs relativt stora vattenresurser samt terränggående fordon och pumpar. Skogs- och markbränder kan kräva mycket omfattande förmåga till ledning och samverkan, vilket innebär att högre befäl behöver särskild utbildning i att tolka brandriskdata och förutse brandspridning.</p> <p><i>Exempel:</i> Ett hygge börjar brinna en varm sommardag. Räddningstjänsten ska kunna lokalisera branden utifrån given positionsangivelse samt med tankbil, motorspruta och slangsystem släcka branden.</p>
Övriga bränder	<p>Det finns andra typer av mindre bränder som kan inträffa, exempelvis containerbränder, fordonsbränder, papperskorgar, rishögar m.m.</p> <p>Räddningsstyrkan i Orsa ska ha förmåga att hantera en brand som är begränsad till ytan utan komplexa inslag.</p>

4.1.1.3 Trafikolycka

Typ	Förmåga
Trafikolycka (vägtrafik)	<p>Vid en trafikolycka är målet att en patient ska vara under vård på sjukhus inom en timme från det att olyckan inträffar.</p> <p>Räddningsstyrkan i Orsa är dimensionerad utifrån att klara en olycka med två inblandade personbilar eller ett tungt fordon.</p> <p>Vid större olyckor krävs förstärkning från angränsande kommuner. Utrustning för tung räddning som är placerad i Mora utgör förstärkningsresurs till angränsande kommuner.</p> <p><i>Exempel:</i> Losstagning av fastklämda personer i två personbilar skall kunna genomföras med hjälp från grannkommun.</p>
Trafikolycka (järnväg)	<p>En olycka på järnvägen mellan ett tåg och en personbil är oftast väldigt lik en olycka på väg i hantering. Om ett tåg råkar ut för en större händelse kan det dock innebära ett stort antal skadade människor, vilket kräver helt andra resurser och hjälp från grannkommunerna.</p> <p>Räddningsstyrkan i Orsa ska vara dimensionerad utifrån att klara en olycka på järnvägen mellan ett vägfordon och ett järnvägsfordon utan urspårning.</p>
Flygolycka	<p>Vid en flygolycka är det staten som ansvarar för räddningsledningen fram till dess att haveriplatsen blivit känd. Därefter övergår det till kommunal räddningstjänst. En flygolycka kan innebära att ett stort antal människor snabbt behöver hjälp.</p> <p>Räddningsstyrkan i Orsa skall vara dimensionerad utifrån att klara ett haveri med ett mindre flygplan med maximalt två passagerare. Vid olyckor med större plan kommer förstärkning från andra kommuner att behövas. Insatser vid flygolyckor kan kräva mycket omfattande förmåga till ledning och samverkan.</p>

4.1.1.4 Olyckor med farliga ämnen

Typ	Förmåga
Farligt gods eller kemikalieolycka	<p>Det transporteras farligt gods på vägarna i Orsa kommun. En olycka med farliga ämnen kan innebära stora risker för både människor, egendom och miljön.</p> <p>Räddningsstyrkan i Orsa ska vara dimensionerad utifrån att klara av en första livräddande insats vid en olycka med ett farligt ämne samt med hjälp från Mora kunna utföra</p>

	<p>kemdykning med en kemdykargrupp under en begränsad tid i syfte att ta hand om mindre läckor och spill och stoppa utflöde av kemikalier. Med hjälp från Mora också kunna genomföra livräddande personsanering samt upprätta saneringsplats för både skadade och insatt personal.</p> <p><i>Exempel:</i> En lastbil med diesel kör av vägen och chauffören sitter kvar i hytten, läckage uppstår. Räddningsstyrkan ska då initialt kunna livrädda chauffören och spärra av området samt genomföra skadebegränsande åtgärder med hjälp av kemdykare samtidigt som en saneringsstation för den insatta personalen upprättas.</p>
--	---

4.1.1.5 Drunkning

Typ	Förmåga
Drunkningsolyckor, båtolyckor m.m.	<p>Inom kommunen finns mycket vatten, till de största sjöarna hör Orsasjön och Skattungsjön.</p> <p>Räddningsstyrkan i Orsa har förmåga att genomföra ytlivräddning och brandsläckning vid tillbud på vatten, till hjälp finns två räddningsbåtar varav den ena är placerad i Orsasjön medan den andra är placerad på trailer för möjlighet till transport. För is livräddning finns hansabräda och överlevnadsdräkter. Vid behov av vattendykning tar kommunen hjälp av räddningsdykare från Rättviks räddningstjänst, Orsa kommun har ingen egen vattendykarförmåga.</p> <p><i>Exempel:</i> En person som bär flytväst ombord på en båt slår i huvudet och ramlar överbord. Räddningsstyrkan kan då söka efter personen med hjälp av räddningsbåtar och livrädda densamme. Räddningsdykare larmas alltid med automatik vid dessa typer av olyckor.</p>

4.1.1.6 Övrigt

Typ	Förmåga
Översvämning	<p>Orsa kommun kan drabbas av översvämning, både på grund av skyfall, smältvatten och dammbrott. Kommunen ska därför planera för större översvämningssituationer.</p> <p>Räddningsstyrkan ska ha förmåga att, tillsammans med andra kommunala förvaltningar eller externa aktörer, valla in prioriterade områden eller objekt samt läns pumpa byggnader efter behov. Kommunen och räddningstjänsten ska ha förmåga att leda och samverka vid dessa händelser, både inom kommunen och med andra aktörer regionalt och nationellt.</p>

	<i>Exempel:</i> Vid kraftiga skyfall finns risk att ett stort antal byggnader får vatteninträngning samtidigt. Den kommunala räddningsstyrkan kan då inte rimligtvis hantera alla samtidigt, det är då räddningschefen som beslutar om prioritering. Samhällsviktiga funktioner prioriteras alltid högst.
IVPA (I väntan på ambulans)	Ge första hjälpen vid andning, blödning och chock samt hjärt- och lungräddning

4.1.2 Personella och materiella resurser i fred och under höjd beredskap

Räddningstjänsten skall vara placerad på brandstationen i Orsa. För att upprätthålla de förmågor som angivits består den operativa organisationen av

- 1 räddningschef i beredskap med 90 sekunders anspänningstid,
- 1 styrkeledare i beredskap med fem minuters anspänningstid,
- 4 brandmän i beredskap med fem minuters anspänningstid.

Dessa är uppdelade på fyra grupper och har beredskap var fjärde vecka. Utöver dessa har kommunen dessutom två brandvårn, ett med placering på brandstationen samt ett i Skattungbyn. Målet är att dessa brandvårn ska ha 12 räddningsmän vardera, som kan bistå den ordinarie räddningsstyrkan vid behov. Vårnen har ingen beredskap.

Om regeringen beslutar om höjd beredskap ska den operativa organisationen klara två typolyckor och istället utgöras av;

- 1 räddningschef i beredskap med 90 sekunders anspänningstid,
- 2 styrkeledare i beredskap med 5 min anspänningstid
- 8 brandmän i beredskap med 5 min anspänningstid

Prestationsmål 13: Första räddningsenhet skall vid normal beredskap, i fordon, kvittera larm så snabbt som möjligt dock längst inom 5 min.

Prestationsmål 14: Övningar för räddningstjänstpersonalen genomförs enligt för varje år framtagen övnings- och utbildningsplan. Samtliga övningar ska planläggas, dokumenteras och utvärderas med avseende på kvalitet. Varje deltidsbrandman skall öva 48 tim/år.

4.1.2.1 Kompetenskrav

För att säkerställa en hög nivå på förmågan ska kommunens befäl och brandpersonal inneha lägst den kompetens som anges nedan i tabell 1;

Tabell 1, kompetenskrav för den operativa personalen.

Funktion	Krav på kompetens (lågstanivå)
Räddningschef	Räddningsledning B samt tillsyn B
Stf räddningschef	Räddningsledning B samt tillsyn A.
Räddningschef i beredskap	Räddningsledning B. Respektive kommuns räddningschef eller ställföreträdande räddningschef.
Styrkeledare (deltid)	Räddningsledare A eller intern arbetsledarutbildning*.
Brandman (deltid)	Räddningsinsats eller motsvarande äldre utbildning.
Räddningsvårn	Intern utbildning

* Kommunens målsättning är att varje grupp skall ha minst en styrkeledare med räddningsledare A eller brandförmansutbildning. I undantagsfall upprätthålls styrkeledarrollen av arbetsledare som utbildats internt.

4.1.2.2 Materiella resurser

Orsa kommun ska ha de materiella resurser som krävs för att upprätthålla de förmågor som redovisats i detta handlingsprogram. Materialet ska vara modernt och kommunen ska kontinuerligt byta äldre teknik mot ny. I nedanstående tabell finns exempel på material i Orsa kommun.

Tabell 2, exempel på materiella resurser i Orsa kommun.

Typ	Utrustning
Släck- och räddningsenhet	I Orsa skal det finnas ett släck- och räddningsfordon med 3000 liter vatten och klippverktyg för räddning vid trafikolycka. Utbytesintervall: ca 15 år.
Vattenenhet	I Orsa skall det finnas en vattenenheter (tankbil med lastväxlare) med 2 st 10 m ³ vattentankar. Utbytesintervall: 15 - 20 år.
Ledningsenhet	I Orsa skall det finnas ett fordon för funktionen räddningschef i beredskap. Utbytesintervall: ca 10 år.
Framskjutet enhet	I Orsa skall det finnas ett lätt 4-hjulsdrivet fordon för IVPA samt snabba räddningsinsatser Utbytesintervall ca 10 år
Terrängfordon	I Orsa skall det finnas terrängfordon för att möjliggöra dels transport av skadade till farbar väg, dels brandsläckning i samband med mark- och skogsbränder. Utbytesintervall: 5-10 år.
Lätta enheter	I Orsa skall det finnas ett 4- hjulsdrivet fordon för exempelvis transport av skogsbrandssläp, transport av personal m.m. Utbytesintervall: ca 10 år
Räddningsbåt	I Orsa skall det finnas två räddningsbåtar. En båt placerad i Orsajön samt en mindre båt på trailer för transport inom kommunen. Utbytesintervall: ca 15 år.

4.1.2.3 Insatstid

Insatstiden är den tid som förflyter från det ögonblick räddningsstyrkan börjar larmas till dess styrkan påbörjar det egentliga räddnings- eller släckningsarbetet på olycksplatsen.

HANDLINGSPROGRAM FÖR SKYDD MOT OLYCKOR 2015-2018

<u>Kommundel</u>	<u>Tid för räddningstjänstinsats</u>
Orsa centrum	< 10 min
Berget	10 min
Born	10 min
Heden	10 min
Höglunda	10 min
Sandhed	10 min
Västerå kern	10 min
Hansjö	< 15 min
Oljonsbyn	< 15 min
Orsbleck	< 15 min
Slättberg	< 15 min
Stackmora	< 15 min
Stenberg	< 15 min
Bjus	15 min
Bäcka	15 min
Hornberga	15 min
Lisselhed	15 min
Mickelvål	15 min
Torrvål	15 min
Viborg	15 min
Skattungbyn	20 min
Fryksås	20 min

Grönklitt	20 min
Kallholen	< 20 min
Kallmora	< 20 min
Maggås	< 20 min
Mässbacken	< 20 min
Åberga	< 20 min
Kvarnberg	< 45 min
Noppikoski	< 45 min

4.1.2.4 Brandvattenförsörjning

I Orsa tätort ska det finnas ett ändamålsenligt antal brandposter anslutna till kommunens vattenledningsnät. Räddningschefen avgör vad som är ändamålsenligt och ska därför ges tillfälle till yttrande i samband med framtagande av nya detaljplaner och markexploatering. Brandposterna skall uppfylla minst kraven i gällande VAV-norm och ansvarig för årlig kontroll är Nodava AB tillsammans med räddningstjänsten vilka ska föra protokoll på genomförda kontroller. Alternativsystemet med utglesning av brandposter används inom kommunen, för detta ska räddningstjänsten förfoga över minst en tankbil med två containrar om minst 10 m³. Med anledning av att brandpostnätet är gammalt kommer antalet brandposter att minska på sikt, vilket innebär att räddningstjänsten får använda ett antal strategiskt placerade poster och därutöver transportera vattnet med tankbilar.

4.1.3 Minimistyrka vid förstärkning

Om räddningsstyrkan i Orsa tas i anspråk för förstärkning till andra kommuner under en längre tid, ska räddningschefen säkerställa att en styrka om 1 styrkeledare och 4 brandmän finns i beredskap med en anspänningstid om fem minuter.

4.1.4 Förmåga till räddningsinsats som kommunen avser skaffa sig

Skogsbranden i Västmanland 2014 visade att naturens krafter kan vara mycket stora. Risken finns, vilket tydliggjorts i riskanalysen, att klimatet i framtiden kommer innebära varmare men även perioder av blötare somrar. För att öka kommunens förmåga till tillfällig personalförstärkning bör Orsa kommun tillsammans med angränsande kommuner och externa aktörer planera för en ökad bemanning vid extremt förhållanden under perioden 2015-2018.

4.2 Ledning av räddningsinsats

Räddningschefen i kommunen ansvarar enligt 3 kap. § 16 lag om skydd mot olyckor (LSO) för att räddningstjänsten är ändamålsenligt ordnad. Räddningschefen är räddningsledare, men kan utse

någon annan som uppfyller de behörighetskrav som föreskrivs av regeringen. Beroende på olyckans komplexitet ställs olika krav på räddningsledningen.

En räddningsinsats leds alltid av en räddningsledare och är avslutad när räddningsledaren fattar beslut om detta. Beslutet ska redovisas i skriftlig form och räddningsledaren ska även, om det är möjligt, informera den drabbade om behovet av bevakning, restvärdeskydd, sanering och återställning.

Räddningsledaren kan under pågående räddningsinsats besluta om tjänsteplikt enligt 6 kap. § 1 LSO, det innebär att var och en som under kalenderåret fyller lägst 18 och högst 65 år är skyldig att medverka i räddningstjänst. Räddningsledaren kan också besluta om ingrepp i annans rätt enligt 6 kap. § 2 LSO, vilket innebär att räddningsledaren vid en räddningsinsats får bereda sig och medverkande personal tillträde till annans fastighet, avspärra eller utrymma områden, använda, föra bort eller förstöra egendom samt göra andra ingrepp i annans rätt i mån det är försvarligt.

Det finns flera olika ledningssystem för kommunal räddningstjänst, Orsa kommuns grundläggande principer utgår från Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps (MSB) rekommendationer. Ledningssystemet består av tre nivåer;

- *Systemledning:* Normativ ledning genom att tolka, definiera och besluta organisationens roll. Strategisk ledning genom beslut om beredskapsproduktion, resurstilldelning och räddningsinsatsernas ram.
- *Insatsledning:* Utöva den samlade ledningen av den löpande insatsen inom ram, beslut om mål med insats (MMI), besluta om och fördela uppgifter till olika delar samt samordna insatsens genomförande.
- *Uppgiftsledning:* Leda enskild styrka i utförande av tilldelad uppgift.

Systemledning utövas kontinuerligt och beslutas av räddningschef eller räddningschef i beredskap. Insats- och uppgiftsledning utövas enbart under pågående räddningsinsats.

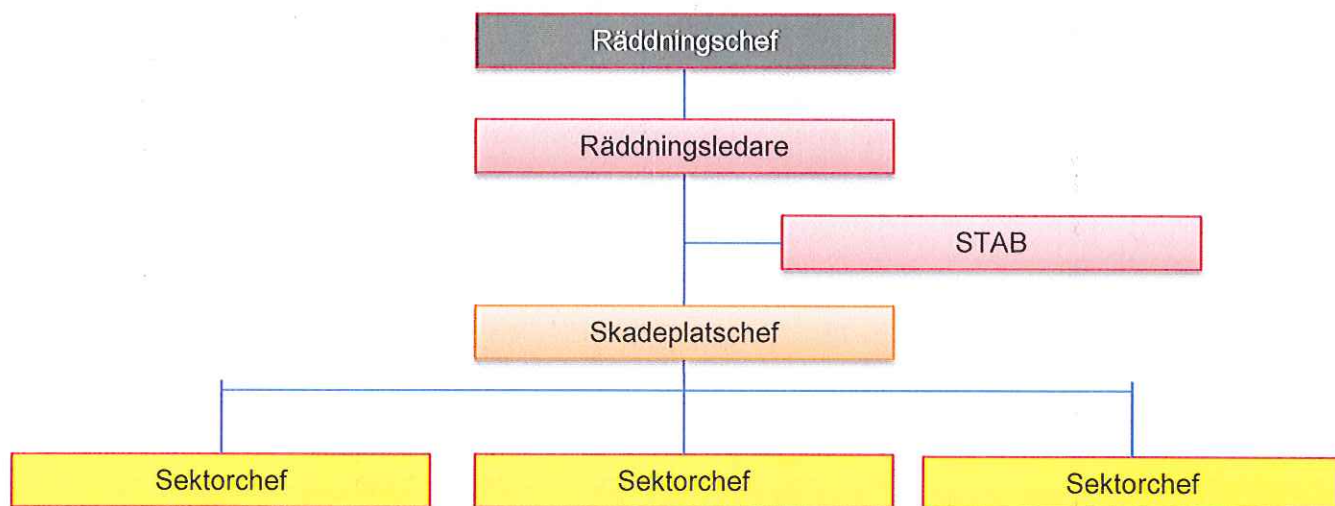
4.2.1 Ledningsorganisation

Orsa och Mora kommuner har gemensam räddningschef.

I Orsa kommun är det enligt lag om skydd mot olyckor räddningschefen, eller den som denne utsett, som är räddningsledare. Förteckning över utsedda räddningsledare finns hos räddningschefen.

Vid en normalt komplex olycka är styrkeledaren alternativt räddningschef i beredskap räddningsledare

Vid mer omfattande händelser, då behov av ledning och samordning av flera räddningsstyrkor föreligger, byggs ledningsorganisationen ut och det är räddningschef i beredskap som är räddningsledare på olycksplats. När organisationen är maximalt utbyggd, se figur 1, ska räddningschef eller stf räddningschef svara för systemledning medan räddningschef i beredskap är räddningsledare ute på olycksplatsen. Kommunens krisledning kan kopplas ihop med brandkårens ledningsorganisation.

Figur 1, Rådningstjänstens ledningsorganisation vid större händelse.

För att skapa en uthålligare ledningsorganisation samverkar Orsa kommun med angränsande kommuner om gemensamma befälsfunktioner.

4.3.3.1 Rådningsschef i beredskap

Rådningsschef i beredskap (RCB) är ett befäl med övergripande ansvar för normativ och strategisk ledning vilken ska vara ständigt anträffbar via kommunikationsmedel och alltid kunna svara och träda i tjänst med disponibelt fordon inom angiven tid. Mora, Orsa och Älvdalens kommun har gemensamt funktionen som rådningsschef i beredskap. RCB har mandat att disponera samtliga resurser inom Mora, Orsa och Älvdalens räddningstjänster. RCB fungerar som rådningssledare vid större insatser och är även kommunens tjänsteman i beredskap (TIB).

4.2.2 Stab

För att kunna utöva effektiv ledning har rådningsschefen och rådningsschef i beredskap (RCB) möjlighet att öka ledningskapaciteten med hjälp av en stab. Inom Dalarnas län finns ett regionalt ledningsstöd där följande allmängiltiga beredskapsnivåer för ledning gäller, se tabell 3:

Tabell 3, beredskapsnivåer för ledning inom Dalarnas län.

Nivå	Benämning	Innebörd
1	Grön	Grundberedskap.
2	Gul	Förstärkt lokal ledningsorganisation.
3	Röd	Förstärkt lokal ledningsorganisation samt regionalt ledningsstöd.
4	Svart	Lokal krisledningsberedskap samt regionalt ledningsstöd (i samband med höjd beredskap eller annan svår påfrestning på samhället som kräver mycket stora räddningsresurser).

Begäran om ledningsstöd görs till SOS Alarm som larmar ut enligt särskild rutin innehållande bland annat ringlistor med speciellt uttagna resurspersoner till respektive befattning i staben. Stabens uppgift är att utgöra stöd och komplement till den lokala rådningssledningen och utförs i

första hand som ledningsstöd vid skadeplats. Stabens normala arbetsplats utgörs av en mobil sambands- och ledningscentral, Mobisol 800 (2 29-5080).

Orsa kommun samverkar om de resurser som finns inom kommunen, exempelvis kan upplysningscentral eller kommunsekreterare kallas till bakre stab för att öka ledningskapaciteten ytterligare.

4.3 Alarmering och kommunikation

Genom avtal med SOS Alarm ska inkomna larm förmedlas till räddningstjänsten. Så snabbt det är möjligt ska SOS Alarm dessutom skicka medlyssning av inkommande 112-samtal till räddningschef i beredskap. Anordningar för utalarmering av räddningstjänsten via minst två av varandra oberoende larmvägar ska finnas, varav den ena är RAKEL-systemet. Rutiner för inkommande alarmering i samband med avbrott i teletrafiken ska finnas.

Räddningstjänsten ska från fasta och mobila ledningsplatser ha möjlighet till radiosamband med egna och samverkande kommunala och statliga räddningsenheter i RAKEL-systemet.

4.3.1 Telebortfall

Om störningar i alarmeringsfunktionen förekommer, exempelvis på grund av ett teleavbrott, skall SOS Alarm informera räddningschef i beredskap (RCB). För Orsa kommun gäller att minst tre mobiloperatörer alternativt fem procent av den fasta telefonin har störningar för att SOS Alarm ska informera RCB.

Beroende på störningens art och omfattning beslutar RCB om nödvändiga åtgärder, exempelvis utplacering av fordon med kommunikationsradio på strategiska platser och informationsmeddelande (VMA) till allmänheten.

4.3.2 Viktigt meddelande till allmänheten - VMA

Viktigt meddelande till allmänheten (VMA) är ett varningssystem som används vid olyckor och allvarliga händelser, vid svåra störningar i viktiga samhällsfunktioner och vid krishantering i samband med extraordinära händelser. Varningssystemet innefattar information i radio och TV samt i vissa fall via högtalarbilar. Det finns två nivåer på meddelande, varnings- och informationsmeddelande. Varningsmeddelande sänds om det finns en omedelbar risk för skada på liv, hälsa, egendom eller miljön och kan kompletteras med tyfoner. Varningsmeddelande kan exempelvis användas vid utsläpp av giftig gas eller vid spridning av giftiga gaser från bränder. Ett varningsmeddelande bryter ordinarie radio- och TV-sändningar omedelbart.

Informationsmeddelande kan sändas ut för att förebygga eller begränsa skador på liv, hälsa, egendom eller miljön. Ett informationsmeddelande sänds i radio och TV så snart det är möjligt.

Möjligheten till varnings- och informationsmeddelande bygger på en överenskommelse mellan Sveriges Radio/Sveriges Television och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. För att säkerställa snabba och säkra kommunikationsvägar mellan räddningstjänsten och Sveriges Radio/Sveriges Television finns nationellt framtagna rutiner.

Beslut om att aktivera varningsmeddelande kan tas av räddningschef eller räddningsledare samt anläggningar med farlig verksamhet enligt 2 kap. §4 LSO. Den lägre nivån, informationsmeddelande, kan begäras av flera aktörer.

4.4 Insatsplanering

Räddningstjänsten ska arbeta aktivt för att insatsplaner upprättas på de objekt där det bedöms nödvändigt. Syftet med insatsplanerna är att räddningsstyrkans insats ska ske snabbare och med högre effektivitet. I Orsa kommun finns två nivåer av insatsplanering;

- *Nivå 1:* Objektskort,
- *Nivå 2:* Insatsplan.

Objektskortet innehåller kortfattad information om kontaktpersoner, särskilda risker, brandvattenförsörjning m.m. Insatsplaner är mer omfattande och innehåller ritningar på objekten med brandcellsgränser, inträningsvägar, rökluckor med mera. Objektskort och insatsplaner uppdateras en gång per år eller i samband med förändrad verksamhet.

4.5 Samverkan och avtal

En kommun kan inte ensamt bedriva arbetet till skydd mot olyckor, utan arbetet bygger på samverkan inom kommunen, mellan kommuner och med andra organisationer och myndigheter. Nedan redovisas exempel på samverkan och avtal.

4.5.1 Landstinget

Avtal finns med landstinget om att räddningsstyrkorna i kommunen larmas ut vid IVPA (i väntan på ambulans). Det finns också avtal om att räddningsstyrkorna ska vara behjälplig med transport av sjuka och skadade i terrängen till farbar väg.

4.5.2 Kemskydd

Vid större insatser som kräver kemskydd samverkar länets samtliga räddningstjänster. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har också ett antal nationella kemskyddsdepåer, de närmsta i Köping och Kramfors. Vid kem insatser kan Orsa kommun begära hjälp från Mora

4.5.3 Ledning

I länet finns en gemensam ledningsresurs i form av en mobil lednings- och sambandscentral (Mobisol). Ledningsresursen bemannas initialt av personal från räddningstjänsten i Rättvik och förstärks utifrån olyckans art och omfattning av andra särskilt utsedda brandbefäl från länet.

Mora, Orsa och Älvdalens kommuner har gemensam räddningschefsberedskap.

4.5.4 Räddningsdykare

Kommunen har avtal med räddningstjänsten i Rättvik om räddningsdykare. Räddningsdykarna larmas med automatik vid förmodade drunknings- och båtoluckyckor.

4.5.5 Metriaavtal

I länet finns ett kartmaterial framtaget som fastslår vilken räddningsstyrka som är snabbast på plats, oavsett organisationstillhörighet. Orsa kommun ingår i detta avtal.

4.5.6 Höjdenhet

Orsa kommun kan få hjälp från Mora med höjdenhet efter beslut av räddningschef i beredskap (RCB).

4.5.7 Räddning på hög höjd

För livräddning där behov av rappellering föreligger kan Orsa bistå grannkommunerna med hjälp

4.5.8 Försäkringsbranschens restvärderäddning AB

Orsa kommun har avtal med Försäkringsbranschens restvärderäddning AB (RVR AB) om restvärderäddning i samband med bränder samt sanering av vägbana och järnväg i samband med trafikolyckor. Kommunen ska också, enligt samma avtal, kunna bistå vid evakuering av tåg, sanering av tåg.

4.5.9 Frivillig resursgrupp (FRG)

Civilförsvarsförbundet har frivilliga resursgrupper i många kommuner, vilka består av frivilliga personer som kan hjälpa till vid olika typer av samhällsstörningar. Hjälpen till Orsa kommun kan fås via länsförbundet.

4.6 Kommunal och statlig räddningstjänst

Med räddningstjänst avses, enligt 1 kap. § 2 LSO, de räddningsinsatser som staten eller kommunen skall svara för vid olyckor och överhängande fara för olyckor för att hindra och begränsa skador på människor eller egendom eller miljön, och där det är påkallat att samhället träder in.

Staten eller en kommun skall ansvara för en räddningsinsats endast om detta är motiverat med hänsyn till behovet av;

- ett snabbt ingripande,
- det hotade intressets vikt,
- kostnaderna för insatsen och,
- omständigheterna i övrigt.

Lag om skydd mot olyckor fastställer följande som statlig räddningstjänst, all annan räddningstjänst är ett kommunalt ansvar.

- Flygräddningstjänst.
- Räddningstjänst vid utsläpp av radioaktiva ämnen från kärnteknisk anläggning och sanering efter sådana utsläpp.
- Sjöräddningstjänst (ej aktuellt i Orsa kommun, all sjöräddningstjänst är kommunal).
- Miljöräddningstjänst till sjöss (ej aktuellt i Orsa kommun, all miljöräddningstjänst är kommunal).
- Fjällräddningstjänst (fjällräddningsområden finns ej i Orsa kommun).
- Efterforskning av försvunna personer i andra fall.

4.7 Rekrytering

Räddningstjänsten skall ha en säker återväxt av lämpliga medarbetare och kännetecknas som en stimulerande och intressant arbetsplats. Det är i dag svårt att rekrytera brandmän i Orsa, en satsning på rekrytering av kvinnor samt personer med annan etnisk bakgrund måste göras.

Beslut finns om att vid all tjänstetillsättning inom de kommunala förvaltningarna skall innan beslut fattas den sökande tillfrågas om de är intresserade av deltidsbrandmans jobb. Under förutsättning att meriterna i övrigt är likvärdiga med andra sökande, skall denne ges företräde

Samtlig räddningstjänstpersonal i beredskap skall ha genomgått grundutbildning inom ett år samt kompetensutbildning, MSB:s kurs i räddningsinsats, inom tre år från anställningens början.

4.8 POSOM

Inom kommunen finns POSOM verksamhet vid större olyckor. Socialförvaltningen ansvarar för verksamheten

5 Uppföljning och egenkontroll

Att följa upp arbetet till skydd mot olyckor syftar till att kunna utföra effektivare olycksförebyggande åtgärder samt effektivare räddningsinsatser. För att lyckas med detta krävs att kommunen följer upp och utvärderar arbetet kontinuerligt.

Säkerhetsmål: Erfarenhetsåterföring ska höja kvaliteten och effektiviteten på kommunen avseende både olycksförebyggande och olyckshanterande arbete samt ligga till grund för externa aktörers åtgärder och handlande efter en olycka.

5.1 Olycksundersökning och insatsutvärdering

Enligt 3 kap. § 10 lag om skydd mot olyckor ska olycksundersökningar genomföras i skälighets omfattning för att klarlägga orsakerna till olyckan och olycksförloppet. Syftet är därefter att kunna identifiera åtgärder för att minska konsekvenser av framtida olyckor och ge förslag till förebyggande åtgärder. Orsa kommun har tre nivåer på olycksundersökning;

- *Nivå 1:* Datainsamling och ifyllnad av insatsrapporten.
- *Nivå 2:* Insatsrapport med tilläggsdel.
- *Nivå 3:* Insatsrapport samt fördjupad utredning, exempelvis brandorsaksutredning.

Nivå 1 omfattar samtliga insatser medan nivå 2 innebär samtliga brand i byggnad, skogsbrand, trafikolyckor, drunkningstillbud samt utsläpp farligt ämne. Nivå 3 omfattar alla olyckor med dödlig utgång. Insatsutvärderingar, som kan finnas med i samtliga tre nivåer, syftar till att utreda hur insatsen genomförts och resultatet av utvärderingarna är en viktig del i arbetet med att öva och utbilda den operativa personalen. Insatsutvärderingarna letar inte efter personer som gjort fel, utan ska vara objektiva och genomföras med inställningen hur räddningsinsatser kan förbättras och effektiviseras i framtiden. Insatsutvärderingar ska alltid genomföras i nivå 3. Räddningschef eller stf räddningschef kan initiera insatsutvärderingar efter behov.

Orsa kommun samverkar med närliggande kommuner, externa experter, organisationer och myndigheter vid olycksundersökningar och insatsutvärderingar.

Prestationsmål 15: Räddningstjänsten ska genom information, möten och en levande dialog kommunicera

erfarenheter, lärdomar och åtgärdsförslag från olycksundersökningar med de drabbade och berörda myndigheter och organisationer.

5.2 Uppföljning av målen för den förebyggande och operativa verksamheten

Kommunstyrelsen ansvarar för att målen i handlingsprogrammet följs upp och utvärderas årligen, arbetet ska vara en naturlig del av kommunens övriga egenkontroll. Det är dock varje förvaltningschefs uppdrag att ta sitt ansvar inom sitt ansvarsområde för att tillsammans nå målen

I tabell 5 nedan redovisas vilka förvaltningar som har ansvar för vilka prestationsmål.

Tabell 5, redovisning av ansvariga för respektive prestationsmål i handlingsprogrammet.

Ansvarig förvaltning/nämnd	Prestationsmål
Räddningstjänsten	1, 2, 3, 5, 8, 12, 13, 14, 15,
Sotningsentreprenören	4
Räddningstjänsten tillsammans med BUN	6
BUN	7
Räddningstjänsten tillsammans med SOC	9
Räddningstjänsten tillsammans med SOC, Stadsbyggnadskontoret, Service och Fritid	10
Service och Fritid	11

Handlingsprogrammet för skydd mot olyckor skall uppdateras minst en gång per mandatperiod.

6 Förkortningar och definitioner

Anspänningstid	Tid från larm till att fordon lämnar brandstationen.
LBE	Lag (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor.
LSO	Lag (2003:778) om skydd mot olyckor.
MSB	Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.
POSOM	Psykiskt- och socialt omhändertagande.
RCB	Räddningschef i beredskap, befäl med övergripande ansvar för kommunens räddningstjänst.
RAKEL	Radiosystem för effektiv ledning inom hela krishanteringsområdet.
RSA	Risk- och sårbarhetsanalys.
Räddningsledare	Befäl som leder räddningsinsats.
Räddningsledare A	Grundutbildning för brandbefäl som ger kompetens att leda enskild styrka.
Räddningsledning B	Vidareutbildning för brandbefäl som ger kompetens att leda flera räddningsstyrkor.
Räddningsinsats	Grundutbildning för deltidsbrandmän.
TIB	Tjänsteman i beredskap.
Tillsyn A	Grundutbildning för tillsyn enligt LSO och LBE.
Tillsyn B	Högre utbildning för tillsyn enligt LSO och LBE.

Beslut (2.)

Angående svensk geopark i Siljansringen

Siljanskommunerna hade 2013-2015 ett projekt "Meteorum" med målsättningen att ta fram en organisationsform och en modell för att styra och driva Meteorum som varumärke för meteoritnedslagsplatsen Siljansringen. Vi kan konstatera att projektet inte nådde sina målsättningar.

Ett problem i projektet var alltför bristande kommersiell förankring, och förankring i näringslivet. Det är utan tvivel intressant att arbeta för en geopark i Siljansringen.

Dock bör kommande steg samordnas mellan kommunerna och även med näringslivet, där destinationsbolaget har en nyckelroll.

En eventuell geopark borde vara en del av strategin för Dalarna och Siljansbygden som destination.

De ekonomiska bedömningen av kommande steg är knapphändig. Potentiella kostnader för varumärkesbyggande och upprustning av geosites är inte ens uppskattade.

Mitt förslag är att Orsa kommun i nuläget emotser ytterligare information om projektet från Länsstyrelsen där samverkansformen och finansieringen bör klargöras ytterligare.

Projektet kunde vara föremål för extern finansiering via EU-medel. Isåfall är det viktigt att offentliga och privata aktörer, däribland destinationsbolag, agerar som synkroniserade parter.

De privata aktörernas engagemang är en förutsättning för att projektet ska bli kommersiellt intressant.

Utifrån mer information om detta kan Orsa kommun fatta mer bindande beslut.

Joakim Larsson

Näringsliv- och utvecklingskontoret

§ 13

Dnr 2015/1585

Siljansringen - ett geologiskt arv i världsklass

Beskrivning av ärendet

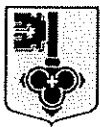
Under åren 2012-2015 genomfördes ett antal projekt under namnet Meteorum. Syftet med projekten var att undersöka förutsättningarna för att bilda en geopark i Siljansringen. De främsta intressenterna var kommunerna Leksand, Mora, Orsa och Rättvik. Region Dalarna medfinansierade det sista projektet. Projekten genomfördes i nära samarbete med Länsstyrelsen Dalarna. Under Länsstyrelsens ledning valdes 24 "geosites" ut, det vill säga besöksmål av särskilt geologiskt intresse, samt en del andra intressanta besöksmål i området. Arbetet med en vetenskaplig beskrivning av området och dess geosites ligger långt framme.

Länsstyrelsen har påbörjat skrivningen av en ansökan till SGU om att bilda en nationell geopark av området Siljansringen. Innan ytterligare resurser läggs på att färdigställa ansökan har Länsstyrelsen skickat en skrivelse till ovanstående kommuner för att säkerställa att intresset av att delta i geoparken kvarstår. Länsstyrelsen ställer sig positiv till att slutföra ansökan under förutsättning att kommunerna är intresserade och medfinansierar. Tidsperioden för arbetet med bilda geoparken uppskattas till 2 år och de sammanlagda gemensamma kostnaderna för detta beräknas till ca 1 150 000 kronor.

Sektorns/avdelningens bedömning

Näringslivsavdelningen tycker att det finns ett värde i att det bildas en geopark av Siljansringen. Geoparken ska kunna bidra till ett rikare utbud av aktiviteter för boende och en positiv utveckling för besöksnäringen. Näringslivsavdelningen ställer sig positiv till skrivelsen och föreslaget projekt. Dock under förutsättningen att övriga ovanstående kommuner också deltar. Kostnaderna för att skapa geoparken förutsätts inte överstiga 50 000 kronor för Leksands kommun.

Beslutet att stötta projektet innebär inte att Leksands kommun gör några utfästelser att bidra till driften av en geopark annat än inom ramen för redan nu avsatta resurser för de geosites som finns. Parallellt med ansökan måste projektet arbeta med att ta fram en beräkning av kostnaderna för underhåll och driften av geoparken efter att den är bildad.

Allmänna utskottet

En diskussion med övriga kommuner och Länsstyrelsen bör också föras om i vilket skede det är lämpligt att öppna upp för samarbete med närings- och föreningslivet. Rollfördelningen mellan den offentliga, den privata och den ideella sektorn bör klargöras.

Beslutsunderlag

Skrivelse från Länsstyrelsen Dalarna "Siljanringen – ett geologiskt arv i världsklass" inklusive bilagor.

Tjänsteutlåtande "Siljanringen – ett geologiskt arv i världsklass", daterat 2015-11-24.

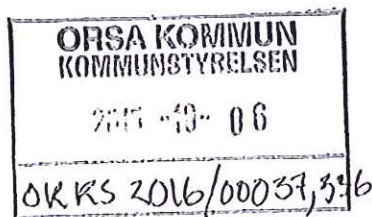
Allmänna utskottets förslag för beslut i kommunstyrelsen

Under förutsättning att kommunerna Mora, Orsa och Rättvik medverkar:

1. Delta i projektet med att ansöka om, bilda och få till stånd en förvaltning av geoparken.
2. Medfinansiera projektet med sammanlagt 50 000 kronor under en period av högst 2 år. Tas från näringslivsavdelningens löpande budget.

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen

Kommunalsråd
Mora, Orsa, Leksand och Rättvik

Siljansringen - ett geologiskt arv i världsklass

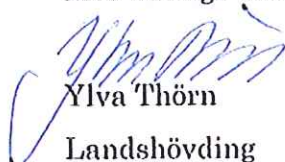
Under åren 2012 - 2015 har vi tillsammans i länet, genom projekt och flera myndigheters engagemang, undersökt förutsättningarna för att kunna ansöka om att bilda en geopark i Siljansringen. Det har varit ett omfattande förberedande arbete med geoparksmöten, information och dialog. Vi har valt ut och definierat 24 "geosites" det vill säga särskilt intressanta geologiska besöksmål att lyfta i en geopark i Siljansringen. Vi har också identifierat en rad andra intressanta besöksmål i området. I arbetet har kommunerna deltagit genom sina kommunekologer och sina näringslivsutvecklare/näringslivschefer. Vi ligger också långt framme vad gäller den vetenskapliga beskrivningen av området och dess geosites. Mycket har gjorts och men en hel del återstår. Arbetet behöver slutföras och fördjupas inför en ansökan.

Vår bedömning utifrån det arbete som gjorts är att Siljansringen verkligen är ett geologiskt arv av världsklass. Här finns värden att lyfta och värna och värden att ta tillvara framför allt för Era kommuner men också för Dalarnas utveckling. Att utses till svensk geopark är en kvalitetsstämpel – som innebär möjligheter men också åtaganden (se bifogat pm. med bilagor).

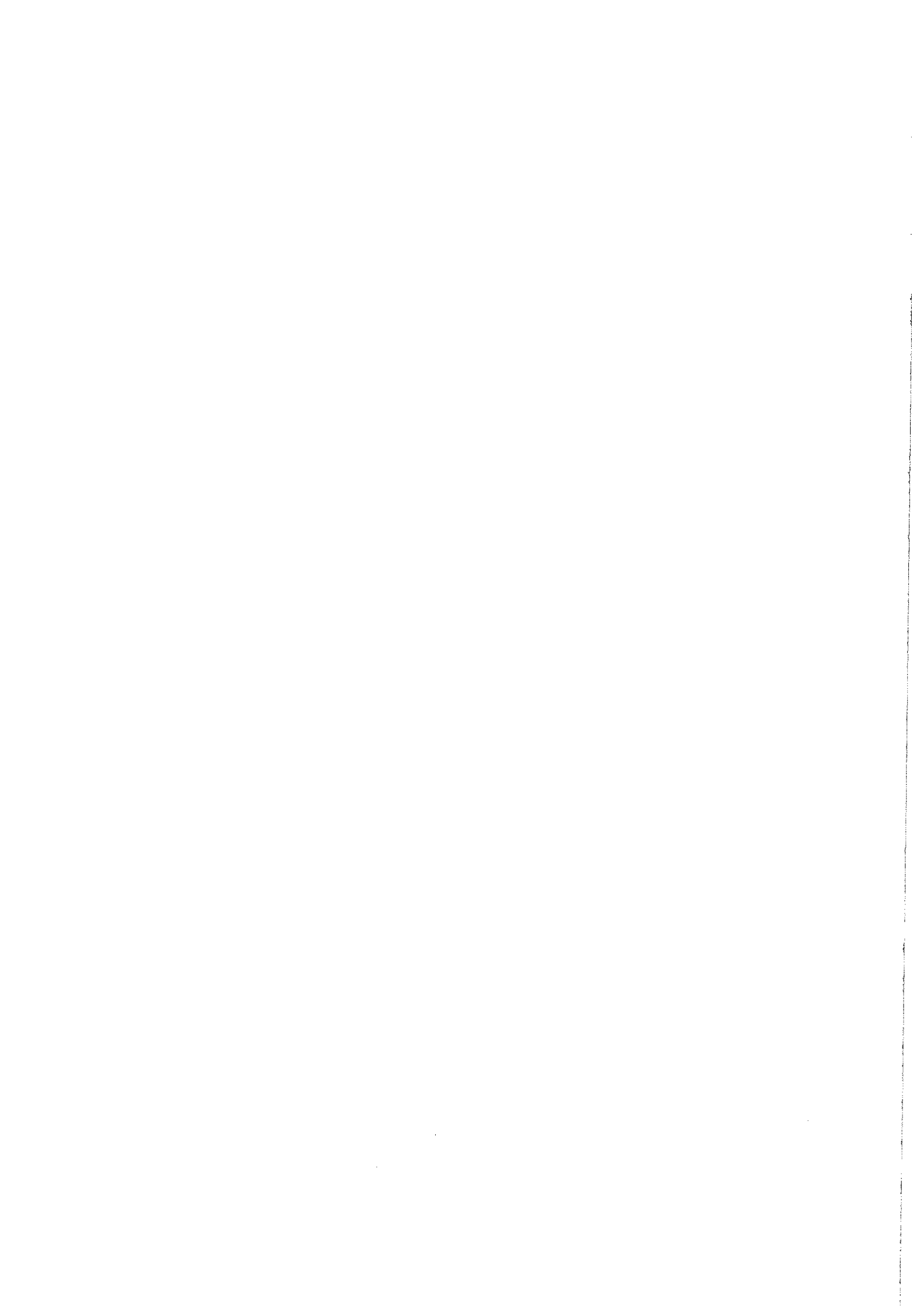
Det finns alltså goda förutsättningar för att vi ska få igenom en ansökan om att bilda en geopark i Siljansringen. Det återstår dock en hel del arbete, engagemang och finansiering innan detta är i hamn.

Från Länsstyrelsens sida vill vi gärna bidra till att det bildas en svensk geopark i Siljansområdet. Utgångspunkten för oss och en förutsättning är att Era kommuner är intresserade av och har möjlighet att driva frågan vidare. Bifogade PM med bilagor är ett underlag för att ge kommunerna möjlighet att ta ställning till om man vill gå vidare och driva ett projekt för att ansöka om Geoparkstatus. Vi ser med intresse fram emot att få ta del av kommunernas svar.

Med vänliga hälsningar

Ylva Thörn
Landshövding

Naturvårdsenheten - Naturförvaltning
Per Johansson
Direkt 010-225 03 41
Per. Johansson@lansstyrelsen.se

Förutsättningar för att ansöka och bilda en svensk geopark i Siljansringen

Siljansringen är Europas största kända meteoritnedslagsplats. Det finns gott om tydliga och geologiskt unika spår av nedslaget. Därför finns det goda möjligheter att bilda en nationell geopark i Siljansområdet. Geoparken skulle innefatta de delar av Orsa, Mora, Rättvik och Leksands kommuner som är påverkade av meteoritnedslaget för 377 miljoner år sedan.

Ansökan om att utses till svensk geopark kan t ex göras av den eller de kommuner som berörs, Region Dalarna eller länsstyrelsen. Svenska geoparker godkänns av Sveriges Geologiska Undersökning (SGU). Att uppnå geoparkstatus är en kvalitetsstämpel.

En nationell geopark har sedan möjlighet att ansöka om att få bli en internationell geopark inom nätverket European Geoparks Network (EGN) som ingår i Global Geoparks Network (GGN) med stöd av Unesco. Frågan om att bilda en internationell geopark är inte aktuell i detta steg. Den frågan, och dess finansiering, kan behandlas senare om det finns intresse.

Vad betyder en geopark för kommunerna?

Att uppnå geoparkstatus är en kvalitetsstämpel som ytterligare kan öka attraktionskraften för Siljansområdet som destination. I arbetet med att bilda och förvalta en geopark ingår insatser för att förstärka områdets infrastruktur för turism. Det görs genom bland annat marknadsföring och insatser för att tillgängliggöra områdets geosites. Geoparken ska vara en resurs som kommunerna kan använda sig av i sin egen marknadsföring och destinationsutveckling.

Geoparkens syften, avgränsning och lagstiftning

SGU sammanfattar syftet med en geopark som: *En geopark ska ge en allsidig bild av geologisk mångfald och skapa en vid förståelse för sambandet mellan natur och kultur. Den ska vara representativ för en region och dess geologiska historia, händelser och processer. Den ska bidra till hållbar utveckling lokalt och/ eller regionalt och förvaltas uthålligt* (för utförligare beskrivning av en geopark se bilaga 1).

Geoparken i Siljansringen kommer att definieras av en yttre cirkel vars slutliga avgränsning återstår att avgöra. Inom geoparken ingår i nuvarande förslag 24 s.k. geosites (platser med särskilt tydliga och geologiska intressanta fenomen, bilaga 3). Av dessa är 16 stycken redan statliga eller kommunala naturreservat. Övriga 8 geosites saknar särskilt

skydd utöver allmänna lagar och regler. Platserna (bilaga 3) har valts ut av respektive kommunekologer i samråd med Länsstyrelsen, projekt Meteorum, geologerna Karin och Gunnar Eriksson samt statsgeolog Linda Wickström, SGU.

Det finns ingen särskild lagstiftning kopplad till geoparker. För statliga och kommunala naturreservat gäller redan beslutade föreskrifter enligt Miljöbalken. För de 8 områden som inte är naturreservat gäller landets allmänna lagar och regler. För dessa områden är det önskvärt att upprätta avtal om deras medverkan i geoparken. Avtalen bör reglera åtgärder som kan behövas för att underlätta för besökare (t ex information och p-platser) och för att värna och visa de geologiska värdena.

Ansökan, beslut och framtida förvaltning

Ansökan ska ställas till SGU senast den 30 april 2016 (se bilaga 1 för SGU s rutiner för ansökningar). Under SGU s behandling av ansökan sker kompletteringar under 2016 (se bilaga 2) och i bästa fall kan SGU fatta beslut tidigast i januari 2017. Det är dock rimligt att ta med i beräkningen att det kan ta tid innan frågor som geoparkens långsiktiga organisation, långsiktiga mål och marknadsförings- aktivitets- och utvecklingsplaner tagits fram och förankrats. Man bör därför räkna med en projekttid på minst två år.

En försiktig bedömning är att det kan komma att krävas insatser motsvarande en heltidstjänst under åren 2016 och 2017 för att ansöka om, bilda och få tillstånd en förvaltning av geoparken. Lönekostnader, resor och andra kostnader kan beräknas till ca 800 000 kr per år. Av bilaga 1, 2 och 5 framgår vad som krävs för en ansökan.

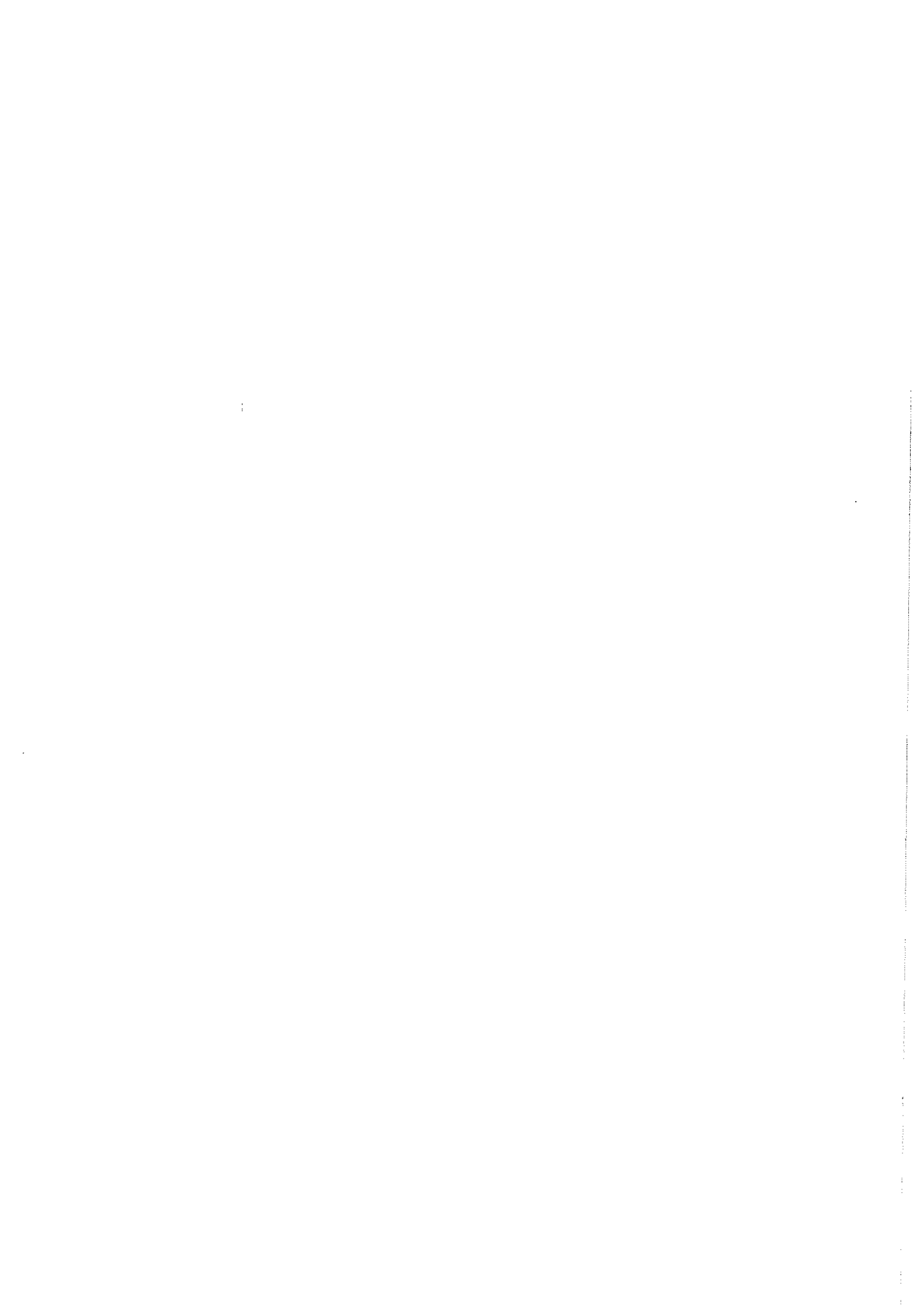
För att godkännas som geopark krävs vidare att gemensam information tas fram (skyltar, folder, webb), både för geoparken som helhet och för de platser som ska ingå (f n 24 geosites). Kostnaden för detta kan beräknas till 350 000 kr.

Kostnaderna för en framtida förvaltning av geoparken kommer att bäras av många olika parter och är svåra att uppskatta i förväg. En förutsättning för att en långsiktig förvaltning ska kunna garanteras är bland annat att man är överens om mål- och utvecklingsplaner. Därför är också förankringsprocessen särskilt viktig. Lokalt stöd och aktiv samverkan kommer att krävas. (se bilaga 1)

Länsstyrelsen och kommunerna ansvarar i sina respektive förvaltningsorganisationer, liksom tidigare, för information och skötsel av de statliga resp. kommunala naturreservat som ska ingå som geosites i geoparken. Kostnader för löpande skötsel och förvaltning av dessa torde redan idag belasta Länsstyrelsens resp. kommunernas befintliga budgetar.

Bilagor:

- 1. SGUs skrivelse Svensk Geopark, 317-1050/2013*
- 2. Ansökan till SGU ska innehålla följande*
- 3. Tabell över de 24 geosites som valts ut för att ingå i geoparken*
- 4. Tabell över andra besöksmål av intresse att lyfta inom ramen för en geopark*
- 5. Ansökan om geopark - blankett*

Vårt datum/Our date	Vår beteckning/Our reference
2013-06-05	317-1050/2013
Ert datum/Your date	Er beteckning/Your reference

Svensk geopark

En geopark är ett område där man med hjälp av geologiska naturvärden och geologiska besöksmål vill locka till sig besökare. I en geopark arbetar man också med frågor som rör geologisk naturvård.

Att marknadsföra geologiska turistmål är bra ur flera aspekter:

- Det gynnar besöksnäringen och stärker den lokala ekonomin
- Det bidrar till att skapa ett ökat intresse för natur i allmänhet och geologi i synnerhet
- Det bidrar till en ökad kunskap om den spännande svenska geologiska historien och geologins betydelse för samhällets utveckling.

Bakgrund

Intresset för geoturism och geoparker ökat i Sverige de senaste 10 åren. Vid Sveriges geologiska undersökning, SGU, märks det genom allt fler frågor från kommuner, organisationer och andra lokala initiativ om geoparker och geoturism. Genom att lyfta fram geologiska sevärdheter och förutsättningar i närområdet vill man marknadsföra sitt område och på så sätt locka besökare. Detta gynnar den lokala besöksnäringen och stärker ett områdes identitet samtidigt som man sprider geologisk kunskap. Eftersom ett områdes geologi skapar grundförutsättningarna för hur man lever idag är det ett spännande ämne. Geologi skapar ett mervärde till andra natur- och kulturvärden då det finns starka kopplingar där emellan. Till skillnad mot många andra turistsatsningar är geologiska besöksmål relativt oberoende av en viss årstid, vilket innebär att geologiska besöksmål till exempel kan användas för att förlänga turistsäsongen.

SGU har som en av sina fyra huvuduppgifter att lyfta fram geologi och geologisk kunskap i samhällsdebatten och i skolan. Det ligger också i SGU:s roll att stötta den näring som ligger nära geologin, i det här fallet turism med fokus på geovetenskap, samt vara ett stöd för kommuner och länsstyrelser i den fysiska planeringen. I denna ska man ta hänsyn till olika naturvärden och det är här de geologiska naturvärdena kan lyftas fram som bland annat viktiga och intressanta besöksmål. Därför är det viktigt att på olika sätt stödja engagemang och satsningar där man vill bevara det geologiska arvet, sprida geologisk kunskap och skapa en oförglömlig upplevelse genom geoturism.

I en geoparksatsning ska man arbeta med dessa frågor och verka för ett områdes hållbara utveckling. En

Svensk geopark

13-06-06

Organisationsnr 202100-2528

Huvudkontor / Head Office:
Pox 670
SE-751 28 Uppsala, Sweden
Besök / Visit: Västraögon 18
Tel: 018 17 90 00 / +46 18 17 90 00
Fax: 018 17 92 10 / +46 18 17 92 10
E-mail: sgu@sgu.se

Filial / Regional Office:
Gölnhedsgatan 5A
SE-413 81 Göteborg, Sweden
Tel: 031 708 26 50 / +46 31 708 26 50
Fax: 031 708 26 75 / +46 31 708 26 75
E-mail: gbg@sgu.se

Filial / Regional Office:
Ehansgatan 10
SE-223 50 Lund, Sweden
Tel: 046 31 17 73 / +46 46 31 17 70
Fax: 046 31 17 99 / +46 46 31 17 99
E-mail: lund@sgu.se

Filial / Regional Office:
Mineralinformationstjänsten
Storgatan 11
SE-930 70 Årjö, Sweden
Tel: 0953 316 00 / +46 953 316 00
Fax: 0953 256 86 / +46 953 256 86
E-mail: minfo@sgu.se

Filial / Regional Office:
Pox 16247
SE-103 21 Stockholm, Sweden
Besök / Visit: Eksholmsstorgel 20, uppg. F
Tel: 018 17 90 00 / +46 18 17 90 00
Fax: 08 24 69 11 / +46 8 24 69 11
E-mail: stockholm@sgu.se

geopark kan stärka ett områdes identitet eftersom de geologiska förutsättningarna är något som man ska vara stolt över, oavsett var man bor. Geoparker finns över hela världen och de finns bland annat organiserade i ett globalt (GGN, Global Geoparks Network) och flera regionala nätverk (bl.a. EGN, European Geoparks Network), men även i nationella nätverk. För att en geopark i ett land där det finns ett nationellt nätverk av geoparker ska kunna ansöka om medlemskap till GGN/EGN måste geoparken vara medlem av det nationella nätverket.

Nationella geoparker skapar möjlighet att utveckla geoturismen i närområdet och förutsättningarna för en geopark kan anpassas till ett lands och/eller områdes specifika förutsättningar. I Tyskland och Schweiz finns till exempel nationella geoparker och det tyska nationella nätverket för geoparker följer UNESCOs definition av vad en geopark är. Man har också en etablerad ansöknings- och utvärderingsprocess. I Norge håller man för närvarande (2013) på att bilda ett nätverk för nationella geoparker. Nationella nätverk skapar en gemensam identitet för geoparkerna inom ett land, innebär vanligtvis kortare avstånd för möten och utbyten mellan de ingående geoparkerna och förenar medlemmarna genom liknande förutsättningar och gemensamma samhällsstrukturer, faktorer som underlättar vid diskussioner och samverkansprojekt.

Läget i Sverige 2013

2012 etablerades den första geoparken i Sverige, Geopark Öland. Det är en fristående geopark som inte är med i något nätverk. I projekt Meteorum, med fokus på Siljansringen, siktar man på att ansöka om medlemskap i det internationella nätverket.

För att skapa förutsättningar för fler geoparker i Sverige har SGU arbetat fram en nationell geoparksmodell för svenska geoparker, som vi kallar Svensk geopark.

Byrums raukar, Öland. Foto: Linda Wickström, SGU

Svensk geopark -- förutsättningar

En svensk geopark är ett område där man vill bidra till den ekonomiska och kulturella utvecklingen genom ett hållbart nyttjande av geologiska naturresurser, till exempel genom att lyfta fram geologiska naturvärden och kombinera turism och geologi. Genom att marknadsföra områdets geologiska besöksmål uppmärksammas det

geologiska arvet och man sprider kunskap om geologi samtidigt som det är ett sätt att främja det lokala näringslivet, främst besöksnäringen. Man främjar också geologisk forskning och naturvård i området.

Områdets storlek

Geoparken är ett geografiskt avgränsat område som definieras av ett eller flera geologiska teman. Det geologiska temat ska belysas genom att omfatta flera olika geologiska besöksmål. Andra geologiska platser, som i första hand inte är besöksmål, kan också ingå i geoparken. Det kan till exempel vara platser som är särskilt känsliga och inte tål ett stort antal besökare, men som har ett högt geologiskt naturvärde. Dessa ingår i geoparken och höjer dess geologiska naturvärde.

Samverkan

En svensk geopark ska samverka med det lokala näringslivet för att kunna främja turismen i området. Den konkurrerar inte med andra icke-geologiska besöksmål inom området utan kan fungera som en röd tråd i ett annars spretigt utbud av besöksmål. Den gör att besökaren stannar en natt till, eller kommer tillbaka.

Nätverkande

Nätverkande och kunskapsutbyte med andra geoparker, både nationellt och internationellt, är en del av verksamheten för att lära och dra nytta av varandras kunskap och erfarenheter. När ett område blir svensk geopark innebär det att området får en kvalitetsstämpel av SGU och ingår i Nätverket svenska geoparker.

Det svenska nationella nätverket av geoparker följer UNESCOs definition av begreppet geopark och har, på samma sätt som de internationella nätverken, en ansöknings- och utvärderingsprocess. Det skapar en möjlighet att bygga en stabil plattform för en ansökan till de internationella nätverken EGN/GGN, samtidigt som det skapar förutsättningar för flera aktiva geoparker med ett gemensamt förhållningssätt. Att vara en medlem i det svenska nätverket av geoparker är inte ett hinder för att bli medlem i EGN utan är en förutsättning. En kort sammanfattning av GGN och EGN finns i bilaga 1.

Besöksmål

De besöksmål som finns inom geoparken ska vara platser som är geologiskt sevärda och har höga geologiska naturvärden. Vid urvalet är det en fördel om det finns besöksmål med "wow-faktor" eftersom dessa har större potential att väcka intresse och locka besökare än en plats som ser intetsägande ut för den oinsatte besökaren. Platsen ska vara värd att besöka även utan detaljerade förkunskaper. De geologiska besöksplatserna får gärna ha kopplingar till kulturvärden och andra naturvärden, eftersom detta sätter de geologiska värdena i ett kompletterande sammanhang, skapar ett bredare intresse och gör att man kan nå ett större antal besökare.

Vårt datum/Our date	Vår beteckning/Our reference
2013-06-05	317-1050/2013
Ert datum/Your date	Er beteckning/Your reference

Besöksmålen kan graderas och belysa geologiska naturvärden som kan vara från lokal till internationell betydelse. En besöksplats med lokala geologiska värden kan bestå av ett eller flera geologiska fenomen som finns vid många andra platser och den visar den geologiska historien på ett bra och pedagogiskt sätt. Platsen behöver därför inte vara speciell ur ett rent geologiskt perspektiv, men kan till exempel vara lämplig att använda i undervisningssyfte för att den ligger bra till eller är mycket bra ur en pedagogisk synvinkel. Internationella geologiska naturvärden är sådana som gör en plats speciell ur ett internationellt geologiskt perspektiv, till exempel vara en referenslokal för ett visst skeende i jordens historia, typlokaler eller typområden för lagerföljder, mineral och fossil, eller geologiska fenomen som är ensamma i sitt slag.

För att kunna väcka och upprätthålla intresset för geoparken som besöksmål är det viktigt att presentationen av de individuella besöksmålen och det geologiska temat sker på ett attraktivt och populärvetenskapligt sätt. Vid varje utpekade besöksmål ska det finnas information om vad man kan se just där. Det är också viktigt att den geologiska information som finns i geoparken är kvalitetssäkrad för att bevara geoparkens trovärdighet som geologiskt besöksmål. Det är därför nödvändigt att man har kontakt med forskare och yrkesverksamma geologer som kan kontrollera att informationen till de olika geologiska besöksmålen är aktuell och relevant.

Tillgänglighet och skötsel av besöksmål

Tillgänglighet är en förutsättning för att en plats ska kunna fungera som besöksmål. Det innebär att en plats ska skötas om så att det som är geologiskt intressant lyfts fram vid platsen, inte blir förstört och att platsen kan nås av besökare. En riskbedömning bör också göras vid de utpekade besöksmålen så att risken för skador, både på det geologiska besöksmålet, och på besökare, minimeras. En plats kan till exempel förstöras genom slitage, stöld eller vandalisering så att det geologiskt intressanta inte kan återställas.

För att garantera besöksmålens långsiktighet måste geoparken därför ha en löpande uppdaterad strategi för skötsel av de besöksmål som man vill inkludera inom sitt område. I de fall ett område är skyddat, till exempel som naturreservat, finns det en skötselplan som är framtagen av förvaltaren, till exempel länsstyrelsen eller kommunen. Här kan geoparken som aktiv part spela en stor roll genom att göra en utvärdering av befintliga skötselplaner och föreslå åtgärder till förvaltaren för att upprätthålla besöksmålens status. Det kan innebära att beskrivningen av områden och platser som inte omfattas av lagligt skydd på geologisk grund, kan behöva revideras så att dessa även tar hänsyn till geologiska naturvärden. I de fall skötselansvaret för ett utpekade besöksmål inte ligger hos geoparken i sig, förutsätts att geoparken bevakar att skötseln av besöksmålet sker enligt plan. Om skötselplanen inte är anpassad till det geologiska naturvärdets behov bör man kontakta den som är ansvarig och verka för en förändring. Det kan också finnas ett behov av lagligt skydd av nya platser och

Svensk geopark

13-06-06

Organisationsnr 202100 2528

Huvudkontor / Head Office:
Box 670
SE-751 28 Uppsala, Sweden
Besök / Visit: Valvagnen 18
Tel: 018 17 90 00 / +46 18 17 90 00
Fax: 018 17 92 10 / +46 18 17 92 10
E-mail: sgu@sgu.se

Filial / Regional Office:
Gullringsgatan 5A
SE-413 81 Göteborg, Sweden
Tel: 031 708 26 50 / +46 31 708 26 50
Fax: 031 708 26 75 / +46 31 708 26 75
E-mail: gbg@sgu.se

Filial / Regional Office:
Kilovägen 10
SE-233 50 Lund, Sweden
Tel: 046 31 17 70 / +46 46 31 17 70
Fax: 046 31 17 99 / +46 46 31 17 99
E-mail: lund@sgu.se

Filial / Regional Office:
Mineralinformatikenshuset
Storgatan 11
SE-930 70 Molnå, Sweden
Tel: 0953 316 00 / +46 953 316 00
Fax: 0953 216 86 / +46 953 216 86
E-mail: mlno@sgu.se

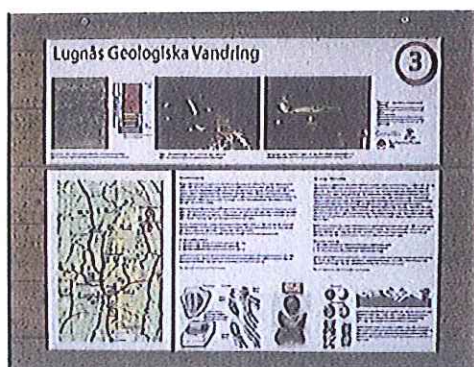
Filial / Regional Office:
Box 16237
SE-103 24 Stockholm, Sweden
Besök / Visit: Ekshelmsstegen 30, vägg 1
Tel: 08 17 90 00 / +46 18 17 90 00
Fax: 08 24 08 11 / +46 8 24 08 11
E-mail: sto.holm@sgu.se

områden. Besöksmålen behöver dock inte omfattas av lagligt skydd om deras långsiktighet som besöksmål kan garanteras på annat sätt.

I dessa frågor kan SGU fungera som bollplank. Känsliga och riskfyllda platser kan behöva säkerhetsåtgärder i form av fysiskt skydd för att fungera som besöksmål, till exempel varningsskyltar, räcken, rasskydd, anvisningar över var man kan gå, preparerade stigar med mera. De utpekade besöksmålen ska omfattas av en regelbunden kontroll och tillsyn. Alla geologiska platser inom geoparken behöver inte vara besöksplatser, eftersom alla platser inte nödvändigtvis är lämpliga som besöksmål. Likväl kan de behöva skydd och skötsel.

Aktiviteter och kunskapsspridning

Centralt i verksamheten runt geoparken är att sprida kunskap om geologi, berätta områdets geologiska historia och förutsättningar och sätta detta i relation till dagens samhälle. De besöksmål som finns i geoparken ska därför också kunna användas i undervisning och forskning av till exempel skolor och studieorganisationer, men även av universitet och högskolor.

Qvarnstensgruvan Minnesfjället, Lugnås. Foto: Linda Wickström, SGU

Inom geoparken bör man använda sig av guider/naturvägledare med geologisk kompetens som kan sprida kunskap om områdets geologiska förutsättningar. Detta är viktigt eftersom geoparken först och främst är en utomhusattraktion och inte något man besöker mellan fyra väggar. Eftersom geoparken breder ut sig över ett större område bör det finnas någon form av knutpunkt där man kan få mer information om geoparken och de besöksmål som finns. Knutpunkten kan vara mycket enkelt utformad och behöver inte vara bemannad.

För att göra den geologiska berättelsen intressant för så många som möjligt är det viktigt att det finns information som riktar sig till en bred publik. Man kan även använda sig av olika informationskanaler, så som webb, broschyrer, böcker eller mobilapplikationer, för att nå ut med den geologiska berättelsen.

Den geologiska informationen ska uppdateras och kontrolleras med jämna mellanrum så att den stämmer med de senaste vetenskapliga rönen. Man kan även inom parken arbeta med utveckling av presentationen av den geologiska informationen. Det kan innebära nya presentationssätt eller stöd till lokala guider. Detta är inget krav, men bidrar till ett attraktivt besöksmål. Geoparken ska uppmuntra geovetenskaplig forskning inom sitt område.

Långsiktiga förutsättningar för geoparken

Lokalt stöd och en aktiv samverkan mellan geoparken och de olika intressenterna inom geoparkens område är en förutsättning för geoparkens långsiktighet. Det måste finnas lokalt stöd från till exempel politiskt håll, myndigheter, det lokala näringslivet, föreningar och andra intresseorganisationer.

För att geoparken ska kunna fungera på längre sikt krävs även att den har en organisation som ansvarar för skötseln och marknadsföringen av geoparken, då marknadsföring är en del av geoparkens långsiktiga strategi för att kunna locka besökare.

I skötsel av geoparken ingår att

- vara verksamhetsmässigt ansvarig för geoparken,
- vara ekonomiskt ansvarig för geoparken,
- samordna kontakter mellan geoparken och andra aktörer i området,
- samordna och bevaka att skötsel (i de fall där skötselansvaret finns hos någon annan än själva geoparken) av besöksmålen fungerar,
- ansvara för marknadsföringen och informationen om geoparken och dess besöksmål.

Eftersom en geopark är en långsiktig satsning där man vill lyfta fram sin lokala geologi för att kunna främja den lokala näringen och på så sätt bidra till regional ekonomisk utveckling, bör geoparken ha en förvaltnings- och utvecklingsplan för att kunna skapa kontinuitet. I planen beskrivs hur geoparken är tänkt att skötas, samt vilka framtida möjligheter man kan tänka sig. Alla dessa faktorer bidrar till en lyckad satsning.

Finansiering

Finansiering av geoparken sker på lokal nivå och eller genom olika projekt kopplade till geoparkens verksamhet. Finansiering sker inte genom SGU.

Inför bildandet av Svensk geopark

Det första steget i ansökningsprocessen är att lämna in en Intresseanmälan till SGU om att bli geoparkskandidat. Detta kan i sig ske när som helst under året. Att bli geoparkskandidat innebär att man kan få mer specifik hjälp av SGU.

Ansökningsdatumet för att bli Svensk geopark är den 31 april varje år och det är efter detta som SGU behandlar och granskar ansökan och skickar ut den till en referensgrupp. Referensgruppen utgörs av flera organisationer utanför SGU. Referensgruppens hörnstenar är:

1. Organisation och samverkan
2. Geologi
3. Marknadsföring/pedagogik.

Granskningen kommer i huvudsak att syfta till kontroller av den blivande geoparkens långsiktighet, om besöksplatserna är tillräckligt bra som geologisk sevärdhet/geologiskt vetenskapligt viktig plats, att informationen är korrekt och uppdaterad och att besöksmålen är tillgängliga.

Granskningsperioden är juni till december och sker tillsammans med en referensgrupp utsedd av SGU. Under denna tid har SGU en dialog med geoparkskandidaten och ett preliminärt besked kan ges under hösten. Det slutliga beslutet tas senast i januari året därpå (år 1).

Regelbunden återrapportering från geoparken

För att ett område ska få behålla sin kvalitetsstämpel som svensk geopark måste man var tredje år återrapportera till SGU. Återrapporteringen omfattar två delar. Den ena delen är av geologisk karaktär där man kontrollerar att den geologiska informationen fortfarande är aktuell, att besöksmålen fortfarande visar det som är geologiskt relevant och att besöksmålen tillgänglighet är tillräcklig. Den andra delen är av mer administrativ och teknisk karaktär för att säkerställa geoparkens långsiktiga fortlevnad. Här kontrollerar man till exempel att organisationen fortfarande är aktiv och geoparken ska också kunna presentera en ny förvaltnings- och utvecklingsplan som gäller fram till nästa återrapporteringstillfälle. Geoparken ska även kunna visa dokumentation över hur samverkan sker inom geoparkens område.

Återrapportering ska ha kommit in till SGU den 15 maj under det tredje året. Efter samråd med referensgruppen ger SGU sedan ett preliminärt besked i augusti samma år och geoparken kan då under hösten komplettera det som eventuellt behöver åtgärdas. Det slutliga beskedet om förlängd kvalitetsstämpel ger SGU till geoparken i december.

Sammanfattning

Begreppet "svensk geopark"

- Stödjer UNESCOs definition av geopark
- Skapar en gemensam identitet för nationella geoparker i Sverige
- Är ett geografiskt avgränsat område som definieras av ett eller flera geologiska teman
- Värnar om det geologiska arvet
- Arbetar med att sprida geologisk kunskap
- Är en del av det lokala närings- och föreningslivet
- Får ett officiellt godkännande av SGU
- Är en del av nätverket Svenska geoparker

Bilaga

GGN (Global Geoparks Network) är ett globalt nätverk av geoparker som är under skydd av UNESCO (eller som den engelska formuleringen lyder "under the auspices of UNESCO"). Nätverket startade 2001. I september 2011 omfattade nätverket 89 medlemmar i 27 olika länder. En global geopark är ett område som omfattar ett geologiskt arv av internationell betydelse och där geologin används för att främja en hållbar utveckling för de som bor i området.

Att bli en global geopark innebär en frivillig kvalitetsmärkning. Det ger inte området någon formell skyddsstatus, men nyckellokalerna i den globala geoparken bör ges nödvändigt skydd. UNESCO ger, efter ansökningar från medlemsstaterna, sitt stöd till ett område att bli en global geopark. De geologiska naturvärdena inom en geopark kopplad till GGN ska i huvudsak vara av internationell betydelse.

GGN har möten vartannat år, men nätverkets medlemmar samarbetar också genom regionala nätverk, inom Europa genom EGN (European Geoparks Network). Det innebär idag att en EGN-park per automatik är en GGN-park. Just nu (2013) pågår det diskussioner om hur samarbetet mellan GGN och UNESCO ska se ut i framtiden.

EGN (European Geoparks Network) är GGN:s regionala nätverk av geoparker i Europa, och grundades 2000 som ett eget nätverk av geoparker. Nätverket består idag av 49 geoparker i 19 länder. EGN har satt upp en lista med sex punkter som beskriver förutsättningarna för medlemskap i nätverket.

- 1) En europeisk geopark är ett avgränsat område med ett specifikt geologiskt arv och som har en strategi för regional hållbar utveckling.
- 2) Platserna i en europeisk geopark ska vara sammankopplade i ett nätverk (tema) och dra fördel av skydd och skötsel.
- 3) En europeisk geopark har en aktiv roll i områdets ekonomiska utveckling.
- 4) En europeisk geopark arbetar med geologisk naturvård.
- 5) En europeisk geopark stödjer utbildningsinsatser kopplade till miljön, och utveckling av forskning inom geovetenskapens olika inriktningar.
- 6) En europeisk geopark måste vara aktiv inom EGN.

EGN har ingen medlemsavgift, men de ingående geoparkerna måste själva stå för alla kostnader för drift av geoparken och obligatoriska aktiviteter inom nätverket. Exempel på obligatoriska inslag i EGNs aktiviteter är geoparksveckan, som ska anordnas någon gång mellan den 1 maj och 31 augusti, och de internationella möten som anordnas inom nätverket.

EGNs beslutsfattande organ är koordinationskommittéen (The Coordination Committee) som består av två representanter från varje geopark och representanter från UNESCO, IUGS och IUCN. Geoparkens två

representanter är en geovetare med erfarenhet av naturvård och/eller marknadsföring av det geologiska arvet och en person med erfarenhet av näringslivsutveckling/turism.

Idag (2013) finns ingen svensk medlem i EGN, men en kommande svensk EGN geopark måste vara medlem i det svenska nationella nätverket av geoparker.

Bilaga 2.

Ansökan till Sveriges geologiska undersökning ska innehålla följande:

Steg 1

1. Vetenskaplig geologisk beskrivning av området samt avgränsning av detsamma
2. Vetenskaplig geologisk beskrivning av samtliga föreslagna geosites
3. Beskrivning av Andra besöksmål

Steg 2

4. Beskrivning av samverkan inom geoparken/ organisationsform
5. Marknadsföringsplan, skyltning, hemsidor mm
6. Aktivitets- och utvecklingsplan för år 1 – 3
7. Långsiktiga mål efter år 3
8. Letters of support

Bilaga 3.

24 Geosites i en nationell geopark i Siljansringen - Henny Sahlin och Agneta AW 2015-09-29

Av de 24 blivande geositesen förvaltas:

- 7 stycken av Länsstyrelsen (Hykjeberg, Vindförbergs udde, Fjäckan, Styggforsen, Östbjörka naturreservat, Springkällan och Siljansnäs naturreservat med naturum Dalama),
 - 3 av Leksands kommun (Tällberg med Storängen, Åkeröravinen och Storheden),
 - 2 av Rättviks kommun (Amtjärnsbrottet och Långbryggan),
 - 2 av Orsa kommun i samarbete med Länsstyrelsen (Kårgärde och Hättberg) och
 - 2 av Mora kommun i samarbete med Länsstyrelsen (Alderängarna/ Salunäbb och Agnemyren/ Klikten).
- 8 stycken geosites förvaltas av externa ägare. Geositesen är Grönklitt, Mässbacken, Gravberg, Gesundaberget, Boda kyrka, Solberga kalkbrott, Dalhalla och Hedsåsberget med Vidablick.
- Följande 20 geosites är redan idag till stor del tillrättlagda för besök: Grönklitt, Mässbacken, Kårgärde, Agnemyren / Klikten, Alderängarna/ Salunäbb, Hykjeberg, Vindförbergs udde, Fjäckan, Boda kyrka, Styggforsen, Östbjörka naturreservat, Dalhalla, Amtjärnsbrottet, Springkällan, Långbryggan, Hedsåsberget med Vida-blick, Tällberg/ Storängen, Åkeröravinen, Storheden och Siljansnäs naturreservat med naturum Dalama.
- 4 geosites behöver utvecklas ytterligare: Gravberg och Hättberg (Orsa), Gesundaberget (Mora) och Solberga kalkbrott (Rättvik).
- Samtliga, utom Hättberg, har externa ägare och förvaltare.
- Överenskommelser måste träffas med ägare av de 8 externa besöksmålen ovan.
- Länsstyrelsen har särskilt höga kostnader för naturreservatet Styggforsen (Rättvik), kommer också att få höga kostnader för naturreservatet Hykjeberg (Mora) samt för naturreservatet Siljansnäs och naturum Dalama (Leksand).

Namn Geosites	Besöksklar i geopark (ja/nej)	Skydd/status NM=naturminne NR=naturreservat N2= Natura 2000 RI = I område av Riksintresse för N = naturvård K = kulturmiljö, F = friluftsliv	Geovetenskapligt värde (nyckelord)	Pedagogiskt värde	Biologiskt / naturvärde	Kultur/ Industrihistoriska värden	Estetiska värden
LEKSAND							
1. Tällberg	Nej. Komplet. Vägskylt + P-plats. Skötsel.	Storängen = RI:N Tällberg = RI:F	Kvartärgeologi. Drumlinlika berggrundsbetingade ryggar. Issjöstrandhak. Utsiktsplats.	Kulturhistoriskt vad gäller odlingslandskap.	Kalkäng med rik flora.	Odlingslandskap. En av Sveriges första turistorter.	Ja Mycket vacker by i sluttning mot Storsiljan.
2. Åkeröravinen	Nej. Komplet. Geologisk skylt	NR RI:F	Kvartärgeologi. Äldre älvfåra från Siljan. Här ligger Åkeröjärn som tidigare var en del av Österdalälvens älvfåra.	Ja, kvartärgeologiskt.	Sandjordsplatåer med rasbranter och sandstränder. Gamla tallar och lövskog. Rikt fågelliv.	Stigen "Se människan"	Ja, naturskönt.
3. Storheden	Nej. Komplet. Vägskylt + P-plats	NR	Kvartärgeologi. Rullstensås. Sanddynor. Kuperad isälvsavlagring.	Ja, kvartärgeologiskt.	Gamla tallar	Nej	Ja, vackert dynlandskap.
4. Björkberget, Siljansnäs	Ja	RI:F Siljansnäs NR	Berggrundsgnologi. Järngranit. Utsiktsplats. Naturum med geologisk del och entréväg med 10 block av de vanligaste Dalabergarterna.	Ja, berggrundsgologiskt samt gammalt odlingslandskap och gruvhål.	Siljansnäs naturreservat; gamla ängar med rik flora och skog med fri utveckling. Rikt fågelliv och djurliv.	Odlingslandskap samt mindre gruvhål.	Ja, milsvid utsikt åt alla väderstreck i mycket naturskön bygd.

MORA

5. Gesunda-berget	Nej. Avtal bör skrivas	Ri:F	Bergsgrundsgeologi. Flygberg och randberg. Dalagranit. Utsikt över Siljansringen	Ja, överblick	Delvis slalombacke	Nej	Ja, milsvid utsikt över Siljansringen.
6. Agnmyren/ Klikten på Soilerön	Nej. Samtal m närboende inför geopark	NZ/NIM Ri:N,K,F	Bergsgrunds- och kvartärgeologi. Förkastningsbrant med bly- och zinkmalm. Gruvbrytning blyglans o silver.	Ja, bergsgrundsgeologisk, industrihistorisk, arkeologisk och biologisk.	Rikt fågelliv, känd grodlek på våren.	Gruverksamhet, Dalarnas största vikingatida gravfält och gammalt odlingslandskap.	Ja, mycket naturskönt och utsikt.
7. Alder-ängarna/ Salunäbb	Nej. Komplett. Geologiskyt	NR Ri:F	Kvartärgeologi. Sveriges största isälvsdelta. Meanderlandskap. Fossilt flygsandfält. Torrdal.	Ja, kvartärgeologisk och biologisk. Del av Morafältet.	Rikt fågelliv, ängsflora och insektsliv. Förekomst av björn, lo, kronhjort, bäver, utter med mera.	Gamla rika ängsmarker på tidigare över-silningsområden.	Mycket naturskönt område invid Dalälven.
8. Hykjeberg	Ja	NR N2 Ri:N	Bergsgrundsgeologi. Porfyr-tuffer. Konglomeratstup. Utsikt över siljansringen	Ja, bergsgrundsgeologisk.	Välkänt sydväxtberg som besöktes av Linné.	Nej	Ja. Milsviad utsikt öster-, väster- och söderut.

ORSA

9. Grönklätt	Ja	Delvis Ri:F	Utsikt Siljansringen.	Ja. Överblick.	Sialombacke.	Nej	Milsvid utsikt.
10. Mässbacken	Ja	Ri :K,F	Bergsgrundsgeologi. Stenbrott. Silurisk Orsasandsten med inslag från devon. Slagkägglor i sandsten.	Ja, utmärkt plats för studier av sandstenen. Orsa slipstensförening har vandringsgar med mera.	Nej	Ja, gamla stenbrott och fortfarande verksam slipstensindustri	Nej
11. Kårgärde	Ja. Fortsatt geologisk skötsel	NM Ri:N, F	Bergsgrundsgeologi. Snedställda berglager. Komplettekt sekvens från prekambrium till ordovicium.	Ja, nyckellokal för bergsgrundsgeologiska lagerstudier.	Nej	Gamla stenbrott i mindre skala.	Nej

12. Hättberg	Nej. Komplettering röjning M:m	NM RI:N	Berggrundsgeologi. Slagkåglor. Grusvitrning i granit.	Nej (kan lätt bli)	Nej	Nej	Ja?
13. Gravberg	Nej. Komplett. Geologi- skylt	Nej	Berggrundsgeologi. Plats för provborring efter gas på 1990-talet.	Idag är området igen- vuxet med småtallar. En skylt på platsen skulle underlätta.	Nej	Ja, industrihistoriskt.	Nej
RÄTTVIK							
14. Vindför- bergs udde	Ja	NR RI:K, F	Kvartärgeologi. Grusås i anslutning till Oresjön. Natur- och kulturvärden.	Ja, kvartärgeologiskt och arkeologiskt.	Ja, speciell växtlighet bland annat mosippor. Rastplats för fåglar i omgivande vikar.	Ja, en av Dalarnas äldsta bosättningar samt gravfält.	Ja, naturskönt.
15. Fjäckan	Ja	NM RI:N, F	Berggrundsgeologi. Omrättande typprofil.	Ja, nyckellokal för berggrundsgeolo- giska lagerstudier.	Ja, botaniskt värdefulla sluttningar mot Fjäckån.	Ja, gammalt kalkbrott.	Nej, området är delvis igen- vuxet.
16. Boda kyrka	Nej. Godkän- nande av Boda för- samling Öppet: 1/6 – 15/8 kl. 9 – 16.	Skyddad enl. Kul- turmin- neslagen RI:F	Berggrundsgeologi. Utsikt. Historik kring val av t.ex. byggnadsmaterial och kyrkans annorlunda rikt- ning beroende på geolo- gin.	Ja, man valde det som fanns närmast. Inte vanligt när man har byggt kyrkor här.	Nej	Ja, se tidigare uppgifter.	Ja, mycket na- turskönt med utsikt över kupolen, ringen och randbergen.
17. Solberga kalkbrott	Nej. Godkän- nande av SMA före ansökan	RI:N, F	Berggrundsgeologi. Fossilrik revkalksten. Mörk silurisk skiffer. Marlekor. Förekomst av olja i borrhål och i berg.	Ja, både geologiskt och botaniskt.	Ja, rik förekomst av bland annat blodnycklar, gentiana och majviva.	Ja, stort kalkbrott.	Ja, intressanta bergssidor och flora.

18. Styggforsen	Ja	NR & N2 Ri:N, F	Berggrundsgeologi. Kanjon. Snedställda lager. Orsandssten, fossilförande skiffer, tunnsskiktad kalksten, Dalagranit.	Ja, halva jordens tidsålder är representerad på några hundra meter. Platsen är kraftigt påverkad av meteoritnedslaget.	Ja, intressant moss- och lavflora i anslutning till vattenfallet. Sällsynta fjärilsarter. Grotta och vattenfall.	Ja, vattenkvarn. Flera sägner knutna till platsen. Filmen "Jungfrukällan" spelades in här.	Ja, 30 meter högt vattenfall och mycket naturskön plats.
19. Östbjörka naturreservat med gammalt kalkbrott	Ja.	NR & N2 Ri:N, F Nytt kb. = Ri:F	Berggrundsgeologi. Kalksten. Äldre industri. Tydliga veck, kalklager med fossil, impaktbreccia i nytt närliggande kalkbrott.	Ja, både geologiskt, botaniskt och kulturhistoriskt.	Ja, botaniskt mycket rikt område.	Ja, kalkugnar.	Ja, naturskönt.
20. Dalhalla	Nej. Informera "Dalhallas vänner"	Ri:F	Berggrundsgeologi. Nyckelokal fossilfauna och revkalk. Kullsbergs- och Bodakalksten.	Ja, berggrundsgeologiskt och industrihistoriskt.	Nej	Ja, mycket stort kalkbrott.	Ja, imponerande plats med musikföreställningar i världsklass.
21. Amtjärnsbrottet	Ja. Röjning oftare + ytterligare skytt	NR Ri:N, F	Berggrundsgeologi. Nyckelokal fossilfauna och revkalk. Kullsbergskalk. Nedsänkta vertikala förkastningslinjer.	Ja, rikedom på fossil kan ge en bild av djurlivet i jordens urtid.	Ja, se tidigare kolumn.	Ja, gammalt kalkbrott med kalkugnar med mera.	Ja. Platsen är säregen och fascinerande.
22. (Enån-) Springkällan	Nej. Förbättra entré, P-plats mm behövs	(bliv. NR) Ri:N, F	Berggrundsgeologi. Artesiskt grundvatten. Snedställda lager och kvartärgeologi.	Ja, en bra möjlighet att förklara akviferer.	Ja. Enåns dalgång är kvartärgeologiskt mycket intressant, och har dessutom stora naturvärden.	Ja, Springkällan är industrihistoriskt intressant, eftersom den uppkommit som ett resultat efter borrning av olja.	Ja.
23. (Boda-) Långbryggan i Rättvik	Nej. Skytt om Sijansringen, isälvsdeltat mm.	I stadsplanerat område Ri:F	Kvartärgeologiskt intressant område. Isälvfält under HK. Åsnätlandskap, dödisgröpar, isälvsdelta, sanddyner.	Ja, för att förklara deltabildning.	Ja	Ja, Långbryggan är kulturhistoria.	Ja, naturskönt med utsikt över Storsiljan och randbergen.

24. Vidablick	Nej. Godkännan de av ägar- na. Skiyt om Siljans- ringen mm. Öppet: 30/5- 18/6 kl. 11-17. 19/6 - 16/8 kl. 10-18. 22-23/8 kl. 11-17. 29-30/8 kl. 11-17.	I stads- planerat område RI:F	Utsikt över Siljansringen.	Ja, överblick	Nej	Utsiktstomet är över 100 år gammalt.	Ja, milsvåd utsikt mot nordväst.

* * * * *

Bilaga 4.

Andra besöksmål i en geopark i Siljansringen / AAW + HS 2015-09-29

Namn	Besöks-klar i geo-park (Ja eller nej)	Skydd / status NM = naturminne NR = naturreservat N2= Natura 2000 RI = I område av Riksintresse för N = naturv. K = kulturmiljö F = friluftsliv	Geovetenskapligt värde (nyckelord)	Pedagogiskt värde	Biolog./ekol. naturvärde	Kultur/ Industri-historiska värden	Estetiska värden
A. Andra berggrunds- eller kvartärgeologiska besöksmål i Siljansringen Klass I – objekt med avseende på geologi i "Naturvårdsprogram för Kopparbergs län" 1988, samt fyndplatser för slagkäglor.							
ORSA							
Djupgrav	Nej	RI:N, F	Brant stupande konglomerat på Digerbergs-sandsten	Ja	Ja	Nej	Ja
Granån		RI:N Delvis RI:F	Kanjon, stup Lekbottnar	Ja	Ja	Nej	Ja
Grunufлот	Nej	Blivande NR RI:N	Drumlin-terräng och myrkomplex	Ja	Ja	Nej	Ja
Helvetesfallet	Nej	Blivande NR N2 RI:N	Kanjon	Ja	Ja	Nej	Ja
Koppången -- Misan	Ja	NR RI:N	Myrkomplex flarksystem	Ja	Ja	Nej	Ja
Långtjärn	Nej	NR RI:N, F	Nedsänkt skogstjärn	Ja	Ja	Nej	Ja
Skattungby-fältet	Nej	RI:N, F Delvis RI: K.	Isälvsdelta	Ja	Ja	Nej	Ja
Stackmora -- Slättberg -- Oljonsbyn -- Holen	Ja	RI:N, F Delvis RI: K.	Brant del av granitkupolen med flera geologiska lokaler	Ja	Ja	Ja	Ja
Storstupet	Nej	Blivande NR	Kanjon	Ja	Nej	Ja	Ja

		RI:N, F					
Torrhål	Nej	Stenbrott i verksamhet	Slagkäglor	Ja	Nej	Stenbrott	Nej
Trunnaplatån	Nej	RI:F Delvis RI:K	Sedimentterrass vid HK, strandlinjer	Ja	Ja	Ja	Ja
Unnån	Nej	RI:N Delvis RI:K, F	Vattendrag i U-dal	Ja	Ja	Ja	Ja
Vångsgårde	Nej	RI:N, F	Skvalrännor i sluttningar	Ja	Nej	Nej	nej
Ämån	Nej	Blivande NR RI:N, F	Klippkanjon, forssträckor Chasmopskalksten	Ja	Ja	Ja	Ja

MORA

Anjosvarden	Ja	NR RI:N, F	Vardar, myrar, flarksystem	Ja	Ja	Nej	Ja
Bengtsarvet Sollerön	Ja	RI:N, K, F	Förkastningslinje mellan bergartsgränser	Ja	Ja	Ja	Ja
Fulåberg	Nej Farlig plats Rasrisk och stup	Ca 5 km öst Fulåberg	Digerbergsformationen Slagkäglor	Ja	Nej	Aktivt stenbrott	Nej
Färnäs stenbrott	Nej	Ca 3,5 km NÖ Färnäs	Siljansgranit Slagkäglor	Ja	Nej	Aktivt stenbrott	Nej
Grönsberg	Nej	Ca 10 km VNV Bonäs	Slagkäglor	Ja	Ja	Stenbrott	Ja
Hemulån	Nej	Delvis RI:F, N	Ravindal, Meander	Ja	Ja	Kvarn? Såg?	Ja
Jugan	Ja	NR	Ca 8 m hög ås i sjön Jugan. Badplats bildad av isälv för ca 10 000 år sedan.	Ja	Ja	Nej	Ja
Trollberget	Nej	Nej Drygt 10 km ÖNÖ Färnäs, sö Brunnvassellodarna	Berggrundslokal. Forskningslokal för meteoritnedslaget!	Ja	Nej	Stentäkt	Nej

Vattnäs	Nej	RI:N, K, F	Rikt kalkkområde	Ja	Ja	Ja	Ja
Vattnäs-terassen	Nej	RI:F	Skvalrännor i sluttningar, HK	Ja	Nej	Nej	Nej
Vlnäsgraven	Ja	NR NVO RI:F	Ravinbildn. i Morafältet	Ja	Ja	Kvarn	Ja
Våmhuskölen – Oradtjärnberget	Ja	NR RI:N, F	Högland, vattendelare "Jämtmot"	Ja	Ja	Ja	Ja
Våmåsen	Nej	RI:N Delvis RI:F	Rullstensås med komplett formvariation i ansl till HK	Ja	Ja	Nej	Ja

RÄTTVIK

Gärdsjö- lindorna	Delvis	RI:N, K, F	Revkalkkområde, myrkomplex, rikkärr	Ja	Ja	Ja	Ja
Halgonsbergs- åsen	Nej?	Blivande NR RI:K	Unik åsbildning	Ja	Nej	Nej	Nej
Moränget	Ja	NR RI:N, F	Ängsgranskog, rikkärr mm	Ja	Ja	Ja	Ja
Ockran-Enån	Nej	Enån bliv. NR RI:N, F	Isälvsbildning	Ja	Ja	Ja	Ja
Oreälv – Oreåsen	Nej	RI:N, K, F	Isälvslandskap, kittelfält mm	Ja	Ja	Nej?	Ja
Silvbergs- klitten		RI:N, F	Revkalkkulle	Ja	Ja	Nej	?
Sjurberg	Nej	RI:F	Oboluskonglomerat, glaukonit-sandsten och ortocer-kalksten	Ja	Nej	Nej	Nej
Skålberget	Nej	NM RI:N, F	Revkalkberg; Kullsbergs- och Boda-kalksten	Ja	Nej	Ja	Ja
Trollskuru		RI:F	Erosionsdal, förkastning	Ja	Ja	Nej	Ja
Västberg - Backa - Gllsstjärn	Nej	Gllstjärn = N2 RI:K, F	Revkalkkullar, slättsjö på kalk mm	Ja	Ja	Ja	Ja

LEKSAND							
Gruvorna i Insjön	Nej	Nej	Gamla gruv-miljöer	Ja	Nej	Ja	Nej
Häradsbygden - Rönnäs	Nej	RI:N, K	Raviner, åsgravar	Ja	Ja	Ja	Ja
Limsjön	Ja	N2 RI:N, F	Grund näringsrik fågelsjö på kalkgrund nära Leks.	Ja	Ja	Ja	Ja
Skinnaråsen	Nej	Nära NR RI:K	Kvartsitförekomst mm	Ja	Ja	Ja	Ja
Sången	Nej	Blivande NR RI:N	Strömrännor kittelfält, terrassplan, sjöar mm	Ja	Ja	Nej	Ja
B. Kultur- och industrihistoriska besöksmål i Siljansringen							
ORSA							
Bäcka Herrgård	Ja	RI:F	Bruksmiljö	Ja	Nej	Ja	Ja
Fryksås fäbod	Ja	RI:F	Betagande utsikt, fäbodmiljö	Ja	Ja	Ja	Ja
Grunubergs fäbod	Ja	RI:K	Levande fäbod	Ja	Ja	Ja	Ja
Knutar Einars äng	Nej	NR RI:N, K, F	Äng med rik flora	Ja	Ja	Ja	Ja
Lindänget	Ja	Blivande NR / N2 RI:N, K, F	Odlingsmarker, fågeltorn	Ja	Ja	Ja	Ja
Järnframställningsplatser vid Orsasjön	Nej	RI:N, K, F	Ja	Blivande NR / N2 RI:N, K, F	Nej	Ja	Ja
Skräddardjurberga fäbod	Nej	RI:K, F	Levande fäbod	Ja	Ja	Ja	Ja
Slipstenstillverkningen och museet i Mässbacken	Ja	RI:N, K, F	Verksamhet vid gamla dagbrott, museum, Cafeteria	Ja	Nej	Ja	Nej
MORA							
Axl fäbod	Nej	Nej	Fäbodmiljö	Ja	Ja	Ja	Ja

Dalahästtill- verknigen i Nusnäs	Ja	RI:F	Gammal industri	Ja	Nej	Ja	Ja
Fåsås fäbodlar	Nej	RI:F	Stor gammal hemfäbod	Ja	Ja	Ja	Ja
Färnäs by och Färnäs ängar	Delvis	RI:K, F	Skandina- viens största bebodda medeltidsby	Ja	Ja	Ja	Ja
Gesunda skräddar- kvarn	Delvis	RI:K, F	Gammal kvarnmiljö	Ja	Ja	Ja	Ja
Kyrkbåtstradi- tjonen Silljan	Nej	RI:F	Båtbyggar- tradition på Sollerön	Ja	Nej	Ja	Ja
Nusnäs by, ladrike och båthus	Ja	RI:F Båthusen även RI:N (strand- skydd)	Gammal by + Dalahäst- tillverkning	Ja	Ja	Ja	Ja
Silljansfors skogsmu- seum	Ja	Nej	Museum	Ja	Nej	Ja	nej
Sollerö vikin- gagravfält och hem- bygdegård	Ja	RI:N, K, F	Dalarnas största vikin- gagravfält, ny temaled	Ja	Ja	Ja	Ja
Varggropen i Garsås	Ja	Skyddad enligt Fornmin- neslagen RI:F	Fint stensatt varggrop	Ja	Nej	Ja	Ja
Vasamonu- mentet i Utmeland	Ja	RI:N, F (strand- skydd)	Zorns skulptur av G. Vasa	Ja	Nej	Ja	Ja
Vasalopps- museet	Ja	RI:F	Museum om världens största skid- tävling	Ja	Nej	Ja	Ja
Våmhus Bygdegård	Ja	RI:F	Stor fin hembygds- gård, hantverk	Ja	Nej	Ja	Ja
Zorngården	Ja	RI:F	Anders Zorns hem	Ja	Nej	Ja	Ja
Zornmuseet	Ja	RI:F	Konstmu- seum – Zorn	Ja	Nej	Ja	Ja
Zorns Gammelgård och Textil-	Ja	RI:N, F	Anders och Emma Zorns samlingar av	Ja	Nej	Ja	Ja

kammare			gamla mil- jöer+textil				
RÄTTVIK							
Boda gammelgård	Ja	RI:F	Hembygds- gård	Ja	Ja	Ja	Ja
Danielsgår- den i Bingsjö	Ja	RI:N, K	1600-tals- gård med det främsta Dalamåleriet	Ja	Nej	Ja	Ja
Dådrans kapell	Ja	Skyddad enligt kultur- minnes- lagen	Brukskapell från 1800- talet vid Dådrans bruk	Ja	Nej	Ja	Ja
Folkmusikens hus	Ja	RI:F	Museum	Ja	Nej	Nej	Nej
Furudals bruk	Öppet för besök?	RI:K, F	Gammal bruksmiljö med kätting- smedja	Ja		Ja	Ja
Kal-Tövåsens fäbod	Ja	RI:K	Levande fäbod	Ja	Ja	Ja	Ja
Kullsbergs kalkbruk	Nej	RI:F	Industri- historia	Ja	Nej	Ja	Nej
Matsgården i Östbjörka	Ja	RI:F Skyddad enligt Kultur- minnes- lagen?	Intakt gårds- miljö från 1600-tal?	Ja	Ja	Ja	Ja
Nittsjö keramik och tegelbruk	Ja	RI:F	Lokal indus- tri med lång historia	Ja	Nej	Ja	Nej
Norrboda Gammelstad	Ja	RI:K, F	Intakt gårds- miljö från 1600-talet	Ja	Ja	Ja	Ja
Norsk Vete- ranmuseum i Furudals Bruk	Ja	RI:K, F	Baseras på norska polis- truppernas historia 1943-45.	Ja	Nej	Ja	Nej
Ore Lands- bygdsmus. samt dräkt- kammare	Ja	RI:K, F	Vid Furudals bruk	Ja	Nej	Ja	Ja
Prästbodarnas fäbod i Dådran	Ja	Nej	Gamla sven- ska lantraser i 1500-tals- miljö. Boen- de i fäbod.	Ja	Ja	Ja	Ja
Rättviks kyr-	Ja	RI: K, F	Sevärd	Ja	Nej	Ja	Ja

ka, gammelgård och kyrkstallar			hembygds- gård med mera				
Rättviks natur- och kulturmuseum	Ja	RI:F	Fint bibliotek och kulturhus med geolog. info	Ja	Nej	Ja	Nej
Sjurbergs timmerhusbebyggelse	Nej	RI:F	Ett av Sveriges första "sommarstugeområden"	Nej	Nej	Ja	Ja
Trädristningarna i Ore sn	Nej	Skyddade enligt Fornminneslagen	Ca 700 trädristningar i fäbodskog	Ja	Ja	Ja	Ja
Wasastenen Rättviks k:a	Ja	Minnessten RI:K, F	På Rättviks kyrkvall talade Gustav Vasa för första gången till dalfolket.	Ja	Nej	Ja	Ja
Ärteråsens fäbod	Ja	RI:K, F	Levande fäbod, betagande utsikt	Ja	Ja	Ja	Ja
Övre Gärdsjö och Gärdsjö laddrike	Nej	RI:N, K, F	Gammalt odlingslandskap	Ja	Ja	Ja	Ja
Övre Gärdsjö med Ollas Olles gård, mejeriet och Dalskåpsmus.	Ja	RI:N, K, F	200-årig gårdsmiljö + unik samling av rosmålad skåp	Ja	Nej	Ja	Ja

LEKSAND

Axel Munthes Hildasholm	Ja	RI:N, K, F	Konst. A. Munthes hem	Ja	Nej	Ja	Ja
Bymiljöerna Almo + Alvik	Nej	RI:K, F	Välbevarade bymiljöer	Ja	Ja	Ja	Ja
Bymiljöerna Tibble, Ullvl, Hälla o Berg	Nej	RI:N, K, F	Gamla bymiljöer i kulturbygd	Ja	Ja	Ja	Ja
Böle och Fallsbjörken	Nej	N2 RI:N, F	Fäbodområden	Ja	Ja	Ja	Ja
Fräsgården	Ja, vissa tider	Byggnads- minne RI:F	Fyrkantbyggd bondgård 1600-tal. På ur-	Ja	Nej	Ja	Ja

			sprunglig plats				
Holens gammelgård i Tällberg	Ja	RI:F	Konstn. G. Ankarcronas hem	Ja	Nej	Ja	Ja
Järnframställningsplatser i Siljansnäs o Leksand	Nej	Skydd enl. Fornminneslagen RI:F, delvis RI:N (Lugnet-Barkdals NR + strand-skydd)	Vikingatida rester efter järnframställning	Ja	Nej	Ja	Nej
Karlfeldtsgården i Sjugare	Ja	RI:N, F	E.A. Karlfeldts hem	Ja	Ja	Ja	Ja
Leksands hembygds-gård.	Ja	RI:N, K, F	Stor, fin hembygds-gård	Ja	Nej	Ja	Ja
Leksands Kulturhus	Ja	RI:N, K, F	Fint bibliotek och kulturhus med samlingar	Ja	Nej	Ja	Nej
Limå bruk	Nej	RI:F	Gammal bruksmiljö	Ja	Nej	Ja	Nej
Ljusbodarnas fäbod	Nej?	Nära NR RI:K	Levande fäbod?	Ja	Ja	Ja	Ja
Mas-Olles hembygds-gård i Siljansnäs	Ja	RI:F	Välbevarad gårdsmiljö	Ja	Nej	Ja	Ja
Naturum Dalarna i Siljansnäs	Ja	NR RI:F	Sveriges största utställning om Dalarnas natur (geol.)	Ja	Ja	Ja	Ja
Storöns laddrike i Alvik	Ja	NR RI:F	Kulturlandskap och laddrike	Ja	Ja	Ja	Ja
Skinnaråsens fäbod		Nära NR RI:K	Fäbodområde				
Via Sacra vld Leksands kyrka	Ja	RI:N, K, F	En kort pilgrimsled	Ja	Nej	Ja	Ja

* * * * *

ANSÖKAN TILL SVENSK GEOPARK

2014

Svensk geopark lanserades av SGU hösten 2013 för att skapa ett nätverk av nationella geoparker i Sverige. En geopark är ett avgränsat område med en geologisk utvecklingshistoria som bildar ett geologiskt tema, gärna tillsammans med andra natur- och kulturvärden. Inom en geopark arbetar man med att sprida kunskap om geologi till allmänheten genom geoturism och utbildning. Man arbetar också med naturvårdande insatser för att kunna visa och bevara geologiska platser.

SGU

Sveriges geologiska undersökning

Box 670, 751 28 Uppsala
tel: 018-17 90 00
fax: 018-17 92 10
e-post: sgu@sgu.se
www.sgu.se

Kontaktuppgifter:

För ytterligare information, vänligen kontakta vår kundtjänst:
tel. 018-17 90 00, e-post: kundservice@sgu.se
Besök även vår webbplats: www.sgu.se

ANSÖKAN TILL SVENSK GEOPARK

Övergripande information om bl.a. organisation och lista på besöksmål

Namn på den föreslagna Geoparken

Geologiskt Tema (ett par meningar)

Kontaktperson

Namn _____

Titel _____

Organisation _____

Telefon _____

Epost _____

Postadress _____

Beskrivning av organisationen

Motivering

Beskrivning av områdets geografiska utbredning inklusive kartbild, motivering och läge (kartan kan ingå som bilaga).

En svensk och en engelsk sammanfattning av det geologiska temat, max 500 ord

svensk

engelsk

Beskrivning av den lokala och regionala förankringen.

Lista organisationer från vilka letter of support eller liknande har erhållits.

Ansökans innehåll

Ansökningshandlingarna ska omfatta följande innehåll.

Geologiska besöksmål

Lista på geologiska besöksmål i den föreslagna geoparken – samt vilken som förvaltar respektive besöksmål. Dessa är tydliga exempel på den geologiska utveckling som temat visar. Skyddsstatus, tex är platserna en del av ett naturreservat? Är platsen pedagogisk?

Detta är en översikt av den föreslagna geoparkens geologiska besöksmål som underlättar för de som ska utvärdera ansökan. Alla platser behöver vid ansökningstillfället inte vara färdiga, utan det är en bruttolista som kan visa potentialen, men ett kritiskt antal platser, tydligt kopplade till temat måste vara klara.

Redogörelsen ska ske i en tabell med följande utseende och innehåll.

Namn	Besöksklara en geopark (ja eller nej)	Skyddsstatus	Geovetens- skapigt värde (tycksvärde)	Pedagogiskt värde	Bio- och ekologiska naturvärden	Kulturför- ståelsevärden värden	Erstat

Andra besöksmål

Lista på andra geologiska besöksmål som primärt inte omfattas av det geologiska temat, eller andra relevanta icke-geologiska besöksmål inom den föreslagna geoparken

Redogörelsen ska ske i en tabell med följande utseende och innehåll.

Namn	Besöksklara en geopark (ja eller nej)	Skyddsstatus	Geovetens- skapigt värde (tycksvärde)	Pedagogiskt värde	Bio- och ekologiska naturvärden	Kulturför- ståelsevärden värden	Erstat

Geologisk beskrivning

Beskrivningen ska

- omfatta en detaljerad beskrivning av det geologiska tema man vill belysa, sett i sitt geologiska sammanhang.
- vara vetenskapligt skriven på så sätt att de argument och fakta man framför ska vara refererbara i den vetenskapliga litteraturen. Detta gör det möjligt att utvärdera de geologiska värden man framhäver i en ansökan till Svensk Geopark.
- vara på engelska utifall vi behöver ta in internationella utvärderare.

Följande ska ingå i beskrivningen:

- En separat beskrivning av varje geologiskt besöksmål. Ingår platsen bland de primära geologiska besöksmålen ska det sätts in i geoparkens geologiska tema.
- En geologisk motivering till varför man valt att inkludera platsen.
- En redogörelse för det geologiska besöksmålens status och förvaltning så som säkerhetsaspekter, fysisk tillgänglighet och hållbarhet som besöksmål (tex en konsekvensanalys i förhållande till närområdet).

Följande ska besvaras i beskrivningen:

- Är platsen av internationellt, regionalt eller lokalt geologiskt värde? Med internationellt geologiskt värde menas inte att en plats är nationsöverskridande utan ut ett geologiskt utvecklingsperspektiv.
- Är platsen pedagogisk och bra för undervisning eller estetiskt tilltalande?

- Behöver platsen mycket förkunskap eller finns det tillräckligt med information för att man ska förstå den geologiska berättelse som platsen är en del av. Här kan man tänka på om platsen är självförklarande och om det informationsmaterial som finns om platsen är relevant och aktuellt.
- Om platsen finns i ett område som har en skötselplan. Är det geologiska värdet omhändertaget i förvaltningsplanen?

Redogörelse för aktiviteter inom geoparken

Följande måste besvaras i ansökan:

- Hur kommer man att marknadsföra geoparken?
- Hur fungerar samverkan inom geoparken?
- Aktivitets- och utvecklingsplan år 1-3.
- Långsiktiga mål post år 3.

Beslut (3)

Ekonomiska mål 2017 och plan 2018-2019, förslag till beslut

Arbetsutskottet föreslår kommunstyrelsen förelå kommunfullmäktige, att med beaktande av de ekonomiska målen som Kommunfullmäktige beslutade om 2015-04-27 besluta

- att resultatet under budget och planperioden varje år ska uppgå till 8 000 000 kronor.
- att likviditeten värdepapper ska i första hand användas för att möta kommande höga pensionsutbetalningar
- att kommunens investeringar ska finansieras av egna medel, inte genom extern upplåning
- att skulle det uppstå ett behov i framtiden att återföra öronmärkta medel för pensionsåtaganden (enligt beslut i Kommunfullmäktige 2015-04-27) så är en sådan återföring att betrakta som synnerliga skäl
- att kommunens soliditet (inklusive samtliga pensionsåtaganden) ska varje år förbättras

Se även bifogade Resultat- Finansierings och Balansbudgetar för perioden

Budget 2015

Budgeten 2015 fastställdes först i november 2014 och ändrades sedan under våren 2015 då skatteprognoserna från SKL i december 2014 var betydligt sämre än de som låg till grund för den i november fastställda budgeten.

Direktiven var att med hänsyn till den senare skatteprognosen så skulle årets resultat uppgå till 2,0 mkr, vilket innebar att ramfördelningen till styrelse, utskott och nämnder fick minskas med drygt 2 mkr. Trots denna minskning så ökades budgeten 2015 med ca 4,6 % motsvarande 14,5 mkr, inklusive kompensation för löneökningar, både jämfört med utfall och budget 2014.

2015 års resultat

Bokslutet 2015 blev ca 10,6 mkr bättre än budgeterat, årets resultat +12,6 mkr, och i beloppet ingår en obudgerad återbetalning från AFA med ca 3,3 mkr.

Styrelsens, utskottens och nämndernas resultat blev ca 9,4 mkr bättre än budgeterat och finansieringen ca 1,2 mkr bättre än budgeterat.

De största överskotten redovisas för kommunstyrelsen 1,5 mkr, Fritids- och serviceutskottet 4,4 mkr och Socialutskottet 2,3 mkr.

Sammanfattningsvis kan sägas att Kommunstyrelsens överskott främst beror på att verksamhet som budgeterats helt eller delvis inte utförts, samt att personal slutat men inte återbesatts.

Vad gäller Fritids- och serviceutskottet avser överskottet verksamheten ensamkommande flyktingbarn (EKB), där främst intäkterna vida överstiger de budgeterade.

Socialutskottet redovisar stora överskott under verksamhetsområdena äldreomsorg, administration (främst utvecklingsmedel) och arbetsmarknadsåtgärder. Samtidigt redovisar verksamheten ekonomiskt bistånd ett större underskott, trots att årets fyra sista månader nästan följer budget.

Att finansieringen endast redovisar ett överskott på 1,2 mkr trots tillskottet från AFA med 3,3 mkr beror i huvudsak på underskott i Oreälvens Kraft 0,9 mkr, skatteintäkter, 0,8 mkr och pensionskostnader 0,7 mkr.

Årets resultat om 12,6 mkr uppgår till ca 3,3 % av skatter och generella bidrag. Med kommunens förutsättningar innebär detta att kommunen kan avsätta ca 5 mkr till en resultatutjämningsreserv (RUR) vilket är en möjlighet enligt lag sedan 2013. Kommunen har ännu inte upprättat några riktlinjer kring resultatutjämningsreserv men kommer att göra detta under 2016 samtidigt som vi förtydligar våra riktlinjer om god ekonomisk hushållning som bl. a mynnar ut i våra ekonomiska mål.

En resultatutjämningsreserv syns inte i resultaträkningen, utan i den sidoordnade balanskravsutredningen, och får endast användas under vissa specifika förhållanden

Syftet är att ge kommuner möjlighet att under vissa angivna förutsättningar reservera medel för att kunna täcka underskott vid ett senare tillfälle.

Budget 2016

Budgeten för 2016 utökades med 2,4 %, 9,0 mkr, för styrelse, utskott och nämnder jämfört med budgeten 2015, varav 5,0 mkr avsatts för kompensation för ökade lönekostnader.

När nu verksamheterna redovisar 9,4 mkr lägre nettokostnader än budgeterat 2015 så innebär det att budgeten 2016 är ca 18,4 mkr, 5,1 %, högre än utfallet 2015. Om vi bortser från kompensationen för ökade lönekostnader så är motsvarande siffror en ökning med 13,4 mkr respektive 3,7 %. Även med vetskapen om att en stor del av det positiva resultatet 2015 består i att många verksamheter gått på "sparlåga" så borde det innebära att 2016 års resultat kan bli bättre än budgeterat.

Budget 2017 och plan 2018-2019

Normalt sett har vi vid tidpunkten för beslut om de ekonomiska målen kommande år en aktuellare skattunderlagsprognos från SKL. I år skriver dock SKL på sin hemsida att "Med anledning av det osäkra läget gällande befolkningsutvecklingen har SKL beslutat att inte producera någon ny framåtsyftande prognos förrän den 3 mars 2016, då vi utgår ifrån att det kommer att finnas en ny befolkningsframskrivning".

Detta innebär att den senaste prognosen vi har tillgänglig är ifrån december 2015 och den prognosen gäller främst 2015, så prognosunderlaget för 2016 grundar sig på uppgifter från främst oktober 2015. För 2017 och framåt har vi alltså idag ingen riktig prognos utan mer en framskrivning av tidigare kända uppgifter och underlag.

De siffror som vi har att hålla oss till visar att skatteintäkterna ökar 2017 med ca 10,2 mkr och av denna ökning går 5,5 mkr åt till att höja det budgeterade resultatet. Pensionskostnaderna förväntas öka med ca 0,8 mkr och för innehavet i Oreälvens Kraft AB budgeterar vi en ökad nettokostnad med 0,8 mkr. Diverse övriga nettokostnader under finansieringen förväntas minska med 0,7 mkr.

Av de ökade skatteintäkterna blir det således ca 3,8 mkr kvar till utökning av styrelsens, utskottens och nämndernas ramar jämfört med budget 2016, vilket motsvarar en ökning med 1,0 %. Ökningen mellan 2016 års budget och 2017 kan förefalla liten, men man bör ha i åtanke att i detta förslag så utökas ramarna med 22,2 mkr (6,1 %) jämfört med det redovisade utfallet för 2015.

Kommunfullmäktige beslutade 2015-04-27 att följande utgångspunkter ska vara vägledande för kommunens ekonomiska mål för 2016 och framåt.

- Årets resultat ska minst vara på en nivå som säkerställer att kommunens eget kapital värdesäkras med hänsyn till inflationen (KPI).
- Kommunen har en god likviditet och denna ska i första hand användas för att möta kommande höga pensionsutbetalningar.
- Kommunens investeringar ska finansieras av egna medel, inte genom extern upplåning.

- När det gäller framtida pensionsåtaganden sker återföring (av öronmärkta medel) med det belopp som motsvarar skillnaden i pensionskostnader enligt senaste prognosen från KPA då budgeten fastställs och den prognos som senast beställs i samband med årsbokslutet
- Kommunens soliditet (inklusive samtliga pensionsåtaganden) ska varje år förbättras och senast 2018 vara positiv.

Det föreslagna resultatet om + 8 mkr uppfyller, med råge, första punkten ovan både under 2017 och planperioden 2018-2019.

Kommunen har med förslaget en fortsatt god likviditet även om den försämras något under perioden. Sannolikt kommer framtida anslutningsavgifter för stadsnätet att innebära att likviditeten blir bättre än vi vågat räkna med. I siffermaterialet har vi inte räknat med något behov att sälja värdepapper under den kommande treårsperioden.

Med den resultat- och investeringsnivå som föreslås för perioden kommer vi att uppfylla tredje punkten att kommunens investeringar ska finansieras av egna medel.

Fjärde punkten ovan i de ekonomiska målen är inte längre riktigt lika aktuell som den var då fullmäktige 2015-04-27 fattade beslut om de framtida ekonomiska målen. Orsaken är att Rådet för Kommunal Redovisning (RKR) nu kommit med en tolkning av vad som får; och inte får, räknas med då kommunen gör sin balanskravsutredning. Ovanstående återföring av öronmärkta medel för pensionsåtaganden får inte räknas med i balanskravsresultatet.

SKL skriver dock att kommuner som vill ta hänsyn till andra bedömningar som man anser vara förenliga med god ekonomisk hushållning får hantera dessa inom ramen för kommunallagens regler för synnerliga skäl. Sådana skäl skall vara mycket väl motiverade och beakta de grundläggande kraven i 8 kap 1 § Kommunallagen. I förarbetena till lagreglerna ges ett antal exempel på företeelser som kan vara av sådan karaktär. En av dessa företeelser är att man har öronmärkt tidigare överskott för att användas till avgränsade och tillfälliga kostnadsökningar eller intäktsminskningar.

Sista punkten ovan säger att kommunens soliditet (inklusive samtliga pensionsåtaganden) ska förbättras varje år och senast 2018 vara positiv. Soliditeten kommer med förslaget förbättras varje år. Dessutom kommer den redan 2016 vara positiv. Redan 2015 är soliditeten 0,0 % inklusive samtliga pensionsåtagande vilket är första gången som den inte är negativ för Orsa kommun.

Orsa 2016-02-18

Johan Hult
Ekonomichef

Budget 20167

Inför ks au 2016-02-23	Bokslut	Budget	Progn	Budget	EK mål	plan	plan
SKL cirkulär 2015 44		cirk 15 23	pret sim	cirk 15 29	cirk 15 44	cirk 15 44	cirk 15 44
RESULTATRÄKNING	2014	2015	2015	2016	2017	2018	2019
Antal invånare 1 nov året före. Prognos	6 830	6 816	20 160 121	6 746	6 721	6 711	6 701
Förändr nettokostn järt boksl resp budget	1,0%	4,6%	2,0%	5,1%	1,0%	2,1%	2,2%
Nämndernas nettokostn	-356 986	-373 513	-364 114	-382 558	-386 336	-394 341	-403 201
<i>varav avskrivningar</i>	-6 900	-8 800	-8 259	-9 000	-9 000	-9 000	-9 000
Interna justeringar	636	3 866	7 022	5 440	6 168	6 132	6 079
Oreälvens Kraft	391	580	-327	485	-300	-300	-300
Ind pension o skuldförändring	-12 241	-9 843	-10 282	-10 445	-11 203	-12 500	-13 539
<i>Tot pensionskostnader</i>	-24 682	-20 377	-21 040	-19 912	-20 693	-22 732	-24 255
Verksamhetens nettokostn	-368 199	-378 909	-367 702	-387 078	-391 671	-401 010	-410 961
Skatteintäkter	366 996	379 910	379 072	388 582	398 759	408 467	418 453
Finansiella int/kostn	1 439	1 000	1 260	996	912	543	508
Årets resultat	235	2 000	12 631	2 500	8 000	8 000	8 000
<i>Öronmärkning pensionsåtaganden</i>							
Disponibelt resultat	235	2 000		2 500	8 000	8 000	8 000
				2 500	4 900	5 400	5 200
FINANSIERINGSANALYS							
Resultat från verksamheten	7 135	10 800	20 890	11 500	17 000	17 000	17 000
Förändr pensionsavsättn	1 990	500	-29	260	181	1 076	1 556
Sålda kortf plac	19 990	2 000	3 208	2 000	0	0	0
just korta placeringar	250						
Engångsbelopp			15 400				
Just övr rörelsekap förändring	27972	400	-21 211	400	800	800	800
Summa tillförda medel	57 337	13 700	18 258	14 160	17 981	18 876	19 356
Nettoinvesteringar	29 557	16 313	18 069	21 380	25 000	20 100	20 000
Nedskrivningar / utrangeringar	-151		-575				
Reservering inv inkomst o återf	-6 399	-1 000	256	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Tomter mm		-1 000					
Ökn fin anl tillg	26 350		3 260				
Återbetalning lån (vår fordran)	-277	-250	-252	-250	-250	-250	-250
Omklassificering Lån							
Avbetalning lån	5 800	0					
Summa använda medel	54 880	14 063	20 758	20 130	23 750	18 850	18 750
Förändring av likvida medel	2 457	-363	-2 501	-5 970	-5 769	26	606
BALANSRÄKNING							
				OBS ändras pga progn 2015			
Anläggningstillgångar	155 568	162 831	167 462	179 842	195 842	206 942	217 942
Kortfristiga placeringar	42 659	40 659	39 451	37 451	37 451	37 451	37 451
Omsättningstillgångar	49 985	48 985	54 142	53 893	53 643	53 393	53 143
Likvida medel	24 569	24 206	30 113	24 143	18 374	18 400	19 006
Summa tillgångar	272 782	276 681	291 168	295 329	305 310	316 186	327 542
Eget kapital	155 734	157 735	168 364	170 864	178 864	186 864	194 864
Avsättningar	20 883	21 383	20 854	21 114	21 295	22 371	23 927
Kortfristiga skulder	83 540	83 940	89 582	89 982	90 782	91 582	92 382
Långfristiga skulder	12 624	13 624	12 369	13 369	14 369	15 369	16 369
Summa ek, avsättn o skulder	272 782	276 681	291 169	295 329	305 310	316 186	327 542

Resultatbudget (tkr)	Bokslut 2011	Bokslut 2012	Bokslut 2013	Bokslut 2014	Progn 2015	Budget 2016	EK mål 2017	plan 2018	plan 2019
Verksamheten (netto) varav nämnderna	-332 496 -343 638	-341 643 -350 333	-348 192 -353 349	-361 299 -356 986	-359 443 -364 114	-378 078 -382 558	-382 671 -386 336	-392 010 -394 341	-401 961 -403 201
Avskrivningar	-6 376	-7 664	-7 106	-6 900	-8 259	-9 000	-9 000	-9 000	-9 000
Verksamhetens nettokostnader	-338 872	-349 307	-355 298	-368 199	-367 702	-387 078	-391 671	-401 010	-410 961
Skatteintäkter	236 680	241 003	244 412	251 081	263 638	273 247	286 608	299 792	312 683
Generella statsbidrag och utjämning Konjunkturstöd Fastighetsavgift	97 492 12 539	91 834 14 542	98 698 14 433	101 106 14 810	100 162 15 272	100 112 15 224	96 678 15 473	93 202 15 473	90 297 15 473
Finansiella intäkter	5 043	4 671	2 028	1 752	1 618	1 375	1 500	1 450	1 450
Finansiella kostnader	-5 423	-1 618	-412	-313	-358	-379	-588	-907	-942
Arets resultat	7 459	1 125	3 861	236	12 631	2 501	8 000	8 000	8 000
Öronmärkt för pensioner	-4 500	-1 125	-3 861	0	0	0	0	0	0
Disponibelt resultat	2 959	0	0	236	12 631	2 501	8 000	8 000	8 000
Resultat i % av skatte- o bidragsintäkter	2,2%	0,3%	1,1%	0,1%	3,3%	0,6%	2,0%	2,0%	1,9%
Förändring nämndernas nettokostnader	2,0%	1,9%	0,9%	1,0%	2,0%	5,1%	1,0%	2,1%	2,2%
	jfrt boksl 10	jfrt boksl 11	jfrt boksl 12	jfrt boksl 2013	jfrt boksl 14	jfrt progn 2015	jfrt budg 16	jfrt ek mål 17	jfrt plan 18
Förändring skatteintäkter och bidrag	1,6%	0,2%	2,9%	2,6%	3,3%	2,3%	2,6%	2,4%	2,4%

Finansieringsbudget (tkr)

	Bokslut 2011	Bokslut 2012	Bokslut 2013	Bokslut 2014	Progn 2015	Budget 2016	EK mål 2017	plan 2018	plan 2019
Årets resultat	7 459	1 125	3 861	235	12 631	2 500	8 000	8 000	8 000
Avskrivningar som belastat resultatet	6 376	7 664	7 106	6 900	8 259	9 000	9 000	9 000	9 000
Ej likv påverk förutom avskr, nedskr, just osv	6 200	1 197	0	0	0	0	0	0	0
Förändring avsättning för pensioner	488	0	1 587	1 990	-29	260	181	1 076	1 556
Förändring semesterföreskuld	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Minskning långfr fordran	1 906	0	0	0	0	0	0	0	0
Försäljn anl tillg VA bolag									
Engångsbelopp					15 400				
Försäljning aktier OGAB netto/ inkl omklass	32 732								
Just övr rörelsekap förändring	-29 724	-9 403	-3 595	28 222	-21 211	400	800	800	800
Sålda kortfr placeringar			0	19 990	3 208	2 000	0	0	0
Summa tillförda medel	25 437	583	8 959	57 337	18 258	14 160	17 981	18 876	19 356
Nettoinvesteringar	13 977	15 559	13 128	29 557	18 069	21 380	25 000	20 100	20 000
Tomter /investeringsinkomster mm		0	-6 225	-6 399	256	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Nedskrivningar / utrangeringar		-730	0	-151	-575				
Hänsyn Fast bolag	-4 900								
Försäljning till fast bolag	-95 450								
Ökn fin anl tillg	100 186	0	0	26 350	3 260	0	0	0	0
Återbetalning moms	0								
Återbetalning lån (vår fordran)	-253	-70 157	-211	-277	-252	-250	-250	-250	-250
Omklassificering lån		-23 474	5 800						
Avbetalning lån	18 300	12 000	0	5 800	0	0	0	0	0
Summa använda medel	31 860	-66 805	12 492	54 880	20 758	20 130	23 750	18 850	18 750
Förändring av likvida medel	-6 423	67 388	-3 533	2 457	-2 501	-5 970	-5 769	26	606
Självfinansieringsgrad investeringar (Årets resultat+ avskrivningar)/(investeringar+inv inkomster- nedskrivn)	99,0%	59,3%	158,9%	31,0%	117,7%	56,4%	70,8%	89,0%	89,5%

Balansbudget (tkr)	Bokslut 2011	Bokslut 2012	Bokslut 2013	Bokslut 2014	Progn 2015	Budget 2016	EK mål 2017	plan 2018	plan 2019
Anläggningstillgångar	187 647	101 176	106 988	155 568	167 462	179 842	195 842	206 942	217 942
Omsättningsstillgångar (exkl korta plac)	54 196	75 130	42 077	49 985	54 142	53 893	53 643	53 393	53 143
Kortfristiga placeringar	11 384	61 384	62 899	42 659	39 451	37 451	37 451	37 451	37 451
Likvida medel	31 251	52 645	49 112	24 569	30 113	24 143	18 374	18 400	19 006
Summa tillgångar	284 478	290 335	261 076	272 782	291 168	295 329	305 310	316 186	327 542
Eget kapital	150 513	151 638	155 499	155 734	168 364	170 864	178 864	186 864	194 864
Avsättningar	16 110	17 306	18 893	20 883	20 854	21 114	21 295	22 371	23 927
Kortfristiga skulder	77 055	115 591	80 459	83 540	89 582	89 982	90 782	91 582	92 382
Långfristiga skulder	40 800	5 800	6 225	12 624	12 369	13 369	14 369	15 369	16 369
Summa ek, avsättn o skulder	284 478	290 335	261 076	272 782	291 169	295 329	305 310	316 186	327 542
Soliditet enl blandmodellen	52,9%	52,2%	59,6%	57,1%	57,8%	57,9%	58,6%	59,1%	59,5%
Soliditet inkl samtliga pensionsåtaganden	-10,3%	-9,5%	-11,0%	-6,1%	0,0%	2,3%	5,4%	7,9%	10,7%
Kassalikviditet	125,7%	163,6%	191,5%	140,3%	138,1%	128,3%	120,6%	119,3%	118,6%
Förändring Eget Kapital %	5,2%	0,7%	2,5%	0,2%	8,1%	1,5%	4,7%	4,5%	4,3%
KPI cirkulär 2015 29	3,0%	0,9%	0,0%	-0,2%	0,1%	1,4%	2,9%	3,1%	2,9%
Real förändring EK jfrt KPI	2,2%	-0,2%	2,5%	0,4%	8,0%	0,1%	1,8%	1,4%	1,4%
Ansvarförbindelse pensioner	179 853	179 098	184 299	172 496	168 499	164 072	162 486	161 975	159 929
Förändring ansvarsförb pensioner	14 012	-755	5 201	-11 803	-3 997	-4 232	-1 586	-511	-2 047
varav ökning pga sänkt diskonteringsränta	12 766		13 787						

just för kvk

Beslut (4)

Orsa kommun
Revisorerna

Missiv

Kommunstyrelsen

Granskning av kommunstyrelsens styrning av de hel och delägda bolagen

Revisorerna har genom PwC genomfört en granskning av kommunens styrning av de kommunala bolagen. Granskningen visar att kommunstyrelsen inte bedriver en ändamålsenlig styrning och ledning av de hel och delägda bolagen. I granskningsrapporten redogörs utförligt för de delar som visar brister.

Revisorerna önskar kommunstyrelsens svar och kommentarer över granskningsrapporten senast den 11 mars 2016.

15

Orsa den 15 januari 2016

Elsmari Laggar-Bärjegård

Ordförande

Revisionsrapport

*Granskning av styrningen
av kommunens hel- och
delägda bolag*
Revisorerna i Orsa kommun

Olle Nilsson

Januari 2016

Innehåll

Sammanfattning och revisionell bedömning	2
1. Inledning	4
1.1. Bakgrund	4
1.2. Syfte och Revisionsfråga-or.....	4
1.3. Kontrollmål	4
1.4. Avgränsning och metod.....	4
2. Iakttagelser och bedömningar	6
2.1. Finns det tydliga mål och fastställda riktlinjer och styrdokument kommunstyrelsens styrning och ledning av de hel- och delägda bolagen?	6
2.1.1. Iakttagelser.....	6
2.1.2. Bedömning	7
2.2. Finns fastställda strategier för hur ägarstyrningen ska hanteras?.....	7
2.2.1. Iakttagelser.....	7
2.2.2. Bedömning	8
2.3. Bedriver kommunstyrelsen uppsiktsplikten enligt Kommunallagen 6kap 1§?8	
2.3.1. Iakttagelser.....	8
2.3.2. Bedömning	9
2.4. Sker en tillfredsställande uppföljning och dialog med de hel- och delägda bolagen?.....	9
2.4.1. Iakttagelser.....	9
2.4.2. Bedömning	10
2.5. Finns överenskommelser med övriga aktieägare i de delägda bolagen?	10
2.5.1. Iakttagelser.....	10
2.5.2. Bedömning	10

Sammanfattning och revisionell bedömning

Orsa kommun har två helägda bolag, Orsabostäder AB och Orsa Vatten och Avfall AB. Kommunen har delägande i NODAVA AB, Oreälvens Kraft AB, Siljan Turism AB, Inlandsbanan AB och Dalhalla Förvaltnings AB. Orsabostäder äger i sin tur 100 procent av aktierna i bolaget Orsa Lokaler AB. Utöver detta har man mindre aktieposter i ett antal icke namngivna bolag. Revisorerna i Orsa kommun har uppdragit till PwC att granska styrningen av kommunens hel- och delägda bolag.

Följande revisionsfråga ställer revisorerna som utgångspunkt för granskningen:
Bedriver kommunstyrelsen en ändamålsenlig styrning och ledning av de hel- och delägda bolagen?

Vi anser att kommunstyrelsen inte bedriver en ändamålsenlig styrning och ledning av de hel- och delägda bolagen.

Bedömningarna av kontrollmålen som ligger till grund för svaret på revisionsfrågan är följande:

Finns det tydliga mål och fastställda riktlinjer och styrdokument kommunstyrelsens styrning och ledning av de hel- och delägda bolagen?

Vår bedömning är att kontrollmålet avseende bolagsordningarnas anpassning till kommunallagens krav är uppfyllt. Dock vill vi påpeka att vi inte kunnat konstatera att anpassningen av bolagsordningarna till Kommunallagens krav i de delägda bolagen har varit föremål för ett medvetet avgörande i kommunen. En sådan värdering bör göras.

Vår bedömning är, avseende ägardirektiven, att kontrollmålet delvis är uppfyllt. De olika tidpunkterna för fastställande av ägardirektiven gör att de har olika struktur. En vanlig företeelse som brukar uppstå när man hanterar ägardirektiv vid olika tillfällen är att de inte är anpassade till varandra och får olika struktur och innehåll. Dessutom finns det en risk att liknande beskrivningar ges i flera dokument, vilket ökar risken till otydlig styrning. Det saknas också, i stort, konkreta krav eller mål som ägaren har på bolagen.

Finns fastställda strategier för hur ägarstyrningen ska hanteras?

Det av yttersta vikt att ägaren, kommunen i en strategi uttalar hur styrningen och rollfördelningen i förhållande till hel- och delägda bolag ska ske. Vår bedömning är att det saknas en sådan strategi idag. Kontrollmålet kan inte anses som uppfyllt.

Bedriver kommunstyrelsen uppsiktsplikten enligt Kommunallagen 6:1?

Då vi inte kan se att kommunstyrelsen har behandlat ansvaret för uppsiktsplikten vid något tillfälle under åren 2013 – 2015 är det vår bedömning att kontrollmålet inte är uppfyllt.

Sker en tillfredsställande uppföljning och dialog med de hel- och delägda bolagen?

Det sker en dialog mellan ägaren och de helägda bolagen. Även mellan kommunen, de andra delägarna i NODAVA och bolagets ledning sker en dialog. Dessa dialoger och dialogtillfällen saknar dock struktur varför vi anser att dialogen inte full ut kan betraktas som tillfredsställande. När det gäller uppföljning och uppföljningstillfällen anser vi att det inte är tillfredsställande att de helägda bolagen, enligt ägardirektiven har olika rutiner och tidpunkter för rapportering och information. Vi gör därför bedömningen att kontrollmålet avseende dialog mellan ägare och bolag delvis är uppfyllt.

Finns överenskommelser med övriga aktieägare i de delägda bolagen?

Vår bedömning är att kontrollmålet inte uppfylls. Uppenbarligen finns det åtminstone ett, möjligen flera samarbets- eller aktieägaravtal. Då vi trots förfrågan inte kunnat ta del av dessa anser vi att administrationen rörande dessa avtal och kunskap om avtalen måste förbättras. Dessutom bör även här något organ eller funktion i kommunen få ansvar för att företräda ägaren i kontakter med övriga aktieägare.

Rekommendationer:

För att utveckla och förbättra styrningen och ledningen av de hel- och delägda bolagen rekommenderar vi följande aktiviteter.

- Påbörja ett utvecklingsarbete som syftar till att stärka ägarstyrningen och dialogen mellan ägaren, kommunen och de hel- och delägda bolagen.
- Utbilda, som ett led i detta arbete, såväl kommunstyrelsens ledamöter och ledande tjänstemän i kommunen som styrelseledamöter i ägarstyrning och rollfördelning i den kommunala bolagsmiljön.
- Ta fram nytt styrdokument där grunden bör vara en dokumenterad strategi som beskriver roller och ansvar i kommunkoncernen. Styrdokumentet bör också innehålla en standardiserad beskrivning av hur uppföljning av bolagens verksamhet och ekonomi ska ske inom ramen för kommunkoncernen. Utveckla och konkretisera ägardirektiven så att de, i huvudsak uttrycker ägarens, kommunens ekonomiska och verksamhetsmässiga mål med bolagets verksamhet.
- Ta fram rutiner för dialog mellan ägare och bolagens ledningar.
- Ta fram rutiner och process för hanteringen av kommunstyrelsens uppsiktsplikt och de aktiviteter som Kommunallagen kräver avseende uppsikten över de hel- och delägda bolagen. Observera att Kommunallagen stadgar att uppsikt ska ske över samtliga delägda bolag, oavsett andelen ägande.

1. Inledning

1.1. Bakgrund

Orsa kommun har två helägda bolag, Orsabostäder AB och Orsa Vatten och Avfall AB. Kommunen har delägande i NODAVA AB, Oreälvens Kraft AB, Siljan Turism AB, Inlandsbanan AB och Dalhalla Förvaltnings AB. Orsabostäder äger i sin tur 100 procent av aktierna i bolaget Orsa Lokaler AB. Utöver detta har man mindre aktieposter i ett antal icke namngivna bolag.

Enligt årsredovisningen 2014 äger och förvaltar Orsa Vatten & Avfall AB Orsas anläggningar för vatten, avlopp och avfall. Driften av dessa sköts i det gemensamma bolaget NODAVA AB. NODAVA ägs gemensamt av Mora, Orsa och Älvdalens kommuners respektive ägarbolag för VA-anläggningar.

Merparten av kommunens lokaler är överförda till Orsa Lokaler AB.

Enligt årsredovisningen 2014 ingår Orsabostäder AB med dotterbolaget Orsa Lokaler AB samt Orsa Vatten & Avfall AB inklusive kommunens andel av NODAVA i den sammanställda redovisningen.

Kommunens totala aktieinnehav uppgår enligt årsredovisningen 2014 till c:a 44 mkr.

1.2. Syfte och Revisionsfråga-or

Revisorerna i Orsa kommun har uppdragit åt PwC att granska styrningen av kommunens hel- och delägda bolag. Följande revisionsfråga ställer revisorerna som utgångspunkt för granskningen.

- Bedriver kommunstyrelsen en ändamålsenlig styrning och ledning av de hel- och delägda bolagen?

1.3. Kontrollmål

För granskningens genomförande har ett antal kontrollmål ställts. Dessa är följande.

- Finns det tydliga mål och fastställda riktlinjer och styrdokument kommunstyrelsens styrning och ledning av de hel- och delägda bolagen?
- Finns fastställda strategier för hur ägarstyrningen ska hanteras?
- Bedriver kommunstyrelsen uppsiktsplikten enligt Kommunallagen 6:1?
- Sker en tillfredsställande uppföljning och dialog med de hel- och delägda bolagen?
- Finns överenskommelser med övriga aktieägare i de delägda bolagen?

1.4. Avgränsning och metod

Granskningen berör kommunstyrelsens ledning och styrning av de hel- och delägda bolagen. Den har genomförts genom dokumentstudier och intervjuer. Den har omfattat följande moment.

- Genomgång av tillgänglig dokumentation i form av styrande och stödjande dokument, bolagsordningar, ägardirektiv och, i förekommande fall, aktieägaravtal.
- Intervjuer med ansvariga förtroendevalda i kommunstyrelsen och kommunfullmäktige och tjänstemän inom kommunledningskontoret. Dessutom styrelseleda-

möter och vd för Orsabostäder AB, Orsa Lokaler AB, Orsa Vatten och Avfall AB samt NODAVA.

- Granskning av beslut och beslutsunderlag rörande kommunstyrelsens uppsiktsplikt enligt kommunallagen.

Granskningsobjekt är kommunstyrelsen.

2. *Iakttagelser och bedömningar*

2.1. *Finns det tydliga mål och fastställda riktlinjer och styrdokument kommunstyrelsens styrning och ledning av de hel- och delägda bolagen?*

2.1.1. *Iakttagelser*

Enligt Kommunallagens 3 kap 17 § ska kommunfullmäktige, innan man lämnar över vården av en kommunal angelägenhet till ett aktiebolag där kommunen eller landstinget direkt eller indirekt innehar samtliga aktier bl. a

- Se till att det fastställda kommunala ändamålet och de kommunala befogenheter som utgör ram för verksamheten anges i bolagsordningen, och
- se till att det anges i bolagsordningen att fullmäktige får ta ställning innan sådana beslut i verksamheten som är av principiell beskaffenhet, eller annars av större vikt, fattas.

I aktiebolag där kommunen är delägare ska kommunfullmäktige, enligt Kommunallagens 3 kap 18 §, se till att bolaget blir bundet av de villkor som avses i 17 § i en omfattning som är rimlig med hänsyn till andelsförhållandena, verksamhetens art och omständigheterna i övrigt.

Vi har, via kommunens diarium, tagit del av bolagsordningarna i de direkt eller indirekt helägda bolagen Orsabostäder AB, Orsa Lokaler AB och Orsa Vatten och Avfall AB. Vi har också tagit del av bolagsordningen för NODAVA, som ägs tillsammans med Mora och Älvdalens kommuner. Bolagsordningarna för de delägda bolagen Oreälvens Kraft AB, Siljan Turism AB, Inlandsbanan AB och Dalhalla Förvaltnings AB har vi även tagit del av.

Vi kan konstatera att bolagsordningarna för de helägda bolaget och NODAVA är helt anpassade till det regelverk som finns i kommunallagen. När det gäller övriga delägda bolag har Inlandsbanan AB och Siljan Turism AB till delar anpassats till kommunallagen. Övriga bolags bolagsordningar har inga anpassningar till regelverket i kommunallagen.

Siljan Turism AB:s bolagsordning innehåller begränsningar som kräver ägarkommunernas godkännande vid ändringar av bolagsordningen. Inlandsbanan AB:s bolagsordning reglerar ägarkommunernas rätt att yttra sig innan beslut av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt fattas i bolaget. Här är värt att notera att kommunallagen numera säger att fullmäktige ska se till att man "får ta ställning" innan sådana beslut fattas.

Kommunfullmäktige har beslutat om ägardirektiv för de helägda bolagen och för NODAVA. Ägardirektiven för bolagen är fastställda av kommunfullmäktige följande år.

- Orsabostäder AB – 2001
- Orsa Lokaler AB – 2010

- Orsa Vatten och Avfall AB – 2013
- NODAVA – 2013

Ägardirektiven har ingen gemensam struktur. De innehåller sådant som också återkommer i bolagens bolagsordningar, exempelvis förekommer beskrivningar av bolagets ändamål både i ägardirektiv och i bolagsordningar. De ekonomiska målen som ställs av ägaren är till största delen allmänt hållna. Förutom vad avser soliditetsmålen för Orsa Vatten och Avfall AB samt NODAVA som har angetts genom procentsatser.

Förslag till nya ägardirektiv för Orsabostäder och Orsa Lokaler är enligt uppgift framtagna. Vi har inte tagit del av dessa.

2.1.2. Bedömning

Bolagsordningarna i de direkt och indirekt helägda bolagen uppfyller de krav som Kommunallagen ställer. Även NODAVAS bolagsordning är helt anpassad till dessa krav. Inlandsbanan AB och Siljan Turism AB:s bolagsordningar är till delar anpassade till kraven.

Vår bedömning är att kontrollmålet i detta avseende är uppfyllt. Dock vill vi påpeka att vi inte kunnat konstatera att anpassningen av bolagsordningarna till Kommunallagens krav i de delägda bolagen har varit föremål för ett medvetet avgörande i kommunen. En sådan värdering bör göras.

Ägardirektiven är, utom avseende Orsabostäder AB relativt aktuella. De olika tidpunkterna för fastställande gör att de har olika struktur. En vanlig företeelse som brukar uppstå när man hanterar ägardirektiv vid olika tillfällen är att de inte är anpassade till varandra och får olika struktur och innehåll. Dessutom finns det en risk att liknande beskrivningar ges i flera dokument, vilket ökar risken till otydlig styrning. Det saknas också, i stort, konkreta krav eller mål som ägaren har på bolagen. Därmed avhänder sig kommunen möjligheten att styra bolagen.

Vår bedömning är, avseende ägardirektiven, att kontrollmålet delvis är uppfyllt.

2.2. Finns fastställda strategier för hur ägarstyrningen ska hanteras?

2.2.1. Iakttagelser

Vi har inte funnit att det, utöver de angivna ägardirektiven finns fastställda strategier för ägarstyrningen i kommunen. Detta kan vara en orsak till att vi, vid våra intervjuer får en samstämmig beskrivning av att rollerna mellan ägare och bolagsledning är otydliga. I framförallt Orsa Lokaler AB anser bolagsledningen att kommunen som ägare tenderar att vilja detaljstyra bolaget. Denna uppfattning delas inte av ägaren – kommunen. Bägge uttrycker dock behovet av att utveckla en tydligare dialog.

I ägardirektivet till Orsa Lokaler AB sägs att kommunchef och/eller ekonomichef har rätt att delta i bolagets styrelsesammanträden. Vid våra intervjuer har framkommit att ekonomichefen deltar löpande i styrelsesammanträdena. Denna närvarorätt regleras inte på samma sätt i Orsabostäder AB.

Vi noterar också att kommunen i relation till Orsa Vatten och Avfall AB har en tät kontakt. Detta kan bero på att det pågått ett arbete med att ta fram en ny VA-plan för kommunen.

2.2.2. Bedömning

Styrningen av aktiebolag utifrån ett ägarperspektiv kan inte jämföras med styrningen av den kommunala verksamheten som bedrivs i förvaltningsform. Ansvar för styrningen av aktiebolaget utgår ifrån aktiebolagslagstiftningen och där regleras både styrelsens och vd:s ansvar. Ansvar som styrelseledamot och vd i ett aktiebolag utövas som syssloman där man säger att sysslomannen har en vårdnadsplikt över bolagets verksamhet. Därför är det viktigt att man klargör rollfördelningen mellan bolagets funktionärer och ägaren. Om ägaren tar för stort del i bolagets operativa frågor riskerar man att urholka det sysslomannaansvar som bolagets funktionärer har. Om ägaren väljer att inte delta i styrningen av bolagets verksamhet finns det en risk att bolaget agerar på ett sätt som inte motsvarar ägarens förväntningar.

Ur ett kommunalt perspektiv menar vi att det ställs extra krav på att utveckla rollfördelningen mellan ägare och bolag. För det första har vi det regelverk som finns i Kommunallagen och som ställer krav på kommunen som ägare att agera i förhållande till det hel- och delägda bolaget. För det andra krävs att det mellan organ och funktioner i kommunen görs en ansvarsfördelning som är anpassad för den styrning som kommunen, som ägare, vill utöva över bolagen.

Att som ägarrepresentant löpande delta i ett bolags styrelsesammanträden kräver en tydlig rollfördelning och en gemensam syn mellan bolaget och ägaren om ansvarsfördelningen. Frågan är om det ens är lämpligt att ägaren, åtminstone löpande, deltar i styrelsens arbete. Självklart ska ägarens syn och krav på verksamheten vara styrande, men frågan är om detta kan lösas på annat sätt.

Av den anledningen är det av yttersta vikt att ägaren, kommunen i en strategi uttalar hur styrningen och rollfördelningen i förhållande till hel- och delägda bolag ska ske.

Vår bedömning är att det saknas en sådan strategi idag. Kontrollmålet kan inte anses som uppfyllt.

2.3. *Bedriver kommunstyrelsen uppsiktsplikten enligt Kommunallagen 6kap 1§?*

2.3.1. *Iakttagelser*

Sedan årsskiftet 2012/13 har kommunallagens regler för kommunstyrelsens uppsiktsplikt skärpts. Redan tidigare har kommunstyrelsen haft att ansvara för uppsikten över kommunens hel- och delägda bolag. Sedan 2013 ska kommunstyrelsen (Kommunallagen 6 kap 1a-b), utöver att utöva uppsikten i ett årligt beslut pröva om den verksamhet som respektive bolag har bedrivit under föregående kalenderår har varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna. Dessutom ska kommunstyrelsen, enligt Kommunallagens 6 kap 1b §, vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att de krav som anges i 3 kap. 17 och 18 §§ är uppfyllda. Det är här värt att notera att denna uppsiktsplikt ska utövas över alla bolag, oavsett ägarandel.

Vi har gått igenom handlingar från kommunstyrelsens sammanträden under åren 2013 – 2015. Inte vid något tillfälle har kommunstyrelsen behandlat uppsiktsplikten. Vare sig i årliga beslut eller att man vidtagit åtgärder med anledning av kraven i kommunallagen. Vi har heller inte sett att kommunstyrelsen, som organ, haft en strukturerad informationsinhämtning för att kunna uppfylla uppsikten.

2.3.2. Bedömning

Då vi inte kan se att kommunstyrelsen har behandlat ansvaret för uppsiktsplikten vid något tillfälle under åren 2013 – 2015 är det vår bedömning att kontrollmålet inte är uppfyllt.

2.4. Sker en tillfredsställande uppföljning och dialog med de hel- och delägda bolagen?

2.4.1. Iakttagelser

Någon strukturerad dialog förekommer inte. Vare sig mellan kommunen och de helägda bolagen eller mellan kommunen och andra delägare i de delägda bolagen. I Orsa Lokaler AB:s ägardirektiv sägs att kommun- och ekonomichefen i kommunen ska ges tillfälle att delta i bolagets styrelsesammanträden. Enligt uppgift deltar ekonomichefen vid bolagets styrelsesammanträden.

Mellan Orsa Vatten och Avfall AB och kommunen sker, enligt uppgift en löpande dialog. Denna dialog är nästan uteslutande av informell karaktär. Till skillnad från de andra helägda bolagen godkänner fullmäktige bolagets budget i samband med att man beslutar om taxorna. Tillsammans med de övriga ägarbolagen i Älvdalen och Mora har vd för NODAVA en mängd ägarrelaterade möten under ett år.

I ägardirektiven för de helägda bolagen finns uttalat vad som bolagen ska informera ägaren, kommunen om och vilka underlag som ska levereras för kommunens uppföljning. Sammanfattningsvis ser det ut enligt följande.

- Orsabostäder AB – ska leverera den information som kommunstyrelsen begär samt leverera underlag till årsredovisning. Bolagets ledning ska informera kommunfullmäktige eller kommunstyrelsen om bolagets verksamhet minst två gånger per år.
- Orsa Lokaler AB – bolagets budgetprocess ska samordnas med kommunens och bolaget ska leverera underlag till årsredovisning. Bolaget ska allmänt hålla kommunen väl informerad om verksamheten.
- Orsa Vatten och Avfall AB – ska redovisa ekonomisk ställning och resultat senast 30/4 och senast i augusti leverera underlag till delårsrapport. Bolaget ska vid dessa tillfällen redovisa viktigare omständigheter och förhållanden som kan påverka bolagets verksamhet. Bolaget ska kalla till ägarrådsmöte två ggr per år. Verksamhetsplan och budget ska tillställas kommunen senast 31 dec

I NODAVA:s ägardirektiv sägs att bolaget ska informera ägarna om ekonomisk ställning och resultat två gånger per år. I likhet med Orsa Vatten och Avfall AB ska bolaget kalla till

ägarrådsmöte två gånger per år. Man kan utgå ifrån att dessa ägarråd sammanfaller för de bägge bolagen och även med de andra kommunernas ägarbolag.

I övriga delägda bolag har vi inga uppgifter om att det sker en strukturerad rapportering och dialog.

2.4.2. Bedömning

Vi noterar att det inte finns någon sammanhållande uppföljning och dialog mellan kommunen som ägare och bolagen. Visst ska man ta hänsyn till de olika bolagens verksamhet och kommunens behov av att följa upp och ha dialog, men det tycks saknas en struktur och genomtänkt idé från kommunens, ägarens sida om hur dialog och uppföljning ska ske. Detta blir uppenbart då man jämför vad som sägs i ägardirektiven för respektive bolag.

Vi gör därför bedömningen att kontrollmålet delvis är uppfyllt. Det sker en dialog mellan ägaren och de helägda bolagen. Även mellan kommunen, de andra delägarna i NODAVA och bolagets ledning sker en dialog. Dessa dialoger och dialogtillfällen saknar dock struktur varför vi anser att dialogen inte full ut kan betraktas som tillfredsställande.

När det gäller uppföljning och uppföljningstillfällen anser vi att det inte är tillfredsställande att de helägda bolagen, enligt ägardirektiven har olika rutiner och tidpunkter för rapportering och information.

Vad avser de delägda bolagen måste det ses som en brist att kommunen, som delägare inte har försäkrat sig om hur rapportering ska ske från dessa bolag.

2.5. Finns överenskommelser med övriga aktieägare i de delägda bolagen?

2.5.1. Iakttagelser

Orsa kommun har, enligt uppgift ett uppdrags- och samarbetsavtal med de andra ägarkommunerna i NODAVA. Vi har fått uppfattningen av att det ägarsamråd med delägarna i bolaget som nämns i ägardirektiven inte sker för NODAVA enskilt, utan man har ett gemensamt samråd avseende samtliga områden där samarbete sker. Oavsett i vilken associationsform samarbetet sker.

Vid vår intervju med NODAVA:s funktionärer uttryckte bolagets ordförande ett behov av att ha dialog med ägarkommunernas kommunstyrelseordförande och sade sig ha för avsikt att föreslå sådana, återkommande träffar.

Vi har inte tagit del av eventuella överenskommelser i övriga, delägda bolag, men vi har vid våra intervjuer förstått att det åtminstone vad avser Dalhalla Förvaltnings AB förekommer diskussioner om att revidera aktieägaravtalet. Det torde innebära att det finns ett avtal.

2.5.2. Bedömning

Vår bedömning är att kontrollmålet inte uppfylls. Uppenbarligen finns det åtminstone ett, möjligen flera samarbets- eller aktieägaravtal. Då vi trots förfrågan inte kunnat ta del av dessa anser vi att administrationen rörande dessa avtal och kunskap om avtalen måste

förbättras. Dessutom bör även här något organ eller funktion i kommunen få ansvar för att företräda ägaren i kontakter med övriga aktieägare.

2016-01-14

Uppdragsledare

Projektledare

AKTIEÖVERLÅTELSEAVTAL

Mellan Orsa Kommun med organisationsnummer 212000-2189 och adress Box 23, 794 23 Orsa hädanefter under benämningen "Köparen" och Orsabostäder AB med organisationsnummer 556215-5084 och adress Box 18, 794 21 Orsa hädanefter under benämningen "Säljaren" och gemensamt benämnda "Parterna" har följande avtal träffats.

Avtalet består av detta huvuddokument

1. Information om Bolaget

Föremål för överlåtelse är samtliga aktier i Säljarens dotterbolag Orsa Lokaler AB.

Definitioner

I Avtalet skall nedan angivna termer ha följande betydelse:

Med **Aktierna** avses samtliga (5 000) aktier i Bolaget, ägda av Säljaren.

Med **Avtalet** avses detta huvuddokument.

Med **Bolaget** avses Orsa Lokaler AB med organisationsnummer 556691-3884 med ett totalt antal aktier om ettusen (5 000) stycken.

Med **Köpeskillingen** avses den ersättning som Köparen skall erlägga till Säljaren enligt punkten 3.

Med **Tillträdesdagen** avses den 1 januari 2016.

1 Överlåtelse

1.1 Aktieöverlåtelse

Säljaren överlåter härmed Aktierna till Köparen för en köpeskillning enligt punkt 3.

2 Tillträde

2.1 Tidpunkt och övertagande av rättigheter och skyldigheter

Aktierna skall av Köparen tillträdas på retroaktivt Tillträdesdagen. Från och med Tillträdesdagen övertar Köparen samtliga rättigheter och skyldigheter som följer med äganderätten till Aktierna.

3 Köpeskillning

3.1 Belopp

Köpeskillingen grundar sig på i Orsabostädernas redovisning bokfört värde 2015-12-31, d.v.s. summa fyramiljonerfyrahundrafyrtioåtta tusen (4 448 000) kronor.

Köparen skall erlägga köpeskillingen i form av kontant betalning 10 dagar efter detta avtal undertecknande genom insättning på Säljarens pluskonto pg 498033-0.

4 Övrigt

4.1 Garantier

Säljaren lämnar inte några som helst garantier gällande Bolagets status.

5 Beslutsgång

5.1 Beslut

Principbeslut har tagits på Säljarens styrelsemöte 2016-02-11 och sänder nu ärendet till bolagsstämman för godkännande.

Köparen behandlar ärendet i den ordning som sig bör enligt kommunens rutiner.

Avtalet har upprättats i två (2) likalydande exemplar, av vilka Parterna tagit var sitt.

Orsa den

Bernt Westerhagen

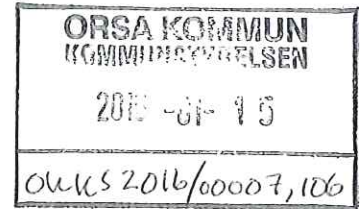
Styrelseordförande Orsabostäder

Mikael Thalín

Kommunstyrelsen ordförande

Beslut (6.)

Orsa kommun
Revisorerna

Missiv

Kommunstyrelsen

Granskning av kommunens upphandlingssamarbete med Mora kommun

Revisorerna har genom PwC genomfört en granskning av kommunens upphandlingssamarbete med Mora kommun.

Syftet med granskningen var att undersöka om upphandlings/inköpssamarbetet med Mora kommun är ändamålsenligt och effektivt. Granskningen visar att de formella grunderna för samarbetet har utvecklats under 2015. Ett nytt samarbetsavtal har godkänts av kommunstyrelsen den 14 september. Det tidigare gällande inköpsreglementet har ersatts av en *Policy för inköp och upphandling* som antogs av fullmäktige den 23 november 2015.

Revisionen anser att grunderna finns för en mer ändamålsenlig hantering av inköp och upphandling i Orsa kommun. Vi bedömer dock vikten av att samtliga som berörs av inköp/upphandling kontinuerligt utbildas samt att det sker en kontinuerlig utveckling av innehållet i Policyn för inköp och upphandling.

Kritiskt när det gäller offentlig upphandling är att två grundläggande aspekter måste tillgodoses för att åstadkomma effektivitet och ändamålsenlighet. Den ena gäller formuleringen av de krav man ställer så att produkter eller tjänster kan ge den nytta som avses. Den andra aspekten handlar om att göra formellt rätt upphandlingsförfarandet. I det första fallet krävs sådan ingående kunskap om det aktuella ärendet att den endast finns i den verksamhet som skall nyttja varan eller tjänsten. I det andra fallet krävs sådana kompetenser som inköpskontoret skall tillhandahålla. Det finns nästan inga fall där bägge kompetenserna finns hos endera av de inblandade parterna. Dessa måste således samarbeta mycket ingående med djup respekt för varandras skilda roller och kompetenser. Denna form av samarbete lyckas man i praktiken inte alltid uppnå, vilket skapar risker för mindre ändamålsenliga upphandlingar och att kommunen inte blir en så kvalificerad inköpande aktör som avses och som den kommunala budgeten medger.

Sannolikt krävs successiv utveckling av kommunens eget regelverk och återkommande utbildning för dem som har ansvar att beställa för kommunens räkning. Men därutöver behöver säkerligen upphandlingskontoret noga överväga sina styrkor och svagheter samt utveckla ändamålsenliga arbetssätt för sina delar av de kommunala upphandlingarna. Som ofta kan man även i dessa frågor konstatera att en förstärkt intern kontroll av verksamheten (i praktiken ett kvalitetsarbete) borde kunna vara ett gott verktyg för en gynnsam utveckling.

Vidare kan den finansieringsmodell som tillämpas för upphandlingskontoret ifrågasättas. För närvarande utgår ett särskilt tillägg (som går till upphandlingskontoret) på priserna när

det gäller ramavtal. Det finns knappast skäl att särbehandla ramavtal på detta sätt. Det krånglar till, utan att skapa förutsättningar för kostnadsminskningar vare sig på upphandlingskontoret eller i verksamheterna. Upphandlingskontorets kostnader måste till slut betalas av kommunerna själva och det rimliga vore att fördela kostnaderna mellan de samverkande kommunerna i proportion till deras respektive användning av tjänsterna.

Revisorerna vill ha kommunstyrelsens svar och kommentarer över granskningsrapporten senast den 15 februari 2016.

MARS

Orsa den 4 januari 2016

Elsmari Laggar-Bärjegård

Ordförande

Revisionsrapport

Granskning av Orsa kommuns upphandlingssamverkan med Mora kommun

Revisorerna Orsa kommun

Anders Törnqvist

December 2015

pwc

ORSA KOMMUN
KOMMUNSTYRELSEN

2016-01-04

Innehåll

1.	Inledning.....	2
1.1.	Bakgrund	2
1.2.	Syfte och revisionsfråga.....	2
1.3.	Revisionskriterier	2
1.4.	Kontrollmål.....	2
1.5.	Metod.....	3
2.	Iakttagelser och bedömningar	4
2.1.	Samarbetsavtalet	4
2.1.1.	Iakttagelser	4
2.1.2.	Bedömning och rekommendationer	5
2.2.	Lever Orsa kommun upp till samarbetsavtalet och de fastställda arbetsätten? Finns rätt kompetens och organisation i Orsa kommun för att kunna möta upp avtalet?	5
2.2.1.	Iakttagelser	5
2.2.2.	Bedömning och rekommendationer	6
2.3.	Lever Mora kommun upp till samarbetsavtalet och de fastställda arbetsätten? 6	6
2.3.1.	Iakttagelser	6
2.3.2.	Bedömning och rekommendationer	7
2.4.	Hur säkerställer Orsa kommun att de kravspecifikationer som görs är ändamålsenliga och korrekta? Har Orsa tillräcklig kompetens för att utforma korrekta kravspecifikationer inom olika områden?	7
2.4.1.	Iakttagelser	7
2.4.2.	Bedömning och rekommendationer	8
2.5.	Är de tekniska kraven och formerna för upphandlingsadministrationen för avancerade för att Orsa kommun skall kunna göra upphandlingar?	8
2.5.1.	Iakttagelser	8
2.5.2.	Bedömning	9
2.6.	Hur ser utvärderingsmetoden ut för att avgöra ”det mest ekonomisk fördelaktiga anbudet”	9
2.6.1.	Iakttagelser	9
2.7.	Är det Mora kommun som signerar samtliga avtal?	10
2.7.1.	Iakttagelser	10
2.8.	Är det korrekt att Mora kommuns upphandlingsenhet tar procent på upphandlade volymer av leverantörer?	10
2.8.1.	Iakttagelser	10
2.8.2.	Bedömning	10
3.	Sammanfattande bedömning och svar på revisionsfrågan	11

1. *Inledning*

1.1. *Bakgrund*

Orsa kommun har ett samarbete med Mora kommun gällande upphandling och inköp. Ändamålsenligheten i samarbetet har under ett antal år varit föremål för diskussioner. Frågorna har rört om Orsa kommuns upphandlings- och inköpsarbete genom samarbetet med Mora kommun bedrivs på ett ändamålsenligt och effektivt sätt.

Revisorerna har i sin riskanalys bedömt att en granskning av ändamålsenligheten behöver göras.

1.2. *Syfte och revisionsfråga*

Revisionsfrågan som ska besvaras av granskningen är om upphandlings/inköpsarbetet är ändamålsenligt för Orsa kommun?

1.3. *Revisionskriterier*

Revisionskriterierna utgörs av de styrdokument som reglerar samarbetet och samt de mål som finns avseende inköps- och upphandlingsverksamheten.

1.4. *Kontrollmål*

Följande kontrollmål bildar underlag för besvarandet av revisionsfrågan:

- Lever Orsa kommun upp till samarbetsavtalet och de fastställda arbetssätten? Finns rätt kompetens och organisation i Orsa kommun för att kunna möta upp avtalet?
- Lever Mora kommun upp till samarbetsavtalet och de fastställda arbetssätten?
- Hur säkerställer Orsa kommun att de kravspecifikationer som görs är ändamålsenliga och korrekta?
- Har Orsa tillräcklig kompetens för att utforma korrekta kravspecifikationer inom olika områden?
- Är de tekniska kraven och formerna för upphandlingsadministrationen för avancerade för att Orsa kommun skall kunna göra upphandlingar?
- Hur ser utvärderingsmetoden ut för att avgöra "det mest ekonomisk fördelaktiga anbudet"?
- Är det Mora kommun som signerar samtliga avtal?
- Är det korrekt att Mora kommuns upphandlingsenhet tar procent på upphandlade volymer av leverantörer?

1.5. Metod

Personliga intervjuer har genomförts med koordinator på kommunledningskontoret i Orsa, socialchef i Orsa samt upphandlingschef i Mora kommun. Telefonintervju har gjorts med ekonomichef i Orsa.

Tillgängliga styrdokument har studerats.

Berörda befattningshavare har haft möjlighet att lämna synpunkter på ett utkast av rapporten.

2. *Iakttagelser och bedömningar*

2.1. *Samarbetsavtalet*

2.1.1. *Iakttagelser*

Mora, Orsa och Älvdalens kommuner har samarbetat inom upphandlingsområdet under relativt lång tid. Som grund för samarbetet har ett samarbetsavtal funnits, detta har dock sedan en tid slutat gälla. I praktiken har dock samarbetet fungerat, dock utan att vara formellt reglerat.

Arbetet med att ett nytt samarbetsavtal påbörjades under våren 2015 och ett förslag ska under hösten antas av de ingående kommunerna (Mora, Orsa och Älvdalen). Kommunstyrelsen i Orsa beslutade 14/9 2015 att godkänna förslaget till samarbetsavtal.

Avtalsförslaget reglerar samarbetet avseende *ramavtalsupphandlingar* och *objektupphandlingar*. *Direktupphandlingar* görs av respektive organisation.

Avtalet reglerar att Mora kommun fungerar som inköpscentral enligt LOU som upphandlar ramavtal i eget namn. Det innebär att beslut om att upphandla på ramavtal liksom beslut under genomförandet av en ramavtalsupphandling fattas av inköpscentralen, dock i samråd med berörda förvaltningar i Orsa och Älvdalen. Inköpscentralen ansvarar för att förvalta och följa upp ramavtal, tillhandahålla avtalsdatabas och information via intranät.

Även genomförande av objektupphandlingar ingår i avtalet. Det framgår att *"Inköpscentralen åtar sig objektupphandlingar i den omfattning som det med hänsyn till uppdragets innehåll och omfattning och rådande arbetsbelastning, är resursmässigt möjligt för enheten vid varje enskilt tillfälle."* Avtalet ger inköpscentralen mandat att fatta tilldelningsbeslut och teckna kontrakt vid objektupphandlingar för Orsa kommuns (och Älvdalens) räkning.

Telefonsupport i allmänna upphandlingsfrågor ingår i samarbetsavtalet och även tjänster som t ex utbildning, processtöd och andra uppdrag *"i den mån det är möjligt med hänsyn till rådande resurssituationer."*

Inköpscentralen har processrätten vid en eventuell domstolsprövning av en ramavtalsupphandling och för upphandlingar där fullmakt finns för inköpscentralen att genomföra upphandlingen.

Mora kommun finansierar 50 procent av inköpscentralens nettokostnader, Orsa och Älvdalens kommuner finansierar 25 procent vardera.

Mora kommun erhåller enligt avtalet så kallade administrativa ersättningar för sina ramavtal. Ersättningen tas ut som en procentsats från avropade volymer från ramavtalet. Ersättningen betalas av ramavtalsleverantörer till Mora kommun.

Avtalet gäller tills vidare med ett års varsel. Uppsägning ska ske skriftligen.

2.1.2. Bedömning och rekommendationer

Ett tydligt avtal som reglerar förhållandena mellan inköpscentralen i Mora och Orsa är givetvis en grundläggande faktor för ett bra samarbete. Av intervjuerna uppfattar vi att samarbetet hittills inte alltid fungerat helt friktionsfritt. Vi uppfattar att en bidragande orsak till detta har varit otydliga förväntningar på varandras roller och uppgifter i upphandlingsfrågor. Förutsättningarna för ett förtroendefullt och för alla parter givande samarbete måste därför i och med det nya avtalet betraktas som goda. För att avtalets innehåll ska "hållas levande" bedömer vi dock att det behöver skapas en struktur för en regelbunden dialog mellan parterna. Ett forum behöver skapas där representanter för parterna kan diskutera gemensamma upphandlingsfrågor och vid behov lösa eventuella problem.

2.2. Lever Orsa kommun upp till samarbetsavtalet och de fastställda arbetssätten? Finns rätt kompetens och organisation i Orsa kommun för att kunna möta upp avtalet?

2.2.1. Iakttagelser

Inom Orsa kommun hanteras upphandlingsfrågorna på strategisk nivå av koordinator på kommunledningskontoret. Upphandlingar och beställningar görs på verksamhetsnivå.

Ett arbete har genomförts inom kommunen med att se över och uppdatera styrdokument kopplade till avtalet. Följande dokument omfattas:

- Gällande inköpsreglemente (från 2011) har ersatts med "*Policy för inköp och upphandling*" som antogs av fullmäktige 23/11 2015. Under processen med att arbeta fram riktlinjerna har en dialog förts internt inom kommunen, med kommunens bolag och med inköpscentralen i Mora.
- En ny *delegationsordning* är framtagen där roller och ansvar angående upphandlingar regleras. Beslut om att anta delegationsordningen har fattats och delegationsordningen gäller från 1/10 2015.
- För att säkerställa att upphandlingar sker på rätt sätt har dessutom en *inköps-handbok* arbetats fram. Även detta har skett i dialog med inköpscentralen i Mora. Målet med inköpshandboken är att den "*ska vara ett stöd i det dagliga arbetet och styra alla inköpsaktiviteter för att skapa en effektiv och samordnad upphandling för att minska kommunens kostnader och bidra till att öka verksamhetsnyttan.*" I handboken klargörs olika forum och roller i upphandlingsprocessen. Två viktiga roller är "*beställare*" och "*inköpssamordnare*". Beställaren har rätt att göra beställningar av varor och tjänster från ramavtal och även rätt att göra små beställningar (lunch, presenter o dyl) då ramavtal saknas upp till ett värde av 5000 kr. Vid högre belopp ska beställaren kontakta inköpssamordnaren. Inköpssamordnaren ansvarar för och samordnar respektive förvaltnings direktupphandlingar upp till 505 800 kr och är även ansvarig för att föreslå förvaltningens representanter till referensgrupper vid ramavtalsupphandlingar. Avsnitt finns även som beskriver vad som gäller beträffande jäv, mutor/bestickning, dokumentation och sekretess.

Utbildning i och information om tillämpningen av styrdokumentet i verksamheten ska påbörjas under första kvartalet 2016. Hittills har information lämnats om arbetet med översynen. Policy och inköpshandbok har presenterats för kommunens ledningsgrupp och för assistenter.

2.2.2. Bedömning och rekommendationer

Huruvida Orsa kommun lever upp till samarbetsavtalet och de fastställda arbetssätten kan ännu inte bedömas då avtalet nyligen formellt beslutats och inte implementerats fullt ut. Min bedömning är dock att upphandlings- och inköpsarbetet tidigare inte i alla delar fungerat i enlighet med innehållet i det nya avtalet. Vi uppfattar att roller och ansvar beträffande upphandlingar inte varit tydligt definierade och att beteendet vid upphandlingar och inköp inte varit i linje med vad som kan anses vara optimalt.

Relevanta och aktuella styrdokument behöver finnas på plats för att ge riktlinjer och vägledning vid tillämpningen av det nya samarbetsavtalet. Det är därför bra att en översyn av dessa har gjorts och resulterat i en dokumentstruktur som ger goda förutsättningar för effektiva upphandlingar. Utmaningen ligger i att implementera styrdokumentet i verksamheten. De som genomför upphandlingar och inköp på verksamhetsnivå behöver ha god kunskap om upphandlingsprocessen och den roll och det ansvar respektive person/funktion har i denna.

Utbildnings- och informationsinsatser behövs således. Enligt uppgift har vissa utbildningsinsatser genomförts, dock uppfattar vi att utbildningsinsatserna avstannat. Det är därför av vikt att utbildningsinsatserna åter påbörjas. Risker är annars att de nya styrdokumentet inte får genomslag och att organisationen/verksamheten fortsätter eller återgår till gamla mindre önskvärda beteenden inom upphandlingsområdet. Utbildningsinsatserna bör vara regelbundna och återkommande då organisation, uppgifts- och ansvarsfördelning förändras över tid. Det bör också övervägas om inte samordning av utbildningsinsatserna kan göras mellan Mora, Orsa och Älvdalen. Gemensamt genomförda utbildningsinsatser kan bidra till ett fruktbart erfarenhetsutbyte mellan kommunerna och därmed utveckla inköp- och upphandlingsprocessen och också skapa en vi-känsla bland dem som arbetar med upphandlingar i de tre kommunerna.

När det gäller följsamheten till ramavtalen – om verksamheten handlar via ramavtal eller använder andra leverantörer – så finns i kommunen inget system för att följa upp detta. Det innebär således svårigheter att bedöma hur effektiva ramavtalen är ur kostnadssynpunkt. Här bör en utveckling ske så att möjligheter skapas för att få underlag för bedömning av ramavtalens effektivitet.

2.3. Lever Mora kommun upp till samarbetsavtalet och de fastställda arbetssätten?

2.3.1. Iakttagelser

Upphandlingsenheten i Mora hanterar upphandlingar för Mora kommun och fungerar även som inköpscentral för upphandling av ramavtal för varor och tjänster åt Orsa och Älvdalens kommuner. Upphandlingsenheten har ett ansvar att i nära samarbete med medlemskommunerna besluta om avtalsområden lämpliga för ramavtal, att upphandling genomförs och att ramavtal tecknas inom beslutade områden.

Upphandlingsenheten består av tre personer; upphandlingschef, upphandlare och upphandlingscontroller. En upphandlare har nyligen pensionerats. Upphandlingschefen leder Mora kommuns upphandlingsverksamhet och rapporterar till kommunens ekonomichef och kommunchef. Upphandlaren ansvarar för ramavtal, objektspecifika upphandlingar och för förnyade konkurrensutsättningar. Upphandlaren leder även arbetet i referensgrupper och produktgrupper. Upphandlaren har mandat att fatta tilldelningsbeslut och underteckna avtal. Upphandlaren rapporterar till upphandlingschefen. Upphandlingscontrollern följer upp ramavtal.

Kommunerna bestämmer *vad* som ska upphandlas, medan upphandlingsenheten bestämmer *hur* upphandlingen ska gå till. Det är kommunerna själva som kan sin verksamhet och vet sina behov bäst, och står därför för "expertkunskapen" när kraven på varan/tjänsten (kravspecifikationen) ska formuleras. Upphandlarens roll är att agera projektledare samt ansvara för att upphandlingen genomförs på ett affärsmässigt sätt med hänsyn tagen till gällande lagstiftning.

2.3.2. Bedömning och rekommendationer

I likhet med resonemanget ovan kan det ännu inte bedömas hur Mora kommun lever upp till samarbetsavtalet och de bedömda arbetssätten då avtalet nyligen, den 14 september 2015, beslutats och implementering just börjat.

Av stor vikt för att samarbetet kommunerna emellan ska motsvara förväntningar och bidra till en effektiv upphandlingsprocess är att det finns en förtroendefull dialog mellan parterna och att roller är tydligt definierade. Ytterligare en viktig ingrediens är tillgänglighet, dvs att inköpscentralen är tillgänglig för frågor och konsultationer och att även personal i Orsa finns tillgänglig om eller när uppgifter behövs för pågående eller kommande upphandlingar.

Av intervjuerna framgår att tillgängligheten och kommunikationen kan förbättras hos båda kommunerna. En medvetenhet om detta finns från både Mora och Orsa och arbete pågår med att förbättra tillgänglighet och service från båda kommunerna.

I och med att en erfaren upphandlare i upphandlingsenheten i Mora nyligen pensionerats så försvann mycket kunskap och kompetens i upphandlingsfrågor. Av vikt blir att säkerställa så att tillräcklig kompetens framdeles finns tillgänglig så att upphandlingsenheten har förutsättningar att leva upp till åtaganden och förväntningar i samarbetsavtalet.

2.4. Hur säkerställer Orsa kommun att de kravspecifikationer som görs är ändamålsenliga och korrekta? Har Orsa tillräcklig kompetens för att utforma korrekta kravspecifikationer inom olika områden?

2.4.1. Iakttagelser

Till varje upphandling utses en referensgrupp som har till uppgift att bestämma vilka krav som ska finnas på varan/tjänsten, ex. storlek, smak, färg, kvalitet, antal, på vilket sätt osv. Denna grupp är kommunens förlängda arm i arbetet med upphandlingen och ska representera kommunen. Medlemmarna i denna grupp har även till uppgift att förankra arbetet

i den egna kommunen samt att fatta beslut gällande kravspecifikation och utvärderingskriterier.

Ett beslut om upphandling kan fattas på två sätt:

Ramavtal: Kommunerna beslutar att ett ramavtal ska upphandlas för att täcka ett behov av varor som köps ofta ex. kontorsmaterial, livsmedel osv. Då bjuder upphandlingsenheten in till en upphandling och kommunerna utser deltagarna i referensgruppen.

Objektsspecifik upphandling: Om kommunen (Orsa) behöver köpa in någonting speciellt, som inte köps ofta, exempelvis en ismaskin, en tankbil till Räddningstjänsten eller en specialborr till byggprogrammet så tas kontakt med upphandlingsenheten och tillsammans genomförs upphandlingen.

Om särskild kompetens behövs för att upprätta kravspecifikationer så upphandlas konsulter som stöd. Som exempel kan nämnas att tekniska konsulter finns upphandlade på ramavtal.

2.4.2. Bedömning och rekommendationer

Medverkan i de referensgrupper som formeras vid en upphandling ska säkerställa att kravspecifikationerna är ändamålsenliga. Kombinationen av specifik verksamhetskunskap och kompetens och erfarenhet från upphandlingsområdet skapar förutsättningar för en effektiv upphandling. Av vikt är givetvis att inköpssamordnarna har god kunskap om var specifik kompetens finns att hämta inom "sin" förvaltning då de i sin roll utser medlemmarna i de referensgrupper som inrättas vid upphandlingar.

Min bedömning är att tydliggörandet av roller och ansvar som gjorts inom ramen för översynen av styrdokumentet och i synnerhet genom inköpshandboken innebär att det skapas bra förutsättningar för ändamålsenliga kravspecifikationer och att tillräcklig kompetens finns att tillgå. Genom en bra dialog mellan upphandlingsenheten i Mora och kommunen skapas även goda möjligheter till erfarenhetsutbyte och kompetensutveckling.

2.5. Är de tekniska kraven och formerna för upphandlingsadministrationen för avancerade för att Orsa kommun skall kunna göra upphandlingar?

2.5.1. Iakttagelser

Regelverket vid offentliga upphandlingar är omfattande och komplicerat. Det innebär att specialistkompetens ofta krävs för att upphandlingsprocessen ska fungera korrekt. Kompetens, vana och erfarenhet från upphandlingar innebär givetvis att riskerna för att fel begås reduceras. Ett fel kan exempelvis innebära att en upphandling får göras om vilket kostar i tid och pengar. Krav på skadestånd kan också resas.

I en relativt liten kommun som Orsa kan det vara svårt att upprätthålla tillräcklig kompetens för att administrera mer omfattande ramavtals- och objektsupphandlingar då sådana inte förekommer så frekvent.

Inom Orsa kommun hanteras upphandlingsfrågorna på strategisk nivå av koordinator på kommunledningskontoret. Här finns god kompetens och erfarenhet från upphandlingsområdet. I tjänsten ingår dock inte att operativt arbeta med specifika upphandlingar.

2.5.2. Bedömning

Riskerna för fel under upphandlingsprocessen måste bedömas som större om Orsa kommun ensam skulle svara för samtliga upphandlingar. I så fall behöver en organisation skapas som säkerställer att tillräckliga resurser och relevant kompetens finns.

2.6. Hur ser utvärderingsmetoden ut för att avgöra "det mest ekonomisk fördelaktiga anbudet"

2.6.1. Iakttagelser

Generellt gäller att de två grunderna för utvärdering är:

- Lägst anbudspris. Priset är det enda som avgör – anbudet med lägst pris ska antas om samtliga krav och villkor är uppfyllda vid prövningen av anbudet.
- Ekonomiskt mest fördelaktiga anbud. Anbudet utvärderas utifrån tilldelningskriterierna och utvärderingsmodellen. Det anbud som efter utvärdering är det mest ekonomiskt fördelaktigt ska antas.

Vid utvärdering av "det mest ekonomiskt fördelaktiga anbudet" används ofta den så kallade "mervärdesmetoden".

Mervärdesmetoden bygger på principen att de utvärderingskriterier utöver pris som bedöms i utvärderingen, ges ett mervärde i kronor och att detta värde anges i förfrågningsunderlaget. På så sätt läggs grunden för en medveten och affärsmässig avvägning mellan priset och angivna utvärderingskriterier. Dessutom klargörs för anbudsgivarna vilket ekonomiskt värde som tillmätts de olika utvärderingskriterierna. Varje utvärderingskrav värderas för sig och åsätts ett ekonomiskt värde i kronor. Det totala maximala mervärdet erhålls genom att summera samtliga mervärden. Vid utvärdering av anbudet betygsätts utvärderingskraven på en lämplig skala. Mervärdena subtraheras från den nollställda anbudssumman. Resultatet kallas anbudets jämförelsesumma. Anbudet med den lägsta jämförelsesumman är det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet.

2.7. Är det Mora kommun som signerar samtliga avtal?

2.7.1. Iakttagelser

Mora kommun signerar alla ramavtal i eget namn och även objektupphandlingar på delegation. Vid direktupphandlingar sker signering i enlighet med delegationsordning.

2.8. Är det korrekt att Mora kommuns upphandlingsenhet tar procent på upphandlade volymer av leverantörer?

2.8.1. Iakttagelser

Mora kommun erhåller administrativa ersättningar för sina ramavtal. Ersättningen tas ut som en procentsats (1, 2 eller 3 procent) från avropade volymer. Ersättningen betalas av ramavtalsleverantörerna.

2.8.2. Bedömning

Den administrativa ersättningen är en del av finansieringen av upphandlingsenheten i Mora. Enhetens nettokostnader täcks av de tre kommunerna enligt principen Mora 50 procent, Orsa 25 procent och Älvdalen 25 procent. Ju mer intäkter som erhålles via köp på ramavtal desto lägre blir upphandlingsenhetens nettokostnad vilket innebär att kostnaden för driften av upphandlingsenheten blir lägre för de tre kommunerna. Det är därför viktigt att följsamheten till ramavtalen är god. Den administrativa ersättningen betalas av leverantörerna vilket innebär att den sammanlagda ekonomiska effekten sannolikt inte motsvaras av intäkten från ersättningen, då leverantörerna i någon utsträckning kan anpassa sina priser efter ersättningens storlek.

3. *Sammanfattande bedömning och svar på revisionsfrågan*

Granskningen skulle besvara revisionsfrågan om upphandlings-/inköpssamarbetet är ändamålsenligt för Orsa kommun.

Av granskningen framgår att ett samarbete inom upphandlingsområdet under relativt lång tid har funnits mellan kommunerna Mora, Orsa och Älvdalen. Som grund för samarbetet har ett samarbetsavtal funnits, detta har dock sedan en tid slutat gälla. I praktiken har dock samarbetet fungerat, dock utan att vara formellt reglerat. Ett nytt avtal har antagits av Orsa kommun i september 2015.

Ett tydligt avtal som reglerar uppdrag, roller och ansvar är avgörande för att förväntningar på varandra ska överensstämna och samarbetet fungera. Vi uppfattar möjligheterna till detta som goda grundat på avtalets innehåll och den process som lett fram till avtalet.

I anslutning till arbetet med att ta fram det nya avtalet har även styrdokument setts över. Vi bedömer att dessa kan bli ett bra stöd för en effektiv upphandlingsprocess. Utmaningen ligger nu i att implementera styrdokumentet i verksamheten. För detta behövs fortlöpande informations- och utbildningsinsatser.

Samarbetet omfattar ramavtalsupphandlingar och objektsupphandlingar. För att få ut full effekt av upphandlade ramavtal är det av vikt att följsamheten till ramavtalen är god. I kommunen finns inget system för att följa upp detta. Det innebär således svårigheter att bedöma hur effektiva ramavtalen är ur kostnadssynpunkt. Här bör en utveckling ske så att möjligheter skapas för att få underlag för bedömning av ramavtalens effektivitet. En god följsamhet till ramavtal innebär dessutom, genom det administrativa påslaget, att upphandlingsenhetens nettokostnader minskar som i sin tur då får till följd att Orsa kommuns kostnader för finansiering av upphandlingsenheten minskar.

Orsa kommun är en relativt liten kommun. Det kan därför vara svårt att upprätthålla tillräcklig kompetens för att administrera mer omfattande ramavtals- och objektsupphandlingar då sådana inte förekommer så frekvent. Riskerna för fel under upphandlingsprocessen måste bedömas som större om Orsa kommun ensam skulle svara för samtliga upphandlingar. I så fall behöver en organisation skapas som säkerställer att tillräckliga resurser och relevant kompetens finns.

Sammantaget visar granskningen att upphandlings-/inköpssamarbetet i väsentliga delar är ändamålsenligt för Orsa kommun. Följande rekommendationer lämnas dock för det fortsatta arbetet:

- Skapa ett forum där representanter för parterna kan diskutera gemensamma upphandlingsfrågor och vid behov lösa eventuella problem.
- Genomför informations- och utbildningsinsatser avseende det nya samarbetsavtalets innehåll med tillhörande styrdokument.

- Undersök möjligheterna till gemensamma utbildningsinsatser med Mora och Älvdalen.
- Följ systematiskt upp följsamheten till upphandling via ramavtal.

2015-12-10

Hans Gåsste

Uppdragsledare

Anders Törnqvist

Projektledare

Handläggare
Magnus Höög
023-77 70 54
magnus.hoog@regiondalarna.se

MISSIV

Datum
2016-01-29

Diarienummer
RD 2015/153

Till

Kommunerna i Dalarna

Upphandling nya Visit Dalarna

2016-01-25 sändes missiv ut av Region Dalarna med information om eventuell kommande upphandling av turistbyrå- och destinationsutvecklingsfunktionerna för länets kommuner, kompletterat med ärende i frågan framtaget av Falu kommun.

I syfte att ytterligare stödja de kommunala beslutsprocesserna kommer här det nu aktuella beslutsförslaget i Hedemora kommun för kännedom. För de som önskar justera i eventuellt redan utskickade ärenden bör kompletterande yrkanden kunna läggas i samband med sammanträdet.

Lägg märke till att Hedemora i att-sats 3 talar om kommunens beslut etc, i syfte att öppna för att KS kan fatta beslut om förslaget till upphandlingsunderlag. Enligt i att-satsen angivet lagrum är det också så att nämnd eller styrelse (inte KF) ska fatta beslutet att delegera upphandlingen. Vidare utredning av delegationsmöjligheterna pågår.

Inför den kommunala behandlingen i nästa steg, att fullfölja beslutskedjan enligt att-sats 3 i de bägge utskickade förslagen, kommer ett förslag till beslut i den delen att skickas ut i god tid.

Magnus Höög

c. u.

Bilaga 1 Förslag till beslut i frågan från Hedemora kommun

Förslag till beslut

1. Kommunfullmäktige upphäver tidigare beslut § 169/15 att godkänna deläggande och engagemang i bildandet av en gemensam organisation för Dalarnas besöksnäring benämnd Nya Visit Dalarna. Detta innebär att processen att överföra turistbyrå- och destinationsutvecklingsfunktionerna avbryts och inte kommer att verkställas.
2. Kommunfullmäktige uppdrar till Region Dalarna att för Hedemora kommuns räkning förbereda upphandling av turistbyrå- och destinationsutvecklingsfunktionerna i enlighet med tillämpliga delar av dokumentet "Beslutsunderlag Nya Visit Dalarna 2015-10-07".
3. Kommunfullmäktige uppdrar åt Region Dalarna att redovisa förslag till upphandlingsunderlag inför kommunens beslut om att ingå överenskommelse med Region Dalarna om genomförande av upphandling av turistbyrå- och destinationsutvecklings funktionerna åt Hedemora kommun i enlighet med 6 kap 4 § lag (2009:47) om vissa kommunala befogenheter.